శాసనకాలమును నిర్ణయించు సందర్భమున గమనింపఁ దగిన యంశమొకటి కలదు. తాడిగోళ్ల నాయకుల శాసనములు పెక్కు గలవు. వారి వంశావళి వానిమూలమునఁ గొంత తెలియవచ్చుచున్నది. ఈ వంశావళిలో వసంతనాయఁ డెవ్వఁడును గానరాఁడు; తాడిగోళ్ల కరియమాణిక్యనాయునికి పుత్రుఁడు వసంతనాయఁ డొకఁ డుండినట్లు శుకసప్తతికృత్యవతారికలోఁ జెప్పియుండుటచేతను, నీ వంశమున వెదకను వేరొక వసంతనాయఁడు కానరాకపోవుటచేతను పై నుదాహరింపఁబడిన తోలాదుమందిలపు శాసనములోని వసంతనాయఁడు కరియ మాణిక్యనాయని జ్యేష్ఠపుత్రుఁడగు వసంతనాయఁడే కాని యన్యుఁడు కాఁడని తెలఁ నెదను. అనఁగని పై శాసనము వ్రాయించిన శారణాబ్దము క్రీ. శ. ౧౭౦౪ నాఁటి శారణాబ్దము కాక దాని కరువదియేండ్లకు ముందు గతించిన క్రీ. శ. ౧౬౪౪ నాఁటి శారణాబ్దమైయుండవలయును.

కరియమాణిక్యరాజు రెండవకుమారుఁడగు రామరాజు తన వంశమువారిలోఁ బేరెక్కినవాఁడు. ఇతఁడు 'శ్రీరంగరాయదత్తమత్స్యమకరధ్వజాఢ్యుఁడై మధుర ధర్మ ధరణితలరహించుచో' నని శుకసప్తతి తెలుపుచున్నది. మత్స్యమకరధ్వజములు మధుర నాయకులవి. ఈ సీసపాదమువల్ల మధుర నాయకులతో శ్రీరంగరాయలకు పొసఁగిన యుద్ధమున రామరాజు సహాయమొనర్చి జయము చేకూర్పఁగా రాయ లతనికి మధుర నాయక రాజ చిహ్నములనొసఁగి గౌరవించెనని తోఁచుచున్నది. ఇది గొంతవఱకు సత్యమై కనఁబడవలసియున్నది. ఈ శ్రీరంగరాయలు కర్ణాటసామ్రాజ్యపాలకులలోఁ గడపటివాఁడగు ముమ్మడి శ్రీరంగరాయలు. వేలూరుచంద్రగిరులు రాజధానిగ క్రీ. శ. ౧౬౪౨ మొదలు ౧౬౪౯ వఱకును ప్రజాపాలన మొనరించెను. దేశద్రోహులైన మధుర తిరుమలనాయకుఁడును, చెంజి వరదప్పనాయకుఁడును నతనిపైఁ దిరుగఁబడి కప్పముకట్టక నిరాకరించిరి. ముమ్మడి శ్రీరంగరాయలు సింహాసన మధిష్ఠించినవెంటనే దక్షిణదేశపు నాయకులపై దండువెడలెను. అతని నెదిరించుటకై మధుర తిరుమలనాయఁడు చెంజివరదప్పతోడను, తంజావూరి విజయరాఘవుని తోడను గలసి బయలువెడలెను. విజయరాఘవుఁడు మిత్రద్రోహ మొనరించి రాయలతోఁ జేరెను.

> "శ్రీరంగరాయలఁ జేపట్టి నిలిచి
> యారాయకార్యంబు లోఁగాదటంచు
> గుండగించిన పాండ్య ఖండీరవముల
> ఖండించి వాకిలి గావఁ జేసితివి.."

అని విజయరాఘవుఁడు తన రఘునాథాభ్యుదయ నాటకమునఁ జెప్పుకొనియుండుటచేత నితఁడు శ్రీరంగరాయలఁ గూడి మధుర చెంజి నాయకులతో యుద్ధముచేసి వారి నోడించినట్లు తోఁచుచున్నది. తాడిగోళ్ల రామరాజునకు శుకసప్తతిలోఁ జెప్పినట్లు రాయలు మత్స్యమకరధ్వజముల నొసఁగి గౌరవించిన దీసమయమునందే యని తోఁచుచున్నది. ఇట్లు మొదట జయముకలిగినను, మధుర చెంజి నాయకులు శ్రీరంగరాయలతోఁ బ్రతిఘటించి హిందూజాతికి సహజవిరోధులను హిందూస్వాతంత్ర్య నిర్మూలనమునకుఁ గంకణముకట్టుకొనియుండిన దక్కను మహమ్మదీయసుల్తానులకు లంచమిచ్చి దేశములోనికి రప్పించిరి. ఈ సందర్భమున వచ్చిన యుద్ధములలో రామరాజు శ్రీరంగరాయలపక్షమున పోరిన ట్లప్పటి డచ్చివారి వాణిజ్యగార దినచరి పుస్తకములందు చెప్పఁబడియున్నది.

క్రీ. శ. ౧౬౪౫ డిసెంబరులో బీజాపుర సర్దారుఁడు ఖానెఖానానును, గోలకొండనుండి మీర్ జుమ్లాయు నెత్తివచ్చుచున్నారని విని, హిందూరాజ్యమును దేవాలయములను బ్రాహ్మణులను ధర్మమును మహమ్మదీయులు ధ్వంసము సేయనుద్యమించియున్నారనియు, వారి నెదుర్కొని పాఱఁదోలుటకందఱు నేకీభవించవలసినదనియుఁ గోరెను. అప్పుడే బీజాపుర సైన్యాధ్యక్షుఁడగు ముస్తఫాతో సంధిప్రయత్నములు గావించెను. తన దళవాయియగు రామరాజును ఖానెఖానాను నెదిరించుటకై తిరుపతిదిక్కున కంపె

నం. శ్రీరంగరాయల దళవాయి రామరాజు కడు సమర్థుఁడు.6

ఇందువల్ల రామరాజు క్రీ. శ. ౧౬౪౨-౪౫ ల మధ్య శ్రీరంగరాయల కొలువునందుండెనని నిశ్చయ పడుచున్నది. ఈవిషయ మీతని శాసనములవల్ల దృఢ మగుచున్నది. మొదట పేర్కొనఁదగినది సీగలపాల్యపు శిలాశాసనము.

౧. యీశ్వరసంవత్సరఆషాఢ బ ౫
౨. శ్రీమన్ మహానా[య]ంకాచార్యుల...
౩. తాడిగోళ్ల రామప్పనాయఁడు......
౪. సీగలపాలెం చెఱువులోఁమగా......
౫. నవీరముద్ధరాచంవగారికి కరి
౬. యమాణిక్యనాయనికిపుణ్య...
౭. గాధారబోసిచ్చి గ్రామం
౮. ఇదుయవరుతప్పిన
౯. నకలప్రాప్తిఅవును. 7

ఇందు తాడిగోళ్ల రామప్పనాయనికిని, మాణిక్య నాయనికిని గల సంబంధ మెట్టిదో చెప్పలేదు; కాని తాడిగోళ్ల వంశమునం దంతటను రామరాజుతండ్రి యొక్కఁడే కరియమాణిక్యనామధారి కావచ్చు చుండుటచే సీగలపాల్యపు శాసనమునఁ బేర్కొనఁబడిన కరియమాణిక్యనాయఁడును, వతఁడును నొక్కఁడే యనియు రామప్పనాయఁడే యతని కుమారుఁడగు రామరాజనియుఁ దోఁచుచున్నది. శాసనమున శకాబ్దము లేకున్నను సందుదాహరింపఁబడియుండు ఈశ్వరసంవత్సరమునుబట్టి దాని కాలము క్రీ. శ. ౧౬౩౭ అని తేలుచున్నది.

6. Indishe Compagnie als zeemsgerdheid in Azie of Macleod P. 191. English Analysis by Prof. K. A. N. Sastri.

7. E. C. X. Ci. 148.

8. Mys. Arch. Rep. 1924 No, 105,

ఇంతకంటె ముఖ్యమైనది సోమయాజులపల్లి తామ్రశాసనము. ఇది యింగరాల నారాయణప్ప యను బ్రాహ్మణునికి రామరాజు, లేక రామప్ప యొసఁగిన భూదానమును దెలుపుచున్నది.

౧. స్వస్తిశ్రీవిజయాభ్యుదయశాలివాహనశకవర్షం బులు ౧౫౮౭ అగు

౨. వసేయటివిశ్వావసునామసంవత్సర చయిత్ర శు ౯ లు శ్రీమద్రాజాధిరాజ పరమేశ్వరశ్రీవీరప్రతాప శ్రీవీరశ్రీరంగ

౩. రాయదేవమహారాయలుఅయ్యవార్లు ఘనగిరి దుర్గమందు ప్రుథ్వీసామ్రాజ్యంచేయుచుణ్డగాను

౪. అచ్యుతగోత్రపవిత్రులైనశ్రీమన్మహానాయ కాచార్యులైనతాడిగోళ్ల ఓబళరా

౫. యనివారిపౌత్రులైనకరియమాణిక్యనాయని వారిపుత్రులయినరామప్పగారనేమేము

౬. భారద్వాజగోత్రంకాత్యాయనసూత్రంసుక్ల యజుశ్శాఖాధ్యాయులయినఇంగరాల

౭. లక్కయ్యపౌత్రులయిన హరియప్ప పుత్రు లయిననారాయణప్పఅనేమీకువ్రాయించిఇ

౮. చ్చిన భూదానధర్మశాసనం... 8

ఈ దానశాసనము వ్రాయించిన శా. శ. ౧౫౮౭, విశ్వావసు, చైత్ర, శు. ౯. క్రీ. శ. ౧౬౬౫, మార్చి, తే ౧౫ దికి సరిపోవుచున్నది. శుకసప్తతి కృత్యాదియందు వర్ణింపఁబడియుండు కదిరీపతివంశమును, ఇందు పేర్కొనియుండు వంశమును ఒక్కటియే. దానశాసనమున వ్రాయించిన రామప్పయే కదిరీపతి యొక్క పెదతండ్రియగు రామరాజు. అచ్యుతగోత్రమును, తాడిగోళ్ల గృహనామమును ఓబళరాయకరియ మాణిక్యనాయక యను తాతతండ్రుల పేర్లును వారి వ్యక్తిత్వమును స్థిరపఱచుచున్నవి. ఉదాహృతశాసనాదిసాక్ష్యము ననుసరించి రామరాజు, లేక రామప్ప క్రీ. శ. ౧౬౩౭ మొదలు ౧౬౬౫ వఱకు నుండెనని నిస్సందేహముగఁ జెప్పవచ్చును.

ఈరామరాజునకు రఘునాథుఁడు అనుకుమారుఁ డొకఁడుండినట్లు శుకసప్తతియందు చెప్పియున్నది

కదా. ఇతని ప్రశంసగూడ శాసనములందుఁ గలదు. క్రీ. శ. ౧౬౪౭ నాటి యొక శాసనమున నొక మహానాయకాచార్య రఘుపతినాయఁడు పేర్కొనఁబడి యున్నాఁడు.9 కాని ఇతఁడు తాడిగోళ్ల కుటుంబమునకుఁ జెందినవాఁడో కాఁడో నిశ్చయించి చెప్పుటకుఁదగిన యాధార మీశాసనమునం దేమియుఁ గానరాదు. క్రీ. శ. ౧౬౩౨ నాటి యొక శాసనమున నితని ప్రస్తావన కానవచ్చుచున్నది. ఇతని మునిమనుమఁడగు రాయపనాయకుఁడు తన వంశక్రమము నిట్లు చెప్పుకొని యున్నాఁడు: "అచ్యుతగోత్రోద్భవులైన శ్రీమన్మహానాయకాచార్యులయిన తాడిగోళ్ల రఘుపతినాయకుల ప్రపౌత్రులయిన రామప్పనాయకుల పౌత్రులయిన కదిరీపతిరాయనాయకులు ఇచ్చిన శాసనము."10 ఇందు రఘునాథ, రామప్ప, కదిరీపతి, రాయనాయకులను నాలుగుతరముల తాడిగోళ్ల నాయకుల పేర్లు గానవచ్చుచున్నవి. తరమునకు ఇరువదియైదేండ్లచొప్పున గణించిచూచినచో రఘునాథనాయకుఁడు క్రీ. శ. ౧౬౪౮ ప్రాంతమున నుండినట్లు తేలుచున్నది.

తాడిగోళ్ల నాయకుల శాసనములు పెక్కు గానవచ్చుచున్నను, కదిరీపతివిషయమైకాని, యతని తండ్రియగు కదురభూపాలుని విషయమైకాని వాని మూలమున నేమియుఁ దెలియరాకపోవుట శోచనీయమే; కాని యతని పెదతండ్రులగు వసంతరాజు రామరాజుల కాలము దెలియవచ్చుచుండుటచేత నతని తండ్రి కదురభూపాలుని కాలము స్థూలముగ నిర్ణయించవచ్చును. వసంతరాజు క్రీ. శ. ౧౬౭౭ ప్రాంతముననుం, రామరాజు క్రీ. శ. ౧౬౩౪-౬౫ ల మధ్యను నభ్యుదయమందియుండుటచే వారి తమ్ముఁడగు కదురభూపతియు నప్పటివాఁడే యని చెప్పుట యొప్పును. వసంతరాజు కుమారుఁడగు తిరుమలప్ప క్రీ. శ. ౧౬౭౭ నను, రామరాజుకుమారుఁడగు రఘునాథుఁడు క్రీ. శ. ౧౬౭౪ నను

9. Mys. Arch. Rep. 1924. No. 88.

10. Do. No. 84.

11. శుక. ౧: ౧౬-౧౯.

ఉండిరని తెలియవచ్చుటచేత వారి పినతండ్రి కదురరాజపుత్రుఁడగు కదిరీపతి క్రీ. శ. ౧౬౬౦ ప్రాంతమున నుండెనని యూహింపవచ్చును. శుకసప్తతి క్రీస్తుశకము ౧౭-వ శతాబ్దపుఁ దృతీయపాదమున విరచింపఁబడెనని గట్టిగఁ జెప్పవచ్చును.

కదిరీపతికులము:— కదిరీపతికుల మెద్ది? ఈ ప్రశ్నకుఁ గవియే ఈక్రిందిపద్యములయందు సమాధానము చెప్పియున్నాఁడు: 11.

" ఆ యమృతాంశుఁడు త్రిజగ
ద్గేయుండగు రోహిణేయుఁ గిల్బిషహరలో
పాయుఁ డ్సంశ్రితనికరని
ధేయు న్బుధనామధేయుఁ దీయుతుఁ గాంచెన్.
అతనికిఁ గల్గె పురూరవుఁ
డతఁ డాయువుగాంచెనహుషుఁ డాపుణ్యునకున్
సుతుఁడతఁడు కనియెఁ దనయుం
డతవిభవోన్నతి యయాతిఁ దద్వంశమునన్.
భువనాహారవిహారిధైన హరియా
పుణ్యాత్ము నామంబుచే
భువి భాసిల్లు కులంబునన్ హరిహరాం
భోజాసను ల్మెచ్చ సం
భవుఁడై ధాత్రి నరాతిజాతిభయకం
పంబెల్ల వారించి సం
స్తవనీయుం డననొప్పె నాతఁడు యదు
క్ష్మాభర్త పొల్పున్ మహిన్.
ఆరసి కొనతెంసకుల
మాత్మసముద్భవహితుఁగూతఁపై
ధీరతఁ బాలవెల్లి జగ
తిన్ దగఁ దన్మహిమం బపారగం
భీరఘునాఘసంభరణ
భీమబలప్రతిభాస్థిఁ గాంచు నం
చారయఁ బాలవేకరికు
లాఖ్య వహించె నదంచితోన్నతిన్."

ఇట్లు కదిరీపతి తాను చంద్రవంశాంతర్గతయాదవాన్వయుఁడగు క్షత్రియుఁడనని స్పష్టముగఁ జెప్పె

కొనియున్నాఁడు; కాని ఇది సంశయాస్పదము. క్షత్రియవంశజు లెచ్చటను తాము నాయకులమని చెప్పుకొనలేదు. శుకసప్తతియాశ్వాసాంతగద్యల యందు "కదిరీపతినాయకప్రణీతంబైన" యని యున్నది. మఱియు దీని కనుగుణముగా శాసనములం దన్నిటను తాడిగోళ్ల వారు నాయుఁడ్లని వ్రాసియున్నది. "తాడిగోళ్లవసంతప్ప నాయని తిరుమలప్ప నాయనిగారు"12 "తాడిగోళ్ల రామప్ప నాయఁడు", "కరియమాణిక్య నాయనికి"13 "తాడిగోళ్ల ఓబళిరాయనివారి పౌత్రులైన కరియమాణిక్య నాయనివారి పుత్రులైన", 14 "తాటిగోళ్ల రఘుపతి నాయకుల ప్రపౌత్రులయిన రామప్ప నాయకుల పౌత్రులయిన కదిరీపతిరాయ నాయకులు" 15 "తాడిగుళ్ల రఘునాథ నాయనివారి...రామప్పగారి పుత్రులయిన రఘునాథ నాయనిగారు", 16 "అచ్యుత గోత్రపవిత్రులయిన రఘునాథ నాయనివారి సపుత్రులయిన రామప్ప నాయని పుత్రులయిన నరసింహ నాయనివారసే మేము", 17 "శ్రీ తాటిగోళ్ల కరియనారాయని రామప్ప నాయనిగారు తవతండ్రి అక్కపనాయని...",18 ఇత్యాది. "ఓబళిరాయని" యను పట్టునందప్ప తక్కినచోట్ల నెల్లను "నాయని" శబ్దమే వాడఁబడియున్నది. 'నాయని' 'రాయని'గ మారుట కలదు. పానుగంటి రామానాయనింగారు రామారాయనింగారైనట్లు ఈ యోబళిరాయఁడు మొదట నోబళినాయఁడైయుండవచ్చును. ఇది యెట్లున్నను, క్రీ. శ. ౧౫,౧౬,౧౭ శతాబ్దములలో 'నాయఁడు' అను కులనామకబిరుదు 'కమ్మ వెలమ బలిజ' కులములవారికే చెల్లుచుండెను. ఎంతటి యల్పులైనను క్షత్రియులు మహామండలేశ్వరుల మనియు, 'రాజు' లేక 'మహారాజుల'మనియు శాసనాదులయందు వ్రాయించుకొనెడివారు. కావున కదిరీపతి క్షత్రియుఁడైయుండిన శూద్రజాతిసూచకమైన 'నాయక'పదమును దన పేరుతో జోడించుకొనియుండునా యని సంశయము. దీనికిఁ దోడు శాసనములం దీతని వంశమువా రందఱును క్షత్రియోచితమైన 'మహామండలేశ్వర' బిరుదును వహింపక, దాము మహానాయకాచార్యులమని చెప్పుకొనియున్నారు. ఈ బిరుదు విజయనగర రాయలకాలమునఁ జే వాడుకలోనికి వచ్చినట్లున్నది. సర్వసామాన్యముగ నిది విజయనగర సామ్రాజ్యమున దేశకావలిగాండ్రైన పాళెగాండ్రకే యుండినట్లు శాసనములవల్లను, గ్రామకవిలెలవల్లను తెలియవచ్చుచున్నది. దేశకావలిగాండ్రగు నీనాయకులందఱును బోయ బలిజ కమ్మ ముత్తరాసికులములకుఁ జెందినవారగుటచేతను, క్షత్రియుల కెవ్వరికి నీబిరుదు లేకుండుటచేతను, తాడిగోళ్ల వంశజులు మహానాయకాచార్యులని శాసనములం దుండుటచేతను కదిరీపతి క్షత్రియుఁడు కాఁడేమో యను సందేహమున కవకాశముగల్గుచున్నది.

ఇట్టి సంశయ మొక్క తాడిగోళ్ల వంశమువారి యెడనే కాదు, ఆకాలమున ప్రాముఖ్యత వహించిన మఱికొన్ని కుటుంబములయెడను గలదు. ఇంచుమించు కదిరీపతికి సమకాలీనుఁ డనఁదగు నవరము చిననారాయణ నాయకుఁడు దనది సూర్యవంశ మనియుఁ గాశ్యపగోత్ర మనియుఁ బ్రకటించికొనియున్నాఁడు. 19 సూర్యవంశ కాశ్యపగోత్రము లితఁడు తెలుఁగుచోళవంశజుఁడని తెల్పుచున్నవి. కాని చోళులు రాజాంతనామధేయులుగాని చిననారాయణనాయకునివలె నాయకాంతనామధేయులు గారు. మఱియుఁ దిరుమలదేవరాయల కాలమునను, మొదటి శ్రీరంగరాయదేవమహారాయల కాలమునను పెనుగొండదుర్గాధ్యక్షుఁడైయుండిన నవరము చన్నప్ప నాయనింగారు "తిరుమలదేవ మహారాయలయ్యవారి వూడిగం చిప్పగిరిసింగమనాయని

---

12. EC. X. Sp 98
13. ,, Ci. 148
14. Mys. Arch. Rep. 1924, No. 105
15. ,, ,, No. 84
16. ,, ,, No. 107
17. ,, ,, No. 106
18. ,, .. No. 110
19. కువలయాశ్వచరిత్రము. ౧: ౧౬,౨౦.

పౌత్రులయిన చెంనప నాయని పుత్రులైన పవరం చెంనప్ప నాయనివారు" అని చెప్పుకొనియుండుటచేత 20 పవరమువారి క్షత్రియత్వమునకు న్యూనత కలుగుచున్నది. క్షత్రియు లెచ్చటను ఊడిగము చేసినట్లు కానరాదు.

ఈ యంశములన్నిటిని పరామర్శించి చూడఁగా గదిరీపతి క్షత్రియుఁడు గాఁడనియు, క్షత్రియత్వము నాకాంక్షించు శూద్రకుటుంబమునకుఁ జెందినవాఁడనియుఁ దోఁచుచున్నది. కాని యీ యనుమానమే సత్యమని దృఢముగఁ జెప్పుటకు వీలులేదు. నాయక, మహానాయకాచార్య బిరుదులు శూద్రులయందే కాక క్షత్రియులయందుఁ గూడ నాకాలమున వాడుకలో నుండి యుండవచ్చును. కావున కదిరీపతి తనది క్షత్రియకుల మని స్పష్టముగఁ జెప్పినమాటలను ద్రోసిపుచ్చి కేవల మనుమానములను నమ్మక తాత్కాలికముగ నతఁడు క్షత్రియుఁడని యొప్పుకొనుట యుక్తము.

ఇంటి పేరు:—యాదవవంశము పాలవెల్లి వలె జగతిఁ దనుటచే పాలవేకరికులాఖ్య వహించెననియుఁ, దాను పాలవేకరికులకలశాంభోనిధిసుధాకరుఁడ ననియుఁ జెప్పియున్నాఁడు. శాసనములం దితని వంశమువారందఱును తాడిగోళ్ల వారని పేర్కొనఁబడియున్నారు.

దీనికి సమన్వయ మెట్లు? అను ప్రశ్న యొకటి కలదు; ఈ ప్రశ్నకు సమాధానము శుకసప్తతియవతారికయందు గానవచ్చుచున్నది.

"ఆమహితాన్వవాయవసు
    ధాధిపు లచ్యుతగోత్రపాత్రు లు
ద్దామభుజాపరాక్రమవి
    దారితఘోరమదారివీరులై
భూమి భరించి రానృపుల
    భూతిమహోన్నతి చేరె భోగసు
త్రాముఁడు తాడిగోళ్లపుర
    ధాముఁడు శ్రీపెదయోబళుండిలన్. 21

మొదట వీరియింటి పేరు పాలవేకరివారు; తాడిగోళ్లయందు స్థిరనివాస మేర్పఱచుకొని యచట నెలకొనుటవలన తాడిగోళ్ల యను ఇంటిపేరు గలిగినది. ఇట్టి మార్పు పెక్కుకుటుంబములయందుఁ గానవచ్చుచున్నది. పాలవేకరివారు గాక యచ్యుతగోత్రులు రాళ్లకోటవారు గలరని పైఁ జెప్పియున్నాను; అట్లే చిప్పగిరివారు పవరమువారైరి. ఆరవీటిబుక్కరాజు సంతతిలో నొక శాఖవా రాగృహనామముతోడనే యుండఁగా, నితరులు నంద్యాలవారనియు, సాళువారనియు నిజనివాసస్థానములనే గృహనామములుగ గ్రహించిరి. రేచర్లవారు రావువారనియు, వెలుగోటివారనియు, సురభివారనియు ఇంటిపేర్లను మార్చుకొనిరి. కావున కదిరీపతి పాలవేకరివాఁడని చెప్పుకొనఁగా నతని పెదతండ్రులును, వారి సంతతివారును తాడిగోళ్లవారమని ప్రకటించుకొనుటయందు వైపరీత్యమేమియుఁ గానరాదు.

కదిరీపతిజన్మదేశమునుగూర్చి కొంత యభిప్రాయభేదము గానవచ్చుచున్నది. రావుబహదూరు వీరేశలింగంపంతులుగా రితఁడు నెల్లూరుమండలమువాఁడనిరి; 22 కొచ్చర్లకోటరామచంద్రవెంకటకృష్ణరావుపంతులుగారు దీని నంగీకరింపక నితఁడు కడపమండలములోని కదిరిరాజ్యమును పాలించిన ప్రభువని నుడివిరి; 23 శ్రీ తపల్లి సూర్యారావుగారు పాలవేకరివారికి

20. SII. VII. Nos. 1568,564,569. 'పవరము' అను ఇంటి పేరు ఈచినచన్నప్పవల్ల కలిగినట్లున్నది. మొదట వీరి ఇంటి పేరు చిప్పగిరివారు; 569 లో చిప్పగిరిసింగమనాయనిపౌత్రుఁడు పవరం చన్నప్ప యని యున్నది; 564లో పవరము చన్నప్పకు బదులు 'కుంచ్చ చన్నప్ప' యని యున్నది. రాయలకు కుంచె వేయుటచే నితనికి 'కుంచె', లేక 'పవరము' చన్నప్ప యను పేరు రూఢియాయెను. ఇతని వంశమువారు 'పవరము' వారైరి.

21. శుక. ౧:౨౦.

22. ఆం. క. చ. పుట ౫౩౧.

23. శుకసప్తతి ప్రథమముద్రణపీఠిక.

'రాజధాని తాడిగోళ్ల పురము' అని చెప్పె శాసనములలో తాడిగొట్లయని కనఁబడునదియే తాడిగోళ్ల కావచ్చునని యూహించిరి; 24 కాని యేశాసనములలో నీ తాడిగొట్ల కనఁబడుచున్నదియో, యెచ్చటనది కలదో తెలుపరైరి.

తాడిగోళ్ల తాడిగొట్ల కాదు; అది పెనుగొండ రాజ్యమునందు, అనగా నిప్పటి కోలారుమండలమునందలి శ్రీనివాసపూరుతాలూకాయందు గానవచ్చుచున్నది. విజయనగరరాయుల కాలమున నీగ్రామము పెనుగొండ రాజ్యమున కణఁకువరై యుండెను. సోమయాజుల పల్లి తామ్రశాసనమున "పెనుగొండరాజ్యం ముళ్కోట్ల స్థలం సుంగ్లూరసీమ...మాచాయకావకు చెల్లే తాడిగోళ్ల" అని చెప్పియున్నది; 25 మఱియొక శాసనమున "పెనుగొండ్లసుండ్లవారిసీమకు చెల్లే...మాచాయకావకు చెల్లే తాడిగోళ్ల యెఱ్ఱాలకసీమలోపల" యని యున్నది. పెనుగొండ్లసుండ్లవారిసీమ పెనుగొండసుండ్లవారిసీమకు భ్రష్టరూపము. మఱియు నింతవఱకు లభ్యమైన తాడిగోళ్ల వంశీకుల శాసనము లన్నియు నీకోలారుమండలము నందలి శ్రీనివాసపుర తాలూకాయందును దత్పరిసరస్థలములందే కానవచ్చుచున్నవి. తాడిగోళ్లపురధాముఁడైన పెదయోబళరాజు "గదరాకమున తెర్కణ మొదలు గల్గు బహురాజ్య" మేలినట్లు కృత్యవతారిక యందుఁ గలదుగదా. 'కదరాక' యెద్దియో తెలియక పోయినను 'తెర్కణ' యనునది బెంగుళూరుమండలములోని 'తెర్కణాంబి' యనుదానికి సంగ్రహరూప మనుటకు సంశయింపఁబనిలేదు. కావునఁ గదిరీపతిజన్మదేశము ప్రస్తుత మైసూరుసంస్థానాంతర్గతాంధ్రదేశములోని కోలారు మండలమని దృఢముగఁ జెప్పవచ్చును.

24. శుకసప్తతి ద్వితీయ ముద్రణపీఠిక.

25. Mys. Arch. 1924 p. 92.

ప్ర[illegible] మ శర్మలు

[illegible]టిమద్ది శేషశర్మ =

ప్రవరనిగమశి[illegible]ల కవితా
చమత్కృతి[illegible]పాత్రనిర్మాత
యగు మహాకవి

"హితుడవు చతురవచోనిధి
వసులపురాణాగమేతిహాసకథార్థ
స్మృతియుతుడ వాంధ్రకవితా
పితామహుడ వెవ్వ రీడు పేర్కొన నీకున్"

అని రాజమాత్రుడు గాక, కవివతంసుడును నగు కృష్ణ
దేవరాయలచే కీర్తింపబడినవాడు. మరొక్కరు
డున్నడో—

"ఉదయం బస్తనగంబు సేతువు హిమ
క్ష్మాహంబునన్ జుట్టిరా
వినరంతైన మహిన్ మహాంధ్రకవితా
విద్యాబలప్రౌఢి నీ
కెదురేరీ పరమార్థబోధఘటనా
హేలాపరిష్కార తా
రద నీరూపము రామకృష్ణకవిచం
ద్రా సాంద్రతేజోనిధీ!"

అని పేరుపొంది, భళోక్తుల నెట్టివారినేని
వాయికట్టగల దిట్ట.

ఇట్టి మహాకవి కవితాపరిపుష్టులగు నీవ్యక్తుల
సామ్యవైషమ్యముల నించుక విచారింతము.

పూర్వుడగు ప్రవరుడు మకరాంక శశాంక
మనోజ్ఞమూర్తి. భాషాపర శేషభోగి. వివిధాధ్వర
నిర్మల ధర్మకర్మ దీక్షాపరతంత్రుడు. అంబురుహగర్భ
కులాభరణంబు. అనారతాధ్యాపన తత్పరుండు. అలేఖ్య
తనూ విలాసుడును. సుఖులై తలిదండ్రులు దేవి
యుం దేవరవోలె నుండి యిలుదీర్పగ, తాకటుల్
గొలిచి చేసిన సోమిదమ్మ సౌఖ్యావహాయై భజింప,
యవ్వనమందు నిశ్చింతగ కాపుర మొప్పువాడు. మాన్య
క్షేత్రము లెప్పుడు పెక్కు చందాలన్ బండి, ఇంట
నొకప్పుడు పాడిపంటలు తరుగకుంటచేత సర్వజ్ఞా
తాపత్రయ మితనికి లేదు. కానశ్శీలంబున్ కులమున్
శమంబు దమమున్ కల్యంబు లేప్రాయమున్ బోలన్
జూచి, "యితండు పాత్ర"మని యేధూపాలుం డీవచ్చి
నన్ సాలగ్రామము మున్నగా గొనడు. అతిథుల
చేతేర నడికిరేయైన పెట్టవలయు భోజ్యంబు లింట
నవ్వారిగాగ.

ఇక రెండవవాడన్నచో—

"ప్రాసను విస్తరంబె నెఱపారు కోలంబున బుట్టె
వేదముల్ వోసినగాడె, శాస్త్రములు పుట్టిన యిల్లు,
కళాకలాపముల్ డాసిన రచ్చ" యంచు నఖిలంబు
దనున్ గొనియాడ, నొప్పు నద్యాశిత భాసితద్యుతి
సభాపతి.

అతులనిష్ఠ నింగివేల్పుల నేలకు, నేలవేల్పు
కోలము నింగికి దెచ్చుచు కోలంద, సత్కృపాభ్యు
దయమహిమ నుదయించినవాడు.

వనితామానస మానసాయకుడు. జీవత్తాతపా
దుడు. భూజన సన్మాన్య విశుద్ధ వర్తనుడు. ఉదంచ
త్త్యాగశీలుండు. చంద్రుని మెన్నద్రి సమగ్రకాంతి
మహిమన్. నానానుమోపాల లేగొనబున్ ప్రాయపు
తేజుతూన. ఆత డుత్కోచుండు వాచాలతన్. ఇవ్వి
ధముగ సమాచాన సంతతి నవతరిల్లి సకలనిగమశిఖారహ
స్యముల్ గనినవాడు.

పైవిధముగ అన్వయసౌందర్యమై దగ్గరి గౌరవ త్యాగములయందు ఒకరికొకరు తీసిపోవువారు కారు ఇరువురు జీవత్రాతపాదులు. సంసార భారమునకు కుందని భుజాస్కంధులే. కాని అతని ఆచరణకు, ఇతని నడవడికి నించుకేని సాటిలేదు.

అతడు, నిచ్చలు వరుణాతరంగిణీ దరవికస్వర నూతన కమలకషాయగంధము వహించి ప్రత్యూషపవమానకిశోరములు పైకొనువేళ వామనస్తుతిపరత్వమున లేచి, సచ్ఛాత్రుడగుచు నాపగ కేగి, యద్యోట నఘమర్షణస్నాన మాచరించి, సాంధ్యకృత్యము తీర్చి, సావిత్రి జపియించి, సైకతస్థలి కర్మసాక్షి కెరగి, ఫలసమిత్కుశకుసుమాదిబహుపదార్థతతియు మదికిన మడుగుదోవతుల గొంచు బ్రహ్మచారులు వెంటరా ప్రజ దన్ను మెచ్చిచూడ నింటి కేతెంచును.

దినము తీర్థసందర్శనాభిలాష నాత్మ నుప్పొంగ నుత్తరుణాగ్నిహోత్రి, తీర్థ సంవాసు లేతెంచినా రని విన్న నెదురుగా నేగు దవ్వంతరైనను. పోగ తత్పదముల కెరగి ఇంటికి దెచ్చును. తెచ్చి సద్భక్తి నాతిథ్య మిచ్చును. ఇచ్చి మృష్టాన్న సంతృప్తులగా జేయును. చేసి కూర్చున్నచో చేరవచ్చును. వచ్చి యుద్ధర గల్గు నవధిపర్వతసరిత్తీర్థ మాహాత్మ్యముల్ దెలియనడుగును. అడిగి యోజనపరిమాణ మరయును. అరసి చూడబో వలయుననుచు నూర్పులు నిగుడ్చును.

నిగమశర్మ యన్నచో—

"తలగడు గంగమర్దనము
ధౌతపటావరణంబు సంస్కృతో
జ్వలకలమాన్న భోజనము
చందనచర్చ ప్రసూనదామకం
బులు కపురంపువీడ్యమును
భూషణపంక్తులు గల్గి నిచ్చలుం
బులుగడుగంగబడ్డ మను
ముత్యము బోలుచు వాలుచుం బురిన్"

కలదులేదను వాదముల కోర్చి వినువిపసము వంటి యొంటిదంజము మెరయగ, బహుసంకుమదపంక [illegible] ...లజీర, కడలేని [illegible] ...ట్టల ముసుగు [illegible] ...శంఖంబు గతి నఖ [illegible] ...సకులు వెంట జనగ [illegible] ...యుక్తుడగుచు, సౌరపుర[illegible] ...కఘంటాపథంబుల నగు [illegible]

ప్రవ[illegible] ...డ, నిగమశర్మ వయ్యార మెక్క[illegible] వరి[illegible] ...ణీ శీతలజలంబుల నఘమర్షణ స్నానమునకు, అంగమర్దనముతోడి వేన్నీళ్ల యభ్యంజనమునకు సంబంధ మెయ్యది? సాంధ్యకృత్యములు, సావిత్రీజపములు, సూర్యనమస్కారములు సంకుమదపంకమునకు, కపురంపు వీడ్యమునకు, భూషణపంక్తులకు సాటి యగునే? ఫలసమిత్కుశకుసుమములు, మడుగుధోవతులు ధరించి బ్రహ్మచారులు వెంటరా నింటికి పంచమహాయజ్ఞములకునై ప్రయాణమునకు, సఖులు, పరిహాసకులు వెంటరా యువతిభుక్త పరిధాన యుక్తుడై నగరఘంటాపథంబున నగుచు దిరుగుటకు పొత్తు పొసంగునే?

ప్రవరుడును సాధారణమైన యందగాడుకాడు. నేరకేటి యసల్ దెచ్చి నీరజాప్తు సానబట్టిన రాపాడి చల్లి మెదిపి పదనుసుధ నిడి చేసిన ట్లున్నాడు. లేకున్న అట్టి మేనికాంతి గలుగునే?

వదనప్రభూతలావణ్యాంబుసంభూత కమలంబులన వాని కన్నులమరు. నిక్కి వీనులతోడ నెక్కసక్కములాడు కరణి నున్నవి వాని ఘనభుజములు. సంకల్పసంభవాస్థాన పీఠికవోలె వెడదయై కనుపట్టు వాని యురము. ప్రతిఘటించు చిగుళ్లపై నెఱ్ఱవారిన రీతి నున్నవి వాని మృదుపదములు. పెక్కులేల? వాని యనుకృతియు త్రిజగన్మోహనము. కాని వాని చక్కదనము వైరాగ్యమున జేసి కొంతు సేయు జారకామినులకు పూచిన సంపంగిపొలుపు మధుకరాంగనలకు బోలె భోగబాహ్యమయ్యెను.

కనుకనే—

చిన్నివెన్నెలకందు వెన్నుదన్ని సుధాబ్ధి బొడమిన చెలువ తోబుట్టు గలిగి, రహిపుట్ట జంత్రగాత్రముల రాల్ గరగించు విమలగాంధర్వంబు విద్య గలిగి, ననవిల్తుశాస్త్రంపు మినుకు లావర్తించు పని వెన్నతోడ బెట్టినది గల్గి, హయమేధ రాజసూయము లన పేర్వడ్డ సవనతంత్రంబు లంకువలు గలిగి, కనకనగసీమ కల్పవృక్షముల నీడ బచ్చరాచట్టుగమి రచ్చపట్టు గలిగి, పద్మసంభవ వైకుంఠభర్గసభల సాముగరిడీలు గలిగి, ఘృతాచీ తిలోత్తమాహరిణీ హేమారంభాశశిరేఖలకు ప్రాణసఖియైన వరూథిని,

బహురత్నద్యుతి మేదురోదరదరీ భాగంబులన్ బొల్చు నమ్మహిమాహార్యమునన్ నభోవాహినీలహరీ శీతలగంధవాహపరిఖేలన్మంజరీ సౌరభ గ్రహణేందిందిర తుందిలంబులగు తత్కాంతార మధ్యంబున,

ఇమ్మన్మథ మన్మథుండను తన్ను చూచి, ఝుళంఝుళత్కటక సూచిత వేగపదారవిందయై లేచి, కుచంబులన్ జెరుము లేనడు మల్లలనాడ, అయ్యెడన్ బూచిన యొక్క పోకనును బోదియ చేరి, విలోకనప్రభావీచికలన్ తదీయ పదవీకలశాంబుధి వెల్లి గొల్పుచున్, తనంత దా వలచి,

"నిక్కము దాపనేల ధర
  నీవరనందన! యింక నీపయిన్
జొక్కె మనంబు నాకు, వన
  జేత్రజాశారికి నప్పగించెదో!
చొక్కి మరందమద్యముల
  చూరల ఝాళులవారు తేంట్లు
సొం పెక్కినయట్టి పూవుబోద
  రిండ్లను కౌగిట నాదరించెదో!!"

అని ప్రశ్నించి, "ఆనందో బ్రహ్మ" యటన్న ప్రాజ్ఞుడు "ఎందే డెందము కందళించు రహిచే నేకాగ్రతన్ నిర్వృతిన్ జెందున్ కుంభగతప్రదీపకళికాశ్రీ దోప, ఎందెందు బోకుండ నింద్రియముల్ సుఖంబు గను నా యుండే పరబ్రహ్మము" అను వ్యాఖ్యానసహితముగ దెల్పి,

అంతన్ బోక, చెరలన్ జెట్టకు మింక నన్నను చు, నిబంధ మూడన్, రయోద్ధతి నూర్పుల్ నిగుడన్, వడిన్ విరులు చిందన్, కొప్పు వీడన్, తనూలత తోడ్తో పులకింపగా, అనునయాలాపాతిరీ సాస్యరై రతి సంరంభము మీర,

ప్రాంచద్భూషణ బాహుమూలరుచితో పాలిండ్లు పొంగార, పైయంచుల్ మోవగ కౌగలించి, అధరం బాసింప,

"హా! శ్రీహరీ!!" అంచున్ బ్రాహ్మణుం డోరమోమిడి, తదీయాంసద్వయం బంటి పొమ్మంచున్ ద్రోచెను. త్రోచుటయగాదు—

అయ్యప్సరసచేత "పాటున కింతు లోర్తురే కృపారహితాత్మక! నీవు త్రోయ, ఇచ్చోట భవన్నఖాంకురము సోకె. కనుంగొను" మనుచు "పవనపర్ణాంబుభక్షులై అడవి ఇనుపకచ్చడాల్ గట్టుకొను మునిముచ్చులెల్ల తామరసనేత్రలిండ్ల బందాలుగారె" అని పురాణపురుషుల యుదాహృతుల నిచ్చి, "వారికంటెను నీమహాత్వంబు ఘనమె" అని దూరి, కలస్వనంబుతో వేదన సైపం బిడి యేడ్చి, ఎన్ని నర్మగర్భోక్తులు సక్కటక్కులు వింతనయగారములు బహునాటకములు ప్రదర్శించినను, అస్ఖలితమానసుండై, ఆమె తన్నంటినందుకు ప్రాయశ్చిత్తముగ అవ్వనజగంధి మేనిజవ్వాజి పస గడంబించు నొడలు గడిగికొని వార్చెనట.

కలంచునే సతుల మాయల్ ధీరచిత్తంబులన్! ఔ నెట్టి ధైర్యము!! ఎట్టి నిగ్రహము!!! సాటిలేని మేటి యాదర్శవ్యక్తి.

"తదవధికుశలీ పురాణశాస్త్ర
స్మృతిశతచారు విచారజో వివేకః
యదవధి నపదం దధాతి చిత్తే
హరిణకిశోరదృశో దృశో ర్విలాసః."

అను అనుభవసిద్ధాంతమున కపవాద మీపూరుషుడు. సారంగధరు డొండొకరుం డుండనోపుగాని అత డింకను అనాస్వాదిత విషయసుఖుడు. శైశవ

క్రీడాపరాయణుడు. "లేజవరాలి చెక్కు గీటిన వసవల్చు బాలకుడు డెందమునన్ కలగంగ నేర్చునే?" అది యటుండుగాక.

"జ్ఞాతాస్వాదో వివృతజఘనాం కో విహాతుం సమర్థః" అని కాళిదాసుని సవాలు. దానికి సమాధానముగా శాణోపలనిఘృష్టధర్మశిలాకనా కొప్ప ప్రవరుని నిర్మించినా డాంధ్రకవితాపితామహుడు. ఔనా పెద్దనా, నీవు పెద్దన్నవే. నీకును, నీప్రవరునికిని జోహారులివే.

నిగమశర్మ యందమా—మనసు శాస్త్రీయ పురుషార్థమునకె తార్చినవాడు.

ఉష్ణాని హోమాగ్ని నూదనొల్లడు గాని, విరహజ్వరార్తుడై వచ్చునూర్చును. సంధ్యకు ప్రార్థనాంజలి ఘటింపడుగాని, ఎరసు నీర్ష్యాకపోయితల కర్థి. ఆగమవాదంబు లా గాదనడుగాని, విటవాదములు తీర్చు వేగి లేచి. కంబుభృత్పాదోదకంబు గ్రోలడుగాని, యోవతాధరసీధు వాని చొక్కు. పుణ్యచిహ్నంబులపఘనంబుల ఘటింప సిగ్గుపడుగాని, కరనఖశిఖరలిఖిత జాతనూతనక్షతాంకముల్ సమ్మతించును.

ఇవ్విధమున వైదికాచారదూరప్రవర్తనముల దుర్విహారహారిదై, గడిదేరి, గురుజనము శిక్షింపగా పడికోరిచి, గడుసువడి, వంకరపరకచాటును మాని, తాతముత్తాత తండ్రులు చీమవలె గూడబెట్టి యార్జితము నేసిన విత్తమును హీసరహోవజేసెను. విత్తమెల్ల వెచ్చించినపిదప—

దినవెచ్చమునకునై తన మేనగల సొమ్ము కొదుకక బచ్చింట కుదువపైచు. ఇందు గీచిన కీతి ఇంచుకించుక చేరి గిలుపాడు తల్లిపైగల పసిండి. తండ్రికి నిడ్డ పత్రములు కొంగిలిపోయి, పోయినంతకు నమ్మ పారయు విత్తము. మిండవడ్డికి నోర్చి, మృత్యురూపములైన సాహుకారులచే ఋణగ్రాహియగును. భూములన్నింటిని జనవరుల కమ్మజూపును.

భూపాలు డీవచ్చినన్ సాలగ్రామముపైన కైకోని ప్రవరుడు గా డితడు. పొందుపట్టుల నప్పులు పాడిచి పాడిచి, దొరతనంబున చుట్టాల జెరిపి తిరిపి, నలగి, తన పెలలిండ్లయం దదవుద్రావుడు త్రావుచు, ఇంటి కెన్నడున్ జనకయుండెను.

ఇట్టి వెలిచవులు మరగినవానికి,

"భిక్షో మాంసనిషేవణం కిముచితం?
కిం తేన మద్యం వినా?
మద్యంచాపి తవ ప్రియం? ప్రియమహో
వారాంగనాభిస్సహ
వారస్త్రీరతయే కుతస్తవ ధనం?
ద్యూతేన చౌర్యేణవా
చౌర్యద్యూత పరిగ్రహోఽస్తి భవతో?
భ్రష్టస్య కా వా గతిః"

అని అన్నట్టు మిగిలిన వ్యసనములు అలవడకుండునా?

ఇతడును అనృత దురోదర చౌర్యార్జితంబులగు విత్తములను చెనటిపిపాళివెచ్చముల జేర్చుచు తొల్లింటి వైభవంబు లడగ, మితిగడచిన ఋణదాతలు వెతపెట్టగ, నూరు చొరక, వెలితిరుగుచు, వలువకు కూటికి నీచుల వేడక బోడచొరవ చొచ్చుచు, పెడెల్ల కలకల నవ్వ, పూవు లమ్మిన యంగళ్ల నె కట్టెలు మోసెను.

ఒకనా డాదుశ్శీలరతుని యొక్క యార్తి ఆ శంకరుని కెరలి పలికి, అలుక మగిడించి, నయంబు ప్రియంబున నాదరించి బుద్ధులు గరపిన—

రాజాలయమునకు రాకపోకలు నేయు. మాసిన చదువులు మరల చదువు. ఇన్నాళ్ల వెచ్చాలు లెదుకైన తలవంచు. కులవధూరత్నంబు కుస్తరించు. ఆచార్యజనము ప్రత్యహము సంభావించు. అర్చావళికి నుపహార మిచ్చు. అర్పించు కతపవేళాగతాతిథికోటి. పసిసేసు. దర్శించు పైరుపచ్చ. తండ్రియుద్ద మనీయంబు తాన యుండుము. అత్తికార్థకర్తలో నవ్వు

వల్పసరణి. గ్రామకార్యంబు దీర్ప సంగడికి వచ్చి. కాని—

"పుడుతొ వచ్చినబుద్ధి పూరి మేసినా పోదు;
చెప్పినబుద్ధి, కట్టిన సద్ది ఎన్నాళ్లుండును!"

చాలదినములనుండి మైలబడిన బదుకుగావున, తేనెబూసిన కత్తి యాధాత్రీసురుం డన్నపానకాంతచే అక్క సద్బుద్ధి నాదరించినట్లు చూపట్టెను. కాని నైజ మెట్లు దాగును?

ఒకనాడు రాత్రి మాతృభూషలు, అత్తికామం ధనములు, నిజయువతిదాల్ప్య సౌమ్యలు నన్నియు హరించి, యొక్కరుడ పేరడవిత్రోవ నూడని బారెను. పారి చోరులచే కొల్లగొట్టబడి, ఆయుర్మహిమచే నొక కాపుసేవల స్వస్థుడయ్యెను.

అంత అచ్చరతేము గారు—ఆ కాపు వికారపు కోపలు తనపై మరులు వెల్లడింప, మతి బాపమనక, ప్రాణచ్యుతికరమనక, కృతఘ్నుండై ఎడరుమూచి యా పెను లేవదీసికొనిపోయి యాపాపజాతి, ఎన్నిజన్మంబు లేనియు జన్నపిదపగాని ప్రాపింపరాని ధరానిలింప జాతి గడెలోనదొరగి, యా నాతిం గూడి, కల్లు పెల్లాని, పొత్తువ సామిదప్టాన్నకబళంపు చవులు గుడిచి, ఆ కె పరలోకంబు ప్రాప్తించెడు, అంతట బోక, పరమ పావనవంశము పీటబుచ్చి ఒక్క ప్లవంగ పల్లవపాణిం గూడి, యాయమ నిల్లనిరూపు విద్యుల్లతికాధికాధి నయధూర్యహామాట యెరుంగక చొక్కి భ్రష్టుండై నష్టుండయ్యెను.

విధి యట్టిద గదా?

"విశ్వామిత్రపరాశరప్రభృతయో
వాతాంబుపర్ణాశనాః
తేపి స్త్రీముఖపంకజం సులలితం
దృష్ట్వైవ మోహం గతాః
శాల్యన్నం సఘృతం పయోదధియుతం
యే భుంజతే మానవాః
తేషా మింద్రియనిగ్రహో యదిభవేత్
వింధ్యః ప్లవే త్సాగరే"

అని యనుభవసిద్ధాంతము. "బలవా నింద్రియ గ్రామో విద్వాంసమపి కర్షతి." దీనికి "కర్షతి కర్షతి కర్షత్యేవ" అని వివరణము.

ఇంద్రియలోలురైనవారికి ప్రతిబింబముగ రామకృష్ణకవి నిగమశర్మను నిర్మించినాడు. కావ్యము ప్రపంచమునకు ప్రతిబింబముగదా. మంచి చేతి మెలకువ గల చిత్రకారుని పగిది మొక్కవోని కౌశలంబున నిగమశర్మను తీర్చి అట్టి పాపిని పునీతుని చేసిన కీర్తి యా నృసింహమూర్తికి జార్చి మంచి నీతిని మనకు కూర్చినాడు.

ప్రవరుని పాత్ర లోకమున కాదర్శము; నిగమశర్మపాత్ర ప్రతిబింబము. ఇరువురు కవివరులును తమ దృక్పథముల మేరకు అనన్యసామాన్య కవితాకౌశలము ప్రదర్శించి, తమ కీర్తిని చిరస్థాయిగా నొనర్చి, మనల ననుగ్రహించినారు.

చైత్రపూర్ణిమ

కథకుడు :
'అమరేంద్ర'

అది వాళ్ల జీవితంలో తొలివసంతం. శివరావుకు సృష్టి అంతా ఒక్క గిరిజాకుమారికోసమే అనిపిస్తోంది. ఈ ప్రపంచంలోని అందానికీ, యౌవనానికీ, లాలిత్యానికీ గిరిజయే మూర్తీభావ మనుకుంటున్నాడు. అప్పటికి గిరిజరూపులకుకూడా సృష్టికంతకూ శివరావే కేంద్రమయినట్లూ, అతనికంటే కోరదగిన దేదీ ప్రపంచంలో లేనట్లూ కనిపిస్తోంది. అతని దృష్టిలో గిరిజాకుమారి ఏకైకమైన ఆదర్శసుందరి. ఆమెదృష్టిలో శివరావు ఏకైకమైన ఆదర్శపురుషుడు. వారికింకో ప్రపంచమే లేదు. తమరిద్దరే ఈ అనంతమైన సృష్టిలో రెక్కలుకట్టుకుని రివ్వున ఎగిరిపోతున్నట్లూ, తమ యిరువురికోసమే ఈ వసంతం, ఈ పువ్వులు, ఈ తుమ్మెదలు, ఈ కోకిలలూ—తమ యిరువురికోసమే లోకంలో సుఖమూ, సౌందర్యమూ రాసులు పోసుకొనివున్నట్లూ!

వాళ్లిద్దరూ ఒకరికోసం ఒకరు నిరాశతో ఉసూర్లు విడిచే ప్రేమికులు కారు. విధి వారిరువురినీ భార్యాభర్తలుగా కళ్యాణమంటపంలో నిలబెట్టి ఇప్పటికి ఏడాది అయింది. అంతకుమునుపు ఒకరిమీద ఒకరి కెంత మక్కువ వున్నా, గౌరవమున్నా పెళ్లి వాటన్నిటికీ ఫుల్ స్టాప్ పెడుతుందని చాలామంది అంటారు. గిరిజను ఏరి కోరి శివరావు పెళ్లాడాడు. పెళ్లి అయినదగ్గరనుంచీ ఆమెమీద గౌరవం ఎక్కువయింది. తన సుఖదుఃఖాల్లో తోడునీడగా నిలిచే సహచరిగా గిరిజాకుమారి లభించటం అతని అదృష్టమని భావిస్తున్నాడు. గిరిజకుకూడా శివరావువంటివాడు భర్తఅయ్యే అదృష్టం తనకే దక్కిందని లోలోపల కొంత గర్వం లేకపోలేదు. కాని ఆమె శివరావులాగా ఆ సంగతిని గురించి ఎవరిముందరా ఉపన్యాసాలీయలేదు.

గిరిజ కాపురానికి వచ్చి నాలుగు నెలలే అయింది. ఈపాటికి శివరావుకు ఆమెమీదున్న గౌరవం ఇగిరిపోవలసిందే. కాని కలిసినతరువాత గిరిజలో దాగివున్న గొప్పగుణాలన్నీ ఒక్కొక్కటీ శివరావును ముగ్ధుణ్ని చేయసాగినయ్. ఇంతవరకూ గిరిజమీద అతని అభిప్రాయాలకు ఆధారంలేదు. ఆమెగొప్పతనమంతా అతని ఊహల్లో పుట్టి పెరిగింది. కాని క్రమంగా తెలుసుకోగలిగాడు తన ఊహల కందని సద్గుణాలు గిరిజలో దాగివున్నవని.

అది చైత్రపూర్ణిమ. వెన్నెల వేయిరేకులూ విప్పిన తెల్లని పద్మంలాగా ఆకసమంతా అలుము

కున్నది. ఆవెన్నెల ధగధగలో ఏదో చెప్పలేని చల్లదనమున్నది. మల్లెపూలు జడలోంచి తీసి దండలు మంచంలో వేస్తూ. గిరిజ వెన్నెలచలువలో విప్పారిన ముఖంతో పచార్లుచేస్తోంది. ఆ వెన్నెట్లో ఆమెకన్నె కళ్లు మిరుమిట్లు గొలుపుతున్నది. విశాలమైన ఆమె నుదుట కుంకుమరేక అంత అందమైన ముఖాన్ని అలంకరించానన్న గర్వంతో తళుక్కుమన్నది. ఆమె సుకుమారమైన శరీరం నొచ్చుకుంటుందేమోనని కట్టుకున్న నల్ల జరీచీర సంకోచపడుతున్నది. ఆమె మౌనంగా అటూ ఇటూ పచార్లుచేస్తోంది. లక్షల నక్షత్రాలతో అలంకరించుకున్న విభావరికీ, అట్టి అలంకారాలు లేకపోయినా ఇంత అందంగావున్న గిరిజాకుమారిని చూడగానే అసూయతో కన్నుకుట్టింది.

గిరిజ మేడమీదికి రావటం శివరావు గమనించాడు.. అప్పటి కేదో పద్యాలపుస్తకం చదువుతూ ఆమెను పలకరించలేదు. గిరిజకూడా అతన్ని పలకరించకుండా దూరంగా మసకగా కనిపిస్తున్న చెట్ల గుబుర్లకేసీ, దగ్గరేవున్న చెరువులో వికసించిన తెల్ల కలువలకేసీ చూస్తూ గోడకానుకుని నిలబడింది. కొంత సేపయినాక చదువు ఆపివేసి శివరావు కుర్చీలోంచి లేచివచ్చి గిరిజప్రక్కనే నిలబడి "ఏమిటే అంత తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నావు గిరిజా?" అన్నాడు.

"ఆఁ, ఏమీ లేదు" అని హీనని స్వరంతో మారుపలికింది.

"గిరిజా, నా అంత అదృష్టవంతుడూ, నాకంటె దురదృష్టవంతుడూ ఈ లోకంలో మరొకడు లేడు."

"అదేమిటి, వింత ధోరణిలో మాట్లాడుతున్నారు?"

"నా అదృష్టానికి కారణం చెప్పమంటావా?" అని గిరిజముఖంలోకి తొంగిచూచాడు. ఆమెముఖంలోనూ, కళ్లలోనూ లేతసిగ్గు తెరలుతెరలుగా ఆవరించింది. ఆమె తలవంచుకున్నది. శివరావు "గిరిజవంటి ఇల్లాలు దొరకటం గొప్ప అదృష్టం. ఈ అదృష్టం మరి ఎవ్వరి కున్నది? ఇక నా దురదృష్టానికి కారణమడుగుతావా? మా తాతగారు పల్లకీలెక్కి పాదంకిందమోపి ఎరుగని జమీందారు. మా నాన్నగారు పట్టుబట్టలు తప్ప మరొకటి తొడిగి యెరుగని విలాసపురుషుడు. నేనో, కుటుంబాన్ని పోషించుకోవటంకోసం పొట్ట చేతపుచ్చుకొని లోకంలో చెమట ఓడ్చవలసిన నిర్భాగ్యుణ్ణి. అయినా గిరిజా, నీవంటి ఇల్లాలు నా నిర్భాగ్యంలో సగభాగం భరించేందుకు నిలబడిఉన్నప్పుడు ఇక నాకేం భయం? ఎంతకష్టం వచ్చినా చిరునవ్వుతో ఎదుర్కొంటాను" అని ఒక్కసుక్కలో అన్నాడు. అతను ఎంత మనస్ఫూర్తియైన మాటలు చెప్పినా అవన్నీ ఏదో పుస్తకంలోంచి అప్పచెప్పుతున్నట్లుంటుంది. ఆసంగతి గిరిజకు తెలుసు. అతను మనసారా నమ్మితేగాని మాట్లాడడన్న విషయంకూడా ఆమెకు తెలుసు. భర్తకు ఏమి సమాధానం చెప్పాలో తెలియటంలేదు. "నేను హిందూవనితను. మీ ధర్మపత్నిని" అని ఎంతో ఒయ్యారంగా బదులు చెప్పింది. అది విని శివరావు ఉప్పొంగిపోయి గిరిజభుజాలను తన చేతులలో నిమురుతూ "అవును, గిరిజా, ఎంత చక్కగా చెప్పావు! నువ్వు నాధర్మపత్నివి. అంతేకాదు. నువ్విప్పుడు వీరపత్నివి కాబోతున్నావు. పద్మవ్యూహంలో చొరబడబోయే అభిమన్యుడిని సాగనంపిన ఉత్తరకంటే గొప్ప వీరపత్నివి"

తన పురుషుడు తనను కొనియాడటం విని ఏ స్త్రీ సంబరపడకుండా ఉండగలదు?

"అయితే గిరిజా, నన్ను వెళ్లమని అనుమతిస్తావా?"

"సాహసించినవారినే విజయలక్ష్మి వరిస్తుంది!"

"ఎందరు నీకు పిరికిపాలు పోసినా చెదరకూడదు గిరిజా. ఎవ రేమన్నాసరే, నువ్వు నీచేత్తో నా వీపు తట్టి 'మీ కేం భయం లేదు. సుఖంగా వెళ్లండి. శుభంగా తిరిగిరండి' అని ధైర్యంగా సాగనంపాలి. కాని—"

గిరిజకళ్లలో నీళ్లు తిరిగినయ్. శివరావు గిరిజ తలను చేతులతో నిమురుతూ—"మళ్లీ పిరికిదాని వాతు

న్నావా గిరిజా? నన్ను ప్రోత్సహించేవా ళ్లింకెవ రున్నారు చెప్పు? విధి మనిద్దర్నీ బలమైన బంధంలో బిగించింది. ఏ దేశంలో ఎక్కడ వున్నాసరే నిన్ను మరిచిపోను. యుద్ధమైపోయి ఇంటికి తిరిగివచ్చేదాకా నిన్ను తలచుకుంటూ దినాలు గడుపుతాను."

"మీనోటివాక్యాన దైవం చల్లటిచూపు చూసి మీరు సుఖంగా ఇంటికి తిరిగిరావాలనే నా ఆరాటం. అందుకోసం దినదినమూ దేవుణ్ణి పాదాలుపుచ్చుకుని వేడుకుంటాను. మిమ్మల్నొక్క వర మడుగు తున్నాను."

"తప్పకుండా అడుగు గిరిజా. అది ఎంత కష్టమైనదైనా నెరవేరుస్తాను."

"ఈ దీనురాలిని మరిచిపోకుండా వుంటారా?"

"ఎంత వెర్రిదానివి గిరిజా? నిన్ను మరిచిపోతే నన్ను నేనే మరిచిపోతాను."

శివరావు వైమానికుడుగా యుద్ధంలో చేరి ఊరు విడిచి వెళ్లేప్పుడు బంధువులంతా బావురుమన్నారు. గిరిజాకుమారి తొణుకూ బెణుకూ లేకుండా భర్త నుదుట కుంకుమ పెట్టింది. మెళ్లో మల్లెపూలదండ వేసి "సుఖంగా వెళ్లిరండి" అని సాగనంపింది. శివరావు ఎంతో నిబ్బరంగా, కనపడినంతసేపూ గిరిజ కేసి తిరిగి తిరిగి చూస్తూ వెళ్లిపోయాడు. బండి కనుచూపుమేర దాటిపోగానే గిరిజ వచ్చి దేవతామందిరం తలుపులు బిగించుకుని "తండ్రీ, చల్లటిచూపు చూసి వారిని ఏ ఆపదా రాకుండా కాపాడు. నాకుంకుమ-" అని మనసులో పదేపదే అనుకుంటూంది. బైటనుంచి ఎందరు తలుపుకొట్టినా తీయలేదు. లోపలినుంచి భోరుభోరున ఏడుపు పొర్లుకొస్తోంది. "తండ్రీ, నీ చలవకంటె మాకింక దిక్కేమున్నది?" అని మాటి మాటికీ మనసులో అనుకుంటూ గిరిజ నేలమీద సాష్టాంగపడింది.

* * *

ఆరు సంవత్సరాలు ఆరు యుగాలుగా గడిచినయ్. ఎంత ఆందోళన, ఎంత ఆరాటం, ఎంత ఆశ, ఎంత దుఃఖం? పదిహేనుదినాల కోసారి శివరావు దగ్గరనుంచి కులాసాగా ఉన్నట్లు ఉత్తరం వచ్చేది. ఎక్కడ ఉన్నాడో తెలియకపోయినా ఎక్కడో ఒకచోట చల్లగా వున్నందుకు గిరిజ వెయ్యిదేవుళ్లకు మొక్కుకొనేది. మళ్లీ ఉత్తరం వచ్చేదాకా మితిలేని ఆందోళన. ఈసారి ఏమని వింటానో, ఈమారు ఎటువంటి కబురు చెవినిపడుతుందో అని మనసులో మితిలేని బాధ పడేది గిరిజ. ఉత్తరం రాగానే బరువంతా దింపినట్లయిపోయేది. అమ్మయ్యా అని నిట్టూర్పు విడిచేది. ఆ ఉత్తరం పుచ్చుకు దేవతామందిరంలో గంటలతరబడి కదలకుండా కళ్లు మూసుకుని జారగిలపడివుండేది.

ఏపనిలో వున్నాసరే విమానంమోత వినగానే గబగబా డాబామీదికి పరుగెత్తుకొచ్చి అది మబ్బుల్లో నలుసులాగా కలిసిపోయేదాకా ఆదేపనిగా చూస్తూ నిలబడేది.

ఎవరైనా బంధువులు వచ్చి "ఎల్లా వెళ్లనిచ్చావు గిరిజా? ఏమంత అవసర మొచ్చింది చెప్పు? వారు పోనివాడు నీకుపోయిందా?" అంటూ పలకరించేవారు. "భయమేమీ లేదు. సుఖంగా తిరిగివస్తారు" అని నిబ్బరంగా గిరిజ వాళ్లతో పైకి అనేది. ఆ సమయంలో ఆమె మనసెంత గజగజ వణికిపోతుందో, చెదరిపోతున్న ధైర్యం చిక్కబట్టుకునేందుకు మనసులో భగవంతుని పాదాలను ఎంత గట్టిగా చుట్టివేస్తుందో ఎవరికి తెలుసు?

యుద్ధం ముగిసే సూచనలు కనపడుతున్నయ్. ఈ క్షణందాకా భర్త క్షేమంగా వున్నట్లు ఉత్తరం వస్తోంది. పరిధి అయిపోయి ఇంకో అయిదారునెలలలో శివరావు ఇంటికి వచ్చేస్తాడు. ఆనాడు గిరిజ ఎటువంటి స్వాగత మిస్తుందో ఎవరు చెప్పగలరు? కాలం గడుస్తున్నకొద్దీ ఆమెమనసులో ఆశలు నక్షత్రాలకంటె విరివిగా పెరిగిపోతున్నయ్.

* * *

ఆ రోజు రానేవచ్చింది. శివరావు వస్తున్నానని టెలిగ్రాం యిచ్చాడు. గిరిజ స్టేషను దగ్గరికే వచ్చి

తనకు స్వాగతమిస్తుందనీ, ఆరేళ్ల తరువాత మళ్లీ ఆ ముద్దు లొలికే ముఖాన్ని కళ్లారా చూసే భాగ్యం లభిస్తుందనీ, ఇంకా ఎన్నో కలలు కంటూ శివరావు రైలు దిగాడు. స్టేషను దగ్గరికి ఊరివాళ్లంతా ఎదురుగా వచ్చి పూలదండలు వేశారు. కాని గిరిజ రాలేదు. శివరావు మనసు చివుక్కుమన్నది. ఈ శుభసమయాన్ని గిరిజ ఎందుకు పాటించలేదు? తనకు ఎదురువచ్చి కోమల బాహువులతో తన కంఠాన్ని ఎందుకు చుట్టివేయలేదు? మనసు పరిపరివిధాల పరుగులుతీస్తోంది. ఇంటి దగ్గరనుంచి బండీ తోలుకువచ్చిన నౌకరు కాకీబట్టలలో వున్న తనను చూసి బెదురుతున్నాడు. తనకు వాడి పేరు గుర్తుంది. వాడు తమదగ్గర తరతరాలుగా వున్న నౌకరు. "రామస్వామి! ఏం మరిచిపోయావా?" అని శివరావు పలకరించాడు.

"లేదు బాబయ్యా, మీరు చల్లగా ఇంటికి తిరిగి వచ్చారన్న సంబరంతో నానోట మాట రాటం లేదు బాబయ్యా."

"అంతా బాగున్నారా? అమ్మగారు స్టేషనుకు వస్తానన్లేదూ?"

"అమ్మగారి వొంట్లో బొత్తిగా బాగులేదు బాబుగారూ" అని ముఖం తిప్పి వేసుకొని ఎద్దుల్ని తొందరగా అదలికించసాగాడు. వొంట్లో బాగా లేదా? ఏమి జబ్బో! గిరిజ తనను ఆహ్వానిస్తుందని ఎంతగా ఆశపడ్డాడు? ఆ సన్మానాన్ని గురించి ఎన్ని కలలు కన్నాడు? అవన్నీ చివరకు గాలిమేడలై కూలి పోయినయ్యా?

బండి ఇంటిముందు ఆగింది. గభాలున బండీ దిగాడు శివరావు. అక్కడికైనా గిరిజ ఎదురువస్తుందేమోనన్న ఆశతో. గిరిజతల్లి ఎదురుగావచ్చింది. గిరిజ చెల్లెలు ఇందిర-పన్నెండేళ్ల పిల్ల వచ్చి బావగారి మెళ్లో పూలమాల వేసింది. "మరిచిపోయినట్లున్నావ్ బావా? అవున్లే, మేం గుర్తుంటామా" అని మరదలి సరసమాడింది. ఇంతలో అత్తగారు లోపలినుంచి కాఫీపట్టుకు వచ్చింది. కాఫీకప్పు చేత్తో పుచ్చుకున్నాడన్న మాటేకాని ఒక్కగుక్కయినా లోపలికి పోలేదు. గిరిజ ఎక్కడుంది ఇందూ?" అని అడిగాడు. ఇందిర "ముందు అక్కయ్యను చూడటానికి వీలులేదు. ఎంతో బడలికతో వచ్చావు. ముందు స్నానానికి లే. భోజనం చెయ్యి. ఆ తరువాత నిన్ను అక్కను చూడనిస్తా"నంటూ బావను చెయ్యిపుచ్చుకొని ఇంట్లోకి లాక్కుపోయింది. తనగదిలో నక్కివుందేమో గిరిజ అనుకున్నాడు. అక్కడా లేదు. తన చేతిమీదుగా పెట్టాలని వంట చేస్తోందేమో అనుకున్నాడు. అక్కడా లేదు. ఏమయిపోయింది గిరిజ? ఎక్కడదాక్కున్నది?

ఏమీ పాలుపోక శివరావు గదిలో పడకకుర్చీలో పడుకుని తాంబూలం వేసుకుంటున్నాడు. ఇంతలో ఇందిర చెయ్యి పుచ్చుకుని నెమ్మదిగా దోవ చూపిస్తూ ఎవరినో నడిపించుకువచ్చింది. ఆమనిషి వచ్చి చేతులతో శివరావుపాదాలను చుట్టేసి "ఎప్పుడు వచ్చారు?" అని అడిగింది. ఆమనిషి కళ్లలోంచి నీటి చుక్కలు శివరావుపాదాలమీద రాలినయ్. అతని వొళ్లు జలదరించింది. ఎవ రీ నిర్భాగ్యజీవి? తన పాదాలను విడవకుండా చుట్టుకొంటోంది. ఒళ్లంతా మశూచిమచ్చలతో భయం వేస్తోంది. ముఖమంతా వికృతంగా గుంటలుపడిపోయింది. కాయలు కాసిన తెల్లటిగుడ్లు ఆ భయంకరమైన ముఖంలో కొట్టవచ్చినట్లు నిలబడివున్నయ్. ఎవ రీ కురూపి? ఎవ రీ అభాగ్యురాలు?

ఇందిర "బావా" అని పిలిచింది. "అక్క వచ్చింది ఒకసారి చూడు." అంది. శివరావు కళ్లుగట్టిగా మూసుకుని మాటాడలేదు. వొళ్లంతా గొంగళి పురుగులు పాకినట్లయిపోతోంది. ఆ చేతుల నొక్క విదిలింపు విదిలించి అక్కడినుంచి దూరంగా పారిపోవాలనిపిస్తోంది. ఇక ఎన్నటికీ ఈముఖం కేసి చూడకుండా దూరంగా వెళ్లిపోవాలనిపించింది. గుండెలమీద వెయ్యికుంపట్లు పెట్టినట్లుంది. "పద, ఇందూ, పదమ్మ, వారు కాసేపు పడుకుంటారు. మనం పోదాం పద." ఆ స్వరం ఎంతో పరిచితంగా

అతని మనసుకు తాకింది. ఇంత అందవికారమైన రూపంలో అంత మధురమైన స్వరం ఇంకా ఎక్కడ దాగివుందో? ఈ ఒక్క స్వరాన్ని మాత్రం మిగిల్చి స్వప్నసుందరియైన ఆ గిరిజ కనబడకుండా మాయమై పోయిందా? ఆ మధురమూర్తి స్మృతిని చెరిగి పోకుండా చేసేందుకు ఈ స్వర మొక్కటి చాలు తుందా?

చెల్లెలిచేయి పుచ్చుకుని గిరిజ దోవతడుముకుంటూ గదిలోంచి వెళ్లిపోవటం శివరావు చూడలేదు. మునుపు సరోవరంలో ఠీవిగా సాగే రాజహంసలా నడిచే గిరిజ ఇప్పుడు తూలుతూ, తడుముకుంటూ అవధ్యురాలులాగా నడవటం చూస్తే అతని గుండె చెరువై పోయేది. ఆ వికృతమైన రూపం మళ్లీ కంటబడుతుం దేమోనని బెదురుతూ శివరావు కళ్లు తెరిచాడు. గది అంతా శూన్యంగా బిక్కుబిక్కుమంటోంది. అతని లోపలనుంచి పట్టరానంత దుఃఖం ఉబికివస్తోంది. ఎంత అన్యాయం చేసింది విధి? గిరిజ మరణించినా అంత దుఃఖం కలిగేది కాదు. గిరిజరూపమంతా దొంగిలించి వికృతమైన కట్టెను మిగిల్చిపోయింది. ఎందుకో తన మీద విధికి అంత కసి? ఆ కసి తనమీదనే తీర్చు కుంటే ఎంత బాగుండేది? తను యుద్ధరంగంలో ప్రాణాలు విడిస్తే ఇంతకంటె చక్కగా వుండేది.

ఇందు కాఫీ పట్టుకువచ్చింది. శివరావుముఖం కేసి చూసి చిన్నపిల్ల అయినప్పటికీ జాలిపడి "బావా, ఏడవబోకు. నువ్వు చల్లగా యింటికి తిరిగివచ్చావు. అదే మాకు పదివేలు!"

"అల్లా గనబోకు ఇందూ; నా కోపం వస్తోంది. ఎందుకు ఇంటికి తిరిగివచ్చానా అని విచారిస్తున్నాను. ఏ బాంబుదెబ్బకో నాప్రాణం ఎగిరి పోతేనే ఎంతో హాయిగా వుండేది. ఇంక ఆముఖాన్ని నేను చూడలేను. ఇందూ!" అని వెక్కి వెక్కి ఏడ్వసాగాడు.

తలుపువెనకనుంచి అత్తగా రందుకొని "మీరే అంత అధైర్యపడితే ఎల్లా చెప్పండి? ఏనాటికి ఏది అనుభవమో ఏం చెప్పగలం? దాని మనస్సు ఎంత క్షోభపడి పోతోందో ఆపరమాత్ముడికే ఎరుక" మందలింపుతో కూడిన ఓదార్పుమాటలన్నది. శివరావుతల గిర్రున తిరిగిపోతోంది. మాటా మంతీ లేకుండా శిలలాగా పడకకుర్చీలో పడివున్నాడు.

గిరిజవికృతరూపం ఎక్కడ కంటబడుతుందో అని శివరావు తప్పించుకుని తిరుగుతున్నాడు. ఈసంగతి మొదటే గిరిజ వూహించగలిగింది. మునుపు తన రూపాన్ని చూసి ముగ్ధుడైపోయిన శివరావు ఇప్పటి తన మచ్చలముఖాన్ని చూసి మూర్ఛపోతాడనీ, తనను చూసి భయంతో కళ్లు మూసుకుంటాడనీ, ఏవగింపుతో తన ముఖం చూడకుండా దూరదూరంగా వుంటాడనీ గిరిజ ముందుగానే వూహించ గలిగింది. తనను కలుసుకోవాలని ఎంతో ఆశతో దూరదేశాల నుంచి సురక్షితంగా ఎగిరివచ్చిన శివరావుకు తన ముఖం చూపకుండా వుండాలని గిరిజ ఎంతో ప్రయత్నించింది. తన ముఖం చూడగానే అతని మనసు ఎంత చెదిరిపోయి నీరైపోతుందో ఆమెకు ముందే తెలిసింది. అందుకనే అమ్మవారు పోసినదగ్గరనుంచీ ఆమె పెదవులమీద ఒక్కటే ప్రార్థన. ఆయన రాక ముందే నన్నీలోకంలోంచి తొలగించు భగవంతుడా అని ఒక్కవరసన పరితపించింది. శివరావుసుఖానికి తన పాడుబ్రతుకు ఎక్కడ అడ్డంవస్తుందో అని లోలోపల కుమిలిపోయింది. "ఆయన ఇంటికి క్షేమంగా రావటమే నాకు పదివేలు. నాప్రార్థనలన్నీ ఫలించినయ్. దైవం చల్లటిచూపు చూశాడు. కాని నా కింకో ప్రార్థన మిగిలివున్నది. ఆయన యింటికి వచ్చేసరికి నన్నీలోకంలో లేకుండా చేసి దైవం రక్షించాలి. నాకోసం ఆయన యెంత దుఃఖించినా అప్పటి దుఃఖానికీ, ఇప్పుడు అనుక్షణమూ శల్యంలాగా గుచ్చుకుంటున్న నాపాడురూపాన్ని చూసి క్షోభపడే శోకానికీ ఎంతో భేదమున్నది. నేను చచ్చిపోతే నాస్మృతి వారి కన్నీళ్లలో కలిసిపోయి వారి మనసులో కలకాలమూ నిలిచిపోయేది. ఇప్పుడో? నాతలంపే వారి మనస్సులో చిచ్చు రగిలిస్తుంది. నన్ను ఒక భూతంగా,

విశాదంగా వారు చూచి బెదిరిపోయి దూరంగా తొలగిపోతారు. నేను ఏం తప్పుచేశాను తండ్రీ? ఎందుకు నా కింత ఘోరమైన శిక్ష విధించావు? నేను తెలియక నీ కేమైనా అపరాధం చేసినా, దానికి ఇంత కఠినశిక్ష విధించాలా తండ్రీ? వారి మనసును బాధపెడుతూ ఈ పాడుబ్రతుకు నా కెందుకు చెప్పూ?"

మునుపు గిరిజ కనబడకపోతే శివరావుకు క్షణం కూడా యుగంగా వుండేది. ఇప్పుడు నెలలతరబడిగా ఆమెను చూడకుండా వుండగలుగుతున్నాడు. ఒక్క ఇంటిపట్టున ఉన్నప్పటికీ ఆ భార్యాభర్తలు ఒకరికొకరు కనబడి నెలలు గడిచింది. ఇందిర ఇంట్లో అక్కగారికి ఉపచారం చేస్తున్నది. గిరిజతల్లి కూతురుకు వచ్చిన విపత్తును తలుచుకుని కుమిలిపోతూ కాలం వెళ్లదీస్తున్నది.

వచ్చిన తరువాతి యిన్నాళ్లకు శివరావు యింట్లోంచి బైటికి కదిలాడు. మునుపటి స్నేహితులందరికీ ముఖం చూపించివద్దామని బయలుదేరాడు. మొదటగా చిన్ననాటి స్నేహితుడు శ్రీధరదగ్గరికి వెళ్లాడు. శ్రీధరదీ, శివరావుదీ ఒక్కటే ప్రాణం. శ్రీధర శివరావు తనను మరచిపోయాడేమో ననుకున్నాడు ఇంతదాకా కనబడకపోవటం చూసి. శివరావుకు ఎదురుగా శ్రీధర స్టేషనుదగ్గరికి వెళ్లాడు. కాని ఆనాడు శివరావుకు మనసు మనసులో లేదు. ఎవరినీ చూడలేదు. ఎవరినీ పలకరించలేదు. అది చూసి "అప్పుడే నన్ను మరిచిపోయాడు. కళ్లు నెత్తిమీది కెక్కినయ్" అని అతనిమీద శ్రీధరకు కోపంవచ్చింది. ఇవాళ శివరావు తనంతట తానే వచ్చి తలుపు కొట్టేసరికి శ్రీధరకు పట్టరాని సంతోషం వచ్చింది. "ఏరోయ్. ఇంకా మేం గుర్తున్నామన్న మాట." అని శ్రీధర పరిహాసం చేశాడు. శివరావు "అదేమిట్రా అన్నాయ్. నువ్వు కూడా అల్లా అంటావేం?" అని బదులు చెప్పాడు. శ్రీధర "ఉమా, ఓ ఉమా, ఏం చేస్తున్నావ్? మా మరది వచ్చాడు. దబ్బున కాఫీ పట్టుకురా" అని కేక వేశాడు. ఉమ కాఫీ పట్టుకువచ్చింది. శివరావు ఆమెను చూసి బేజారయిపోయాడు. "ఈమె శ్రీధర భార్యేనా? ఈమెకోసమేనా అతను కులంకూడా పోగొట్టుకున్నది? ఈమెఅందాన్నేనా లోకులు వేనోళ్ల పొగుడుతూవుండేవాళ్లు?" బెదురుతూవున్న శివరావుముందు కాఫీకప్పు పెట్టి "మరదిగారు మరచిపోయినట్లున్నారే?" అని పలకరించింది. శివరావుకు ఆమెరూపాన్ని చూడగానే గొంగళిపురుగులు పాకినట్లయింది. "ఎందుకు మరచిపోతాను వొదినా." అని నవ్వుతూ బదులు చెప్పాడు. అంతటితో ఊరుకోక "మా చెల్లెలు కులాసాగా వుందా" అని కుశల ప్రశ్న వేసింది. శివరావు తలకిందులై పోయాడు. ఏమీ తోచక అవునన్నట్లు తలవూపాడు. ఉమ వెళ్లిపోయింది యింట్లోకి. శ్రీధర అందుకుని ఒక్క గుక్కలో ఆ వూరు మశూచితో పడ్డ అగచాట్లన్నీ చెప్పుకుపోయాడు. ప్రాణాలు గుప్పెట్లో పెట్టుకొని బతికామన్నాడు. ఆవూరిలో గిరిజకూ, ఉమకూ ఇద్దరికే మరీ ఒత్తుగా పోతపోసిం దన్నాడు. గిరిజగుణగణాలను పొగడుతూ చిత్రకారుడైన శ్రీధర ఒక్కసారిగా కవి అయిపోయాడు. శివరావు యుద్ధంలో వున్నన్ని రోజులూ ఆమె చూపిన ధైర్యమూ, అతని క్షేమంకోసం ఆమెతహతహ, అతను సుఖంగా తిరిగి రావాలని ఆమె చేసిన పూజలూ అన్నీ వర్ణించి శివరావుముఖంకేసి చూశాడు. ఇవన్నీ వింటున్న శివరావుకళ్లలో నీళ్లు గిర్రున తిరిగినయ్. "మళ్లీ వస్తా నన్నయ్యా" అంటూ లేచి ఇంటిదోవ పట్టాడు.

నడుస్తున్నంతసేపూ అతని మనసులో ఒక్కటే ఆలోచన. "నాప్రాణంకోసం గిరిజ యింత పరితాపపడింది. నా కష్టంలో తను భాగం పంచుకుని ధైర్యంగా నిలబడింది. ఇప్పుడామెకు కష్టం వచ్చినప్పుడు నేనేం చేస్తున్నాను? పరాయివాడిలాగా గిరిజనుచీదరించుకొని దూరదూరంగా తిరుగుతున్నాను. గిరిజ నాకోసం పడ్డ పరితాపంలో వెయ్యోవంతు నేను ఆమెకోసం పడటం లేదు. కృతజ్ఞతఅయినా చూపటంలేదు. నేను ఆపదలో చొరబడేవనుయాన

ఆమె నాకు చేయూత ఇచ్చి ముందుకు పంపింది. ఇప్పుడామె అంగవైకల్యంతో అలమటిస్తున్నప్పుడు ఆదుఃఖంతో నాకేమీ పనిలేనట్లు దూరంగా తిరుగుతున్నాను. ఆనాడు గిరిజ నన్నొక వర మడిగింది. ఈదీనురాలిని ఎన్నడూ మరచిపోరుగదా? అని. ఇప్పుడు నిజంగా నేను మరిచిపోలేదా? గిరిజకు కలిగిన దుఃఖంలో లేశమైనా నేను పంచుకొన్నానా?"

ఇంటికి వచ్చాడు. వాకిట్లో అడుగు పెట్టాడు. అంతవరకూ కుర్చీలో కూర్చొని సావిట్లో గిరిజా, ఇందిరా ఏవో కబుర్లాడుకుంటున్నారు. శివరావు అడుగుల అలికిడి వినబడగానే "అదుగో. మీ బావ వస్తున్నట్లున్నారు. ఇందూ, పద పద. నన్నిక్కడినుంచి తీసుకుపో. నీకు పుణ్యముంటుంది. వారికంట బడకుండా నన్ను నా గదిలోకి తీసుకుపో." అని గిరిజ చెల్లెలిని తొందర పెట్టటం వినబడింది. ఆ మాటలు శివరావుకు చురుక్కున తగిలినయ్. గిరిజ లేచి ఇందు చెయ్యి పట్టుకోబోతుండగానే శివరావు లోపలికి అడుగు పెట్టాడు. గిరిజగుండె దడదడలాడుతోంది. ఇందు తొందరతొందరగా అక్కగారిని నడిపించుకుపోబోతోంది. ఇక ఆగలేక శివరావు అన్నాడు: "కూర్చో గిరిజా, కూర్చో. నన్ను చూసి ఎందుకంత భయపడతావు? ఇందూ! మీ అక్కకు నీవు చెప్పు నేను మునుపటి బావనేనని." గిరిజ సిగ్గుతో తలవంచుకుని నిలబడింది. ఆ క్షణంలో తనకాళ్లకింద నేల నోరుతెరచి తనను మింగివేస్తే ఎంత బాగుంటుంది అనిపించింది గిరిజకు. "కూర్చో అక్కా" అంటూ ఇందు చెయ్యి పుచ్చుకుని గిరిజను కుర్చీదగ్గరికి గుంజింది. "వద్దమ్మా వద్దు. నా పాడుముఖాన్నిక వారికి చూపలేను. నన్నిక్కడినుంచి తీసుకుపో." అంది గిరిజ. ఈ మాటల్లో ఎంత క్షోభ, ఎంత వేదన పలపల కారుతున్నదో శివరావుకు అవగతమయింది. తను రెండడుగులు ముందుకు వేసి గిరిజచేతులు పుచ్చుకుని కూర్చోమని కుర్చీ అందించాడు. గిరిజచేతులకు శివరావుచేతులు తాకగానే గడిచిపోయిన కాలంలోని సుఖమంతా ఒక్కసారి వచ్చి పలకరించినట్లయింది. గిరిజ వణికిపోతోంది సంతోషంతో. ఆమెమనసు చూపులేని సగ్గును బద్దలుకొట్టుకుంటూ పరిగెత్తుకువచ్చి శివరావుశరీరాన్ని ఒక్కసారి చూడాలని తహతహలాడిపోతోంది. ఆమె తనను తాను సంబాళించుకోలేక తన వేళ్లతో శివరావుఒంటినంతా ఒక్కమారు నిమిరింది. ఆస్పర్శే గిరిజమనసుకు దృష్టికాబోలు! యుద్ధంలో ఎన్నో పాట్లు పడి చివరికి సుఖంగా ఇల్లుచేరిన శివరావును కళ్లారా చూసుకునే భాగ్యం లేదని కుమిలిపోతున్న ఆమెప్రాణానికి ఆస్పర్శ ఎంత ఓదార్పు నిచ్చిందో! వెంటనే గిరిజ తన్ను తాను నిందించుకుంటూ "ఛీ! ఎంత సిగ్గులేనిదాన్ని. ఈ పాడుచేతులతో మిమ్మల్ని తాకటానికి వెరవని మూర్ఖురాలిని. నన్ను క్షమించండి. నన్నిక్కడినుంచి తీసుకుపోవే, ఇందూ. వారికి నా పాడుముఖం చూపించటమేకాక నాపాపిష్ఠి చేతులతో వారిని తాకనే—" అని గద్గదికంతో అరిచింది. శివరావు గిరిజను తన చేతుల్లోకి తీసుకుని నిమురుతూ "ఎందుకు గిరిజా, నిన్ను నువ్వు నిందించుకుంటావు? ఇందులో నీతప్పేముంది? నీచేతులారా చేసిం దేముంది?" అని ఓదార్చాడు. గిరిజమనసుకు ఈమాటలు పన్నీటిజల్లు లాగా సోకినయ్. "నాతప్పేమీ లేకుండానే దైవం నన్నిల్లా శిక్షించాడా? ఎంత అపరాధం చేసివుండకపోతే యింత కఠినశిక్ష వేస్తాడు?" అని గిరిజ తన వేదనను వెల్లడించింది. శివరావు గిరిజచేతులు తన చేతుల్లోకి తీసుకుని "నువ్వేం తప్పుచేశావ్ గిరిజా? తప్పంతా నాదికాదూ? నన్ను యుద్ధంలోకి ధైర్యంతో సాగనంపటం నీతప్పా? నేను వెళ్లిన దగ్గరనుంచీ నాప్రాణంకోసం ఒక్క వరసన ఆందోళనపడటం నీతప్పా? నేను సుఖంగా తిరిగిరావటంకోసం పూజలుచేయటం నీతప్పా? కాదు. తప్పంతా నాదే—"

"అదేమిటి, మీతప్పేమున్నది?"

"ఔను గిరిజా, తప్పంతా నాదే. ఇంకొకరిముందు చెప్పుకోటానికి సిగ్గుపడేవాడిని. కాని నీముందు నాకు జంకులేదు. నాక్షేమంకోసం నువ్వెంత వ్యథపడ్డావో, ఎంత ఆందోళనపడ్డావో నాకు తెలుసు. కాని నే నెంత నీచుణ్ణనుకున్నావ్! ఇల్లువదలిన తరు

నాత నీక్షేమంకోసం అందులో వమోగ్యవంతైనా ఆందోళనపడలేను. అంతే కాదు. నీ కింత ఆపద వచ్చిందని విన్నాకకూడా యివ్వాళవరకూ నిన్ను చీదరించుకుంటూ దూరంగా తిరిగాను. తలుచుకుంటే నాతల నరకినట్లవుతుంది. నీకు వచ్చిన ఆపదే నాకు వస్తే ఏమయ్యేది? నువ్వు నన్ను ఈవిధంగానే చూచేదానివా? నువ్వు నేనంటే ఈమాదిరిగానే చీదరించుకునేదానివా? చెప్పు గిరిజా. అదే మీకూ మాకూ తేడా."

ఏం చెప్పాలో గిరిజకు తోచటంలేదు. శివరావుమాటలు గిరిజమనసుకు ఎంత చల్లగా తాకి ఓదార్చినవో ఆమెకు తెలుసు. ఏదో తెలియని సంతోషం ఆమెముచ్చల ముఖంమీదా, కాయలుకాసిన కళ్లల్లోనూ రెక్కలు విప్పుతోంది. అది చూడగానే శివరావు మనసుకు పూర్వపు గిరిజరూపం ఒక్కసారిగా కళ్లకు కట్టింది. ఆ గిరిజ యేమైపోయింది? శివరావును పరీక్ష చేసేందుకు అపురూపసుందరియైన గిరిజయే యీ అందవికారమైన వేషంతో వచ్చిందా?

"బావా, స్నానానికి లేస్తావా?" అని ఇందిర తలుపువెనకనుంచి పిలిచింది. శివరావు లేచి బయలుదేరాడు. అతనివెనకాలేగిరిజతనంతటతానేనడచివెళ్లింది గదిబయటికి. అక్కముఖంకేసి చూసి ఇందిర పొంగిపోయింది. గిరిజకళ్లలో మును పొక విపరీతమైన వెలుగుండేది. ఇప్పుడు ఆవెలుగు ఆరిపోయింది. కళ్లలో ఆరిపోయిన ఆ కాంతి ఇప్పుడు గిరిజముఖమంతా నిండి ధగధగమన్నది. "ఇందూ, సబ్బూ తుండుగుడ్డా నా చేతి కివ్వవే" అంది గిరిజ. వాటిని అక్కగారికి అందిస్తూ ఇందిర "అక్కా, దోవజాగర్త. తూలిపోతావు" అంది. గిరిజ మారుపలకకుండా కళ్లున్నవారిమాదిరిగానే గబగబా నడిచి భర్తవెంట నీళ్లగదిలోకి వెళ్లింది. విస్తుపోతూ ఇందిర నిలబడిపోయింది.

శివరావు నిద్రలేచేసరికి ముఖంపుడకా, నీళ్లూ ఎదురుగావుండేవి. కిందికి దిగివచ్చేసరికి గదిఅంతా శుభ్రంగా కనబడేది. టేబిలుమీద గుడ్డ ముడతలు లేకుండా పరచివుండేది. ఫ్లవర్‌పాట్‌లో తెల్లవారేటప్పటికి దొడ్లోపూసిన రంగురంగుల పూలన్నీ తేలుతూ ఇంపుగా కనబడేవి. ఈపనులన్నీ ఎవరు చేస్తున్నారా అని ఆశ్చర్యపడేవాడు. గిరిజ చెల్లెలిచేత ఇవన్నీ చేయిస్తోందేమో ననుకున్నాడు. అప్పుడు గిరిజ మక్కైనా తొణకకుండా కాఫీ పట్టుకొచ్చింది. శివరావు చకితుడైపోయాడు. గిరిజచేతులోంచి కప్పు అందుకొని "గిరిజా, నీకు దేవతలేమైనా దివ్యదృష్టి యిచ్చారా? చెప్పు. ఎల్లా చేస్తున్నావ్ ఈపనులన్నీ" అని అడిగాడు. గిరిజ సిగ్గుపడుతూ తల వంచుకొని "ఏమో నాకు తెలియదు." అంది.

ఆనాడు చైత్రపూర్ణిమ. గడచిపోయిన జీవితాన్ని తలచుకుంటూ ఆ చల్లటివెన్నెలలో శివరావు కళ్లుమూసుకుని పడుకున్నాడు. మేడమెట్లమీద ఎవరో ఎక్కివస్తున్నట్లు చప్పుడయింది. కొంతసేపటికి గిరిజ పైకిరావటం చూశాడు. ఇంత నిటారుగా, జారుడుగా వున్న మెట్లు ఎల్లా ఎక్కివచ్చిందో అని ఆశ్చర్యపోయాడు. ఇంతరాత్రిఅయినా ఇంకా ఎందుకు మేలుకొనివున్నదో, ఇప్పు డిక్కడికి ఎందుకు వచ్చిందో అనుకుంటూ ఏం చేస్తుందో చూదామని నిద్రపోతున్నవాడిలాగా కదలకుండా పడుకున్నాడు. సగం మూసి తెరుస్తున్న కళ్లతో గిరిజను చూస్తూ నివ్వెరపోయాడు. గిరిజ మెల్లగా వచ్చింది. ఒకమాటు చేతులు పైకెత్తిఆకాశంలోకి కనబడని కళ్లతో చూస్తూ దణ్ణం పెట్టింది. తరువాత శివరావుమంచం చుట్టూ మూడుమాట్లు తిరిగింది. ఎవరైనా చూస్తున్నారేమోనని అటూయిటూ చూసింది. ఆతడి రెండుపాదాలనూ కళ్లకద్దుకుని చేతులతో పాదధూళి తీసుకుని నుదుట బొట్టుపెట్టుకుంది. చివాలున లేచి శివరావు గిరిజచేయి పుచ్చుకొని "అమ్మదొంగా. ఇన్నాళ్లకు దొరికావు! ఎన్నాళ్లనుంచీ చేస్తున్నా వీదొంగతనం?" అన్నాడు. గిరిజ దొరికిపోయిన దొంగలాగా బెదురుతూ, ఏమీ మాట్లాడకుండా నిలబడిపోయింది. శివరావు కూర్చోమని గిరిజను మంచంమీద కూచోపెట్టాడు. వణుకుతూ గిరిజ కూర్చున్నది. శివరావు

గిరిజతలను తన గుండెలకు చేర్చుకొని "గిరిజా, ఆనాడు నువ్వు నన్ను ఏంవరం అడిగావో గుర్తున్నదా? ఆనాడు చైత్రపూర్ణిమ. అప్పుడు వెన్నెట్లో నీకళ్లు అగాధమైన సముద్రాల్లాగా మెరిసినయ్. గిరిజా, ఇప్పుడుకూడా అదే చంద్రుడు. అదే వెన్నెల. అవే హృదయాలు మళ్లీ అదే చోట కలుసుకున్నయ్."

"కాని—" అని గిరిజ చెక్కిళ్లమీదుగా జారుతున్న కన్నీళ్ల నద్దుకుంది. శివరావు మళ్లీ చెప్పుకుపోతున్నాడు: "ఆనాడు నువ్వు నన్నడిగినదే ఈనాడు నేను నిన్నడుగుతున్నాను. అప్పుడు గిరిజ నా భార్య అవటం గొప్ప అదృష్టమన్నాను. ఇప్పుడూ అదే మళ్లీ అంటున్నాను. ఆనాడు నా కష్టమంతా నువ్వు మోశావు. భార్యకు సహజంగా వుండే భీతిని దూరంగా తోసి నన్ను ధైర్యంగా సాగనంపావు. నేను వచ్చేదాకా నా కోసం విపరీతమైన పరితాపపడ్డావు. ఈనాడు నాకు నీ దుఃఖంలో సగభాగం యిమ్మని వేడుకుంటున్నాను. ఔను గిరిజా. మనమిద్దరం పెళ్లిపందిరిలో కలిసిననాడే మన సుఖదుఃఖాలు ఒకటిగా పెనవేసుకుపోయినయ్. అప్పటినుంచీ నాసుఖమే నీసుఖం, నీ దుఃఖమే నా దుఃఖం."

గిరిజ అందుకొని "కాని, కాలం ఆ గిరిజ నెత్తుకుపోయింది. ఆ గిరిజను దొంగిలించి ఒక వికృతమైన కట్టెను మిగిల్చిపోయింది. నన్ను తాకేటందుకు మీరెంత కోతపడుతున్నారో. నా ముఖం చూసినప్పుడల్లా మీ మనసెంత చీదరించుకుంటోందో. అందుకే మీరు తిరిగి సుఖంగా ఇల్లు చేరకముందే నన్నీలోకం నుంచి దూరంగా తీసుకుపొమ్మని దైవాన్ని ఎంతో వేడుకున్నాను. నా మొర ఆలకించక ఇక్కడే పడేసి వుంచాడు."

"గిరిజా, మొదట నేనూ అల్లాగే బాధపడ్డాను. కలకలలాడే గిరిజను చూసిన కళ్లను అమాంతంగా పొడిచివేసుకుందామనుకున్నాను. అసలు తిరిగిరాకుండా యుద్ధంలోనే ప్రాణం విడిచివుంటే ఎంత బాగుండేదో అనిపించింది. కాని మనిద్దరినీ దైవం ఎందుకు బతికించాడో. ఆయన ఉద్దేశమేమిటో?"

గిరిజ "నన్నెందుకు బతికించావు తండ్రీ" అని వెక్కివెక్కి ఏడ్వసాగింది. ఏమని ఓదార్చాలో శివరావుకు తెలియలేదు. ఎంతోసేపు ఇద్దరూ మౌనంగా కూర్చున్నారు. దూరంగా మామిడితోపులో నిద్రరాని కోకిల లొకదాని కొకటి కవ్వించుకుంటూ కూస్తున్నయ్. ఎవరో చల్లగా దీవిస్తున్నట్లుగా తెల్లని వెన్నెల అన్నిటినీ పులకింపజేస్తున్నది.

చివరికి శివరావు అందుకున్నాడు. "గిరిజా, మనం ఇంకా నాలుగుకాలాలపాటు భార్యాభర్తలుగా బ్రతకటమే ఆయన ఉద్దేశం. సుఖంలోనూ, దుఃఖంలోనూ, ఎండవానల్లోనూ ఒకరినొకరం విడవరాదని ఆయనసంకల్పం."

"కాని ఈ కురూపి గిరిజతోనే బ్రతుకంతా వెళ్లదీస్తారా? అంత కఠినశిక్ష మీకెందుకు? ఇంకెవరినైనా పెళ్లాడి సుఖపడండి. మీసుఖంకంటె నాక్కావలసిందేముంది? మీ ఇద్దరికీ సేవచేస్తూ దాసిగా మీ పాదాలముందు నన్ను బతకనివ్వండి."

"గిరిజా! నిజంగా నీకు కావలసింది నాసుఖమేనా?"

"ముమ్మాటికీ మీ సుఖమే"

"అయితే, నీకు పుణ్యముంటుంది. నాసుఖమే నువ్వు కోరుకునేట్లయితే ఈమాట మళ్లీ యెప్పుడూ నాముందు ఎత్తబోకు. ఎత్తనని నాచేతులో చెయ్యివేసి చెప్పు."

వణుకుతున్న చేతిని అతని చెయ్యిమీద ఆన్చి గిరిజ అన్నది: "ఎత్తను. ఎన్నడూ ఎత్తను."

ఆమె వొంగిన ముఖంనుంచి కన్నీరు ఆచేతుల మీద చిందింది.

కొంచెంసేపయినాక మునుపటిలాగా శివరావు "గిరిజా, నాఅంత అదృష్టవంతు డింకోడు లేడు." అన్నాడు. గిరిజ తలవంచుకుని "కాని మీ గిరిజ

పురాణములు : వాటి పరమార్థము

— శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం —

[గతసంచిక తరువాయి]

కొంతమంది పాశ్చాత్యులు చెప్తారు : (౧) బ్రహ్మపురాణంలో ఉత్కళ దేశంలో ఉన్న జగన్నాథమాహాత్మ్యం వర్ణించియుండుటచేత నున్నూ, సర్గాదిపంచలక్షణములు లేకపోవుటచేతనున్నూ, ఉత్కళ దేశంలో ఉన్న మందిరాల పేర్లు కనబడటంచేత నున్నూ ఈపురాణం ౧౩౦౦, లేక ౧౪౦౦ సం.కు పూర్వం వ్రాయబడలేదు.

(౨) పద్మపురాణంలో జైనుల వర్ణన, వైష్ణవుల చిహ్నాలు వివరింపబడియుండుటచేత పన్నెండవ శతాబ్దంలో ఈ పురాణం వ్రాయబడి ఉండాలి. ఇందులోకూడ కనపటిభాగం ౧౫, లేక ౧౬ శతాబ్దంలో వ్రాయబడియుండాలి.

(౩) విష్ణుపురాణంలో బౌద్ధజైనప్రసంగాలు ఉండడముచేతనున్నూ, కలియుగాబ్దం ౪౪౪౬ సం. వరకు రాజవంశావళులు వుండటంచేతనున్నూ ౧౦౪౫ సం.లో ఈపురాణం వ్రాయబడింది.

(౪) వాయుపురాణమే అన్నిపురాణాలకన్న ప్రాచీనమైనది; పంచలక్షణములు గలిగియున్నది.

(౫) భాగవతం బోపదేవుడు వ్రాశాడు; ౧౨-వ శతాబ్దంలో వ్రాసియుండాలి.

(౬) నారదీయపురాణంలో పురాణలక్షణాలే లేవు. ఆధునికమైన భక్తిప్రధానగ్రంథము. గోవధ నిరసన ఇందులో చాలా హెచ్చుగా ఉన్నది. ౧౬, ౧౭ శతాబ్దాల్లో సంగ్రహింపబడిఉంటుంది. బృహన్నారదీయపురాణంలో విష్ణుభక్తి హెచ్చుగా వర్ణింపబడినది. వైష్ణవుల కర్తవ్యాలు విపులంగా ఉన్నాయి. పురాణం బహు ఆధునికమయినది.

(౭) మార్కండేయపురాణం—ఇదితొమ్మిదో, పదో శతాబ్దాల్లో సంగ్రహింపబడింది.

(౮) అగ్నిపురాణంలో ఇతిహాసఛందోవ్యాకరణతాంత్రికవిషయాలు అన్నీ ఉండుటచేత ఆధునికమైనది.

(౯) భవిష్యపురాణం—ఇది భవిష్యము అనేటందుకు కారణం కనబడదు.

(౧౦) బ్రహ్మవైవర్తంలో పురాణలక్షణాలు లేవు. పురాణం అనడానికే కాదు.

(౧౧) లింగపురాణం కర్మగ్రంథమే. అనేక అంశాలు ఆధునికములే.

(౧౨) వారాహపురాణంకూడ కర్మ ప్రధానమైన గ్రంథమేను. ౧౨-వ శతాబ్దంలో ఉన్న రామానుజుని ఆభాస చాలా కనపడుతుంది.

(౧౩) స్కందపురాణంలో చాలామటుకు జగన్నాథమాహాత్మ్యం చెప్పబడిందికాబట్టి బ్రహ్మపురాణము, స్కందపురాణమున్నూ సమకాలరచనలు.

(౧౪) వామనపురాణంకూడ పురాణ మనేటందుకు లేదు. ౧౫, ౧౬ శతాబ్దాల్లోది దీని రచన.

(౧౫) మత్స్యపురాణంలో పురాణంతాలూకు అయిదు లక్షణములూ ఉన్నా, ఉపపురాణాల వర్ణనలుండుట వల్ల ఆధునికరచనయేను.

(౧౨) గరుడపురాణంలో పురాణలక్షణాలు లేవు; గరుడుని విషయంకూడా కనపడదు.

(౧౩) కూర్మపురాణంలో భైరవ, వామ, యామలతంత్ర శాస్త్రవివరాలు ఉండుటచేత అది తాంత్రిక శాస్త్రప్రతిష్ఠాపనతరువాత రచింపబడినదే; చాలా ఆధునికమైనది.

(౧౪) బ్రహ్మాండపురాణము వ్యాసుడు వ్రాసినదే. వాయుపురాణం, బ్రహ్మాండపురాణం అనుబంధాలులాగ కనపడతాయి.

మీదచెప్పిన ఈ ఖండనలు నిజమేఅయితే, వైదిక గ్రంథములందు,అనగా బ్రాహ్మణాలయందున్ను, ఉపనిషత్తులందున్ను పేర్కొనబడిన పురాణాలు యావత్తూ లుప్తమయిపోయిఉండాలి. లేక నిరర్థకమయిఅయినా ఉండాలి. శతపథబ్రాహ్మణంలో శ్రాద్ధాదికార్యముల్లో పదోరోజున,పురాణశ్రవణ చేయాలన్న మాటకు అర్థమైనా లేకుండాఉండిఉండాలి.

ఇటువంటిది అసంభవం. పురాణాల్లో ఎక్కడయినా ప్రక్షిప్తమయిన సంగతులు నిర్ధారణచేసి ఆధునికమని అనవచ్చునుగాని పురాణాలే ఆధునికములు అంటే అది సరిపడనిసంగతి. ఆపస్తంబసూత్రాల్లో—

"అథ పురాణే శ్లోకా వుదాహరన్తి—
అష్టాశీతిసహస్రాణి యే ప్రజామీషిరర్షయః
దక్షిణేనార్యమ్ణః పన్థానం యే శ్మశానాని భేజిరే
అష్టాశీతి సహస్రాణి యే ప్రజాంనేషిరర్షయః
ఉత్తరేణార్యమ్ణఃపన్థానం తే అమృతత్వంహి,కల్పతే"
(౨-౨౨, ౩౫)

అని ఉన్నది. దీనికి సరిగ్గా, చూడండి, బ్రహ్మాండపురాణంలో౫౪: ౧౪౯-౧౬౬:—

"అష్టాశీతిసహస్రాణి మునీనాం గృహమేధినాం
సవితు ర్దక్షిణం మార్గం శ్రితా హ్యాచంద్రతారకం
క్రియావతాం ప్రసంఖ్యైషా యే శ్మశానాని భేజిరే
లోకసంవ్యవహారేణ భూతారంభకృతేనచ
ఇచ్ఛాద్వేషరతాచ్చైవ మైథునోపగమాచ్చవై
తథా కామకృతేనేహ సేవనా ద్విషయస్య చ
ఇత్యేతైః కారణైః సిద్ధాః శ్మశానానీహ భేజిరే
ప్రజైషిణ స్తే మునయో ద్వాపరేష్విహ జజ్ఞిరే
నాగవీథ్యుత్తరే యచ్చ సప్తర్షిభ్యశ్చ దక్షిణం
ఉత్తరః సవితుః పన్థా దేవయానస్తు స స్మృతః
యత్ర తే వశినః సిద్ధా విమలా బ్రహ్మచారిణః
సన్తతిం తే జుగుప్సంతే తస్మాత్ మృత్యుః జితస్తుతైః
అష్టాశీతిసహస్రాణి తేషామపి ఊర్ధ్వరేతసాం
ఉదక్పన్థాన మర్యమ్ణః శ్రితాహ్యాభూతసంప్లవాత్
ఇత్యేతైః కారణైః శుద్ధైః తేఽమృతత్వం హి భేజిరే
ఆభూతసంప్లవస్థాన మమృతత్వం విభావ్యతే."

అని ఉన్నది. ఆలాగునవనే ౬౫ (౧౦౩-౧౦౪) లో కూడ ఉన్నది. కాబట్టి ఆపస్తంబసూత్రాలనాటికి బ్రహ్మాండపురాణం ఉన్నదిగదా. విష్ణుపురాణంలో ౩-౮ న్నూ మత్స్యపురాణం ౧౨౪: ౧౦౨-౧౧౦ న్నూ ఇదేమోస్తరుగా వ్రాయబడి ఉన్నవి. పద్మపురాణం సృష్టికాండలో—

"అష్టాశీతి సహస్రాణాం యతీనా మూర్ధ్వరేతసాం
స్మృతం యేషాంతు తత్థ్స్థానం తదేవ గురువాసినాం"

ఇంకా చూడండి. భవిష్యపురాణంలోనుంచి ఆపస్తంబసూత్రకారుడు—

"ఆభూతసంప్లవా స్తే స్వర్గతః పునః సర్గే బీజార్థభవన్తి ఇతి భవిష్యపురాణే" [౨ (౨౪) ౬; ౫;]

అని ప్రమాణం తీసికొని వ్రాశాడు. ఈ ప్రసంగమే బ్రహ్మాండపురాణంలో కూడ వ్రాయబడి ఉన్నది.

ఆపస్తంబసూత్రాలనాటికి పురాణాలు చాలని ర్దిష్టమై ఉన్నా యనేది స్పష్టము. ఆపస్తంబసూత్రాల్లో పేర్కొన్న పురాణాల్లో అష్టాదశపురాణాలు పేర్లతోగూడ వ్రాసియుండుటచేత పద్ధెనిమిదిపురాణాలూ ఆ సూత్రాలనాటికి ఉన్నట్టు నిశ్చయముగా చెప్పవచ్చును.

ఆపస్తంబసూత్రాలు పాణినికి పూర్వమనిన్నీ, క్రీ. పూ. ౫-వ శతాబ్దం నాటివనిన్నీ డాక్టరు బూలరు, మాక్సుముల్లర్, తిలక్ మొదలయిన పండితులచేత నిశ్చయింపబడి ఉన్నది.

ఇది చెప్పిన తరువాత (క్రీ. శ. ౫-౬ శతాబ్దాల్లో) భారతీయులు యవ (జావా), బాలి ద్వీపములలోకి ప్రవాసస్థులుగా వెళ్లినప్పుడు బ్రహ్మాండపురాణం, మహాభారతం, రామాయణం మొదలయిన గ్రంథములు తీసుకవెళ్లినట్లున్నూ, అవి అక్కడ ప్రచారంలో ఉండి ఆకాలంలోనే దేశభాషల్లోకికూడ తర్జుమా అయినట్లున్నూ పండితులచే నిర్ధారణఅయిఉన్న సంగతులు అంత ముఖ్యంగా చెప్పనక్కరలేదు. అక్కడకు వెళ్లిన దానిని ఓలాంద్ర (హాలండు) భాషలోకి తర్జుమాకూడా చేశారు. ఆ తర్జుమా అయిన బ్రహ్మాండపురాణమున్నూ, ఇప్పుడు మన దేశంలో ఉన్న బ్రహ్మాండపురాణమున్నూ ఒకటే.

స్కాందపురాణం:— క్రీ. శ. ౮౦ లో నేపాలు దేశంలో శ్రీ హరప్రసాదుడు స్కాందపురాణాంతర్గతమయిన నందికేశ్వరమాహాత్మ్యం వ్రాశాడు. స్కాంద పురాణాంతర్గతమయిన కాశీఖండంలోనికథ ఎవరి చేతనో ౯-౩౩లో ప్రత్యేకంగా వ్రాయబడ్డట్టు ఉన్నది. అందుచేత స్కాందపురాణం ౧౪, ౧౫ శతాబ్దముల్లోని అంటే నమ్మదగ్గ విషయం కాదు.

మార్కండేయపురాణం:— ఇందులోనుండి ౮-వ శతాబ్దంలో శంకరాచార్యులున్నూ, బాణుడున్నూ దేవీ మాహాత్మ్యమును తీసివ్రాశారు. ఆ కాలంనాటివాడే మయూరభట్టుడు సూర్యశతకం సౌరపురాణంనుండి తీసి వ్రాశాడు. విష్ణుధర్మోత్తర పురాణంనుండి విష్ణుగుప్తుడు బ్రహ్మసిద్ధాంతము వ్రాశాడు.

శ్రీ శంకరాచార్యులవాటికి పదునెనిమిది పురాణాలు ఉన్నాయని ఎప్పుడు తేలినదో, ౨౨౦౦ సంవత్సరములనుండి అవి అన్నీ ఉన్నట్టు నిర్వివాదాంశము. బాణభట్టునకుకూడ పూర్వము విష్ణుపురాణంలోను, ధర్మసూత్రాల్లోనుకూడ వీటి ప్రసంగం ఉన్నప్పుడు ఆధునికములు అని చెప్పేమాట గౌరవింపదగ్గది కాదు.

జగన్నాథ మాహాత్మ్యంఉన్నంతమాత్రానపురాణము ఆధునికం ఎట్లాగు అవుతుంది? దేవాలయం ఆధునికం కావచ్చునుగాని దేవుడు అంతకుపూర్వం లేడంటారా? అర్చనలేదంటారా? ఋగ్వేదంలో (ఋక్ పరిశిష్టంలో) "యత్ర దేవో జగన్నాధః పరం పారం మహోదధేః, బలభద్ర సుభద్రా చ తత్ర మామమృతం కృధి"..."ఆర్యావాచో మ్లేచ్ఛవాచః" శంకయవనాదులనుగురించి వర్ణన ఉన్నంత మాత్రమున ఆ గ్రంథములు ఆధునికములనలేముగదా. భవిష్యంలో రాబోయే కలిఅవతారం వర్ణనలు ఉన్నవి కాబట్టి ఇప్పుడు అసలు పురాణాలే లేవు, కలి అవతారం తరువాత ఉద్భవిస్తాయి అని అంటారా? తంత్రశాస్త్రంలో చెప్పే హోమాలు అధర్వవేదంలో కనిపిస్తాయి; జైన బౌద్ధ విషయాలు కూడ పురాణాల్లో ఎక్కడయినా కనిపిస్తే ఇదేవిధంగా వ్రాయబడ్డాయి అని ఎందుకు అర్థంచేసుకోకూడదు? కలికాలంలో ఇటువంటి ధర్మాలు వస్తాయి అని సూచింపబడ్డాయి; అంతకన్న హెచ్చులేదే.

సుప్తవంశం మొదలయినవాటినిగురించి ఉండడంచేత ఆధునికాలు అని చెప్పడంకూడ సరియైనది కాదు; రాబోయే మన్వంతరాల వర్ణన లున్నాయి; వీటి మాట ఏమిటి?

బ్రహ్మాండపురాణంలో—

"తస్య పుత్రః శతానీకో బలవాన్ సత్యవిక్రమః
తతః సుతం శతానీకం విప్రాస్తమభిషేచయన్
పుత్రః అశ్వమేధదత్తః అభూత్ శతానీకస్య వీర్యవాన్
అధిసీమకృష్ణో ధర్మాత్మా సాంప్రతోఽయం మహాయశాః
యస్మిన్ ప్రశాసతి మహీం యుష్మాభి రిదమాహృతం
దురాపం దీర్ఘసత్రంవై త్రీణి వర్షాణి పుష్కరం
వర్షద్వయం కురుక్షేత్రే దృషద్వత్యాం ద్విజోత్తమాః"

అని ఉన్నది. ఒకవేళ చెప్పిన విషయా లీవాటికేఅనుకుందాం. అప్పుడు ఈపురాణాలు ౪౪౦౬ సంవత్సరముల్క్రిందటివికదా. ఆధునిక మనడానికి వీలు లేదే? ఇవి సూతుడు చెప్పిన మాటలు; పురాణం ఇంతకుపూర్వముదై యుండాలే?

పురాణాలు అప్రమాణాలు అవడానికి ఎంత మాత్రమూ వీలులేదు; బృహదారణ్యఛాందోగ్యములలోనూ,ధర్మశాస్త్రాల్లోనూ ప్రమాణములుగా గణింపబడినవి. శంకరాచార్యులూ, కుమారిలభట్టు ఆది మహనీయులుకూడ వాటి ప్రమాణం గ్రహించారు. శంకరాచార్యులు బుద్ధునితరువాత ౬౦ సంవత్సరాలతరువాత ఉండేవాడని ఏ. వి. వేంటువిద్వాంసుడు చెబ్తున్నాడు.

ఏఏపురాణాలు ఏఏఉపాస్యసాంప్రదాయాలతో వేరువేరుగా వ్రాయబడ్డాయో ఆపురాణాల పేర్లనుబట్టియే ముఖ్యముగా గ్రహించగలము. ధర్మశాస్త్రములకు ఇంకనూ ముందుగనే వైదికయుగంలో ౧౮ పురాణముల పేర్లు ప్రచారంలో ఉన్నవని ఇదివరలోనే చెప్పడమైనది.

జైనమతతీర్థంకరుడైన పార్శ్వనాథుడు క్రీ. పూ. ౮౦౦ సంవత్సరమువాడని చెబుతున్నారు. బ్రహ్మ, శివ, విష్ణు మొదలయిన దేవతల ఆరాధన చేసేవారిని గురించి ఆయనప్రసంగాలలో చెప్పబడియున్నది. సరే, బుద్ధుని ప్రసంగాలలో శివ బ్రహ్మ విష్ణు నారాయణ మొదలగు దేవతల ఉపాసనలుగురించి ఆయన చెప్పినవి అందరికీ తెలిసిన విషయమే. అందుచేత ప్రత్యేక సంప్రదాయపోషణకై మునుముందునుండి ఈభిన్న భిన్న పురాణములు ప్రచారంలో ఉండే ఉండాలన్న మాట నిస్సందేహంగా తేలుతోంది.

అవతారవాదం బుద్ధుడితరువాత బయలుదేరిందని ఒక వాదం బయలుదేరింది ఒకప్పుడు. అయితే శతపథబ్రాహ్మణం ౧౫-౧౨-౧౦ లో మత్స్యావతారమునుగురించి "మనవేహైవప్రాతః...మత్స్యః పాణీ ఆపేదే" అని ప్రసంగము స్ఫుటముగా ఉంది.

తైత్తిరీయ ఆరణ్యకంలో ౧ (౨౩) ౩ లో "అంతరతః కూర్మభూతసర్పంతం తం అబ్రవీత్"... అని కూర్మావతారముగురించి ఉన్నది. శతపథంలో కూడ ౭ (౫) ౧ (౯) లో "సయత్ కూర్మో నామ, ఏతద్వై రూపం కృత్వా ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజత" అని ఉన్నది.

తైత్తిరీయసంహిత ౧ (౫) ౧ లో "ఆపో వా ఇదం అగ్రే సలిల మాసీత్ తస్మిన్ ప్రజాపతిః వాయుర్భూత్వా చరత్ స ఇమా మపశ్యత్ తం వరాహో భూత్వా అహరత్" అనిన్ని, "స వరాహో రూపం కృత్వా ఉపన్యమజ్జత స పృథ్వీ మధ అర్ఛత" అని తై. బ్రాహ్మణం ౧ (౧) ౬ లోనుకూడా ఉన్నది. ఋ. ౯ (౯౭) లో "మహీవ్రతః శుచిబంధుః పావకః పదావరాహో అభ్యేతిరేభన్" అని కూడా ఉన్నది. వరాహశబ్దము చేయుచు చరించెను అని భావము. తై. ఆ. ౧౦-౧ లో నరసింహావతారము "తన్నో నారసింహః ప్రచోదయాత్" అని చెప్పబడినది. ఋ. ౧ (౨౨) ౧౨ లో "విష్ణుః విచక్రమే త్రిధా" అని ఉన్నది.

కొంతమంది పండితులు బ్రహ్మోపాసనే ప్రాచీనమైనది కాని శివుడు, విష్ణువుల ఉపాసన ప్రాచీనమైనది కాదని అంటారు. నిజమేమిటంటే, బ్రహ్మ వేదాల్లో చెప్పిన పరమదైవ మన్నమాట నిజమే. కాని సగుణ రూపంగా చెప్పవలసివచ్చినప్పుడు విష్ణు మొదలగు వారిని ఉపాసననిమిత్తమై చెప్పియేయున్నారు.

అథ. ౧ (౧౫౪-౧౫౬) లో—

"విష్ణోః నుకం వీర్యాణి ప్రవోచంయః పార్థివాని విమమే రజాంసి యో అస్కభాయ దుత్తరం అధస్థం విచక్రమాణ స్త్రేధోరుగాయః. ప్రతద్విష్ణుః స్తవతే వీర్యేణ మృగోన భీమః కుచరో గిరిష్ఠాః."

అంటే విష్ణువుయొక్క మహిమకు అంతులేదనిన్ని, ముల్లోకముల సృష్టి అతడే చేసేడనిన్ని, ముల్లోకములను మూడడుగులలో దాటేడనిన్ని ఇంకా అదే విధంగా చెప్పబడింది. శతపథ ౧ (౨) ౧-౨ లో కూడా స్పష్టముగా కనపడుతుంది.

ఋగ్వే. ౧ (౨౨) ౧౭ లో "ఇదం విష్ణు ర్విచ క్రమే త్రేధా నిదధే పదం" అని ఉన్నది. ఇంకా ౧ (౯౯); ౨ (౨౦); ౧ (౧౬౪); ౧ (౧౯౬) ౨ (౧) ౩; ౨ (౨౨); ౩ (౫౪); ౪ (౨); ౪ (౩) మొద లయిన స్థలములలో గూడ విష్ణుప్రశంస ఉన్నది. సామ వేదం, యజుర్వేదం, అథర్వణ వేదంలో కూడ విష్ణుప్రశంస ఉన్న మంత్రాలు ఉన్నాయి.

దీని సిద్ధాంతం:- విష్ణు ఉపాస్య దేవత సనాతనం నుండీని అయి ఉన్నాడనిన్నీ, అందుచేత విష్ణు ఉపాసనా ప్రాధాన్యంతో విష్ణుపురాణం ఉండడా నికి కారణం ఉన్నదనిన్నీ, వామనపురాణం కూడ ఎందుకు వచ్చిందో స్పష్టమవుతూంది.

ఋగ్వేదంలో మహాదేవుడైన రుద్రుని ప్రశంస హెచ్చుగా ఉన్నది; నాలుగు వేదాల్లోను రుద్రస్తుతి కనిపిస్తుంది. యజుర్వేదంలో ౧౬-వ అధ్యాయంలో విశేషముగా ఉన్నది. తై. కృ. యజు. లో కూడా రుద్రాధ్యాయ మున్నది. వాజసనేయ రుద్రాధ్యా యంలో శివ, గిరీశ, పశుపతి, నీలగ్రీవ, సితికంఠ, భవ, శర్వ, మహాదేవ అనే మొదలయిన పేర్లు అన్నీ వున్నవి. రుద్రుడు, మహాదేవుడు, శివుడు మొదటలో వేరు అన డానికి కూడా అవకాశం లేదు. అందుచేత శివపురాణం ప్రత్యేకంగా ఉపాస్య దేవత ననుసరించి ఉండుటకు కారణం కనిపిస్తుంది.

సూర్యప్రసంగం వేదంలో ఉన్నట్టు అందరూ ఒప్పుకున్నదేను. యజు. ౪-౧౭; ౮ (౪౧, ౪౨) లో చూడవచ్చును.

తలవకార ఉపనిషత్తులో "అంబికా బ్రహ్మ విద్యా స్వరూపిణీ, ఉమా, హైమవతీ" అనే పద ములు ఉన్నాయి. తై. ఆ. ౧౦ ప్రా. "కాత్యాయ నాయ విద్మహే కన్యకుమారి ధీమహి తన్నో దుర్గిః ప్రచోదయాత్" అని ఉంది. అథ. ౪ (౩) ౩౦ లో కూడ శక్తిప్రశంస ఉన్నది. ఋగ్వేదంలో లక్ష్మీ సూక్తం ఉన్నది.

యజుర్వేదంలో "గణానాం త్వాం గణప తిగ్ం హవామహే" అనిన్నీ, ఋగ్వేదంలో "గణా నాం త్వాం గణపతిం" అనిన్నీ, తై. అర. లో "తత్పురుషాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి తన్నో దంతిః ప్రచోదయాత్" అనిన్నీ ఉన్నది. ఈ లాగుననే పంచదేవ ఉపాసన విషయం కూడ వేద ములో ఉన్నది.

వేదములలో సూచనపూర్వకంగా ఉన్న విష యములే పురాణాల్లో విస్తరంగా కనపడుతున్నాయి. పరిణామం చెంది నవీనమైన రూపాన్ని దాల్చినవి. పరివర్తన గలవు. ఉదాహరణం : పృథుచక్రవర్తి భూమిని అపురూపమయినదానిని పాలుపితుకుట అనే పురాణగాథ అథ. వే. ౮-౩, ౪, ౫లో కనిపిస్తుంది. అదే పురాణాలలో విపులంగా ఉన్నది.

ఈ విషయమే—

"యోవిద్యా చ్చతురః వేదాన్ సాంగోపనిషదః ద్విజః నచేత్ పురాణం సంవిద్యాత్ నైవ స్యాత్ విచక్షణః ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదం సముపబృంహ యేత్."

అని బ్రహ్మాండ ప్రక్రియపాద ౧ అధ్యాయంలో చెప్పబడినది.

ఈ ఉపాసనా భేదాలనుబట్టి భిన్నమైన దేవతా ప్రశంసప్రాముఖ్యతలు ప్రత్యేక పురాణాల్లో విపు లంగా వ్రాయబడ్డట్టు ఊహించగలము. భవిష్య. ౧ లో విష్ణు శివ సూర్యధర్మములు వేరువేరు పురా ణాల్లో చెప్పినట్లు ఉన్నది. స్కాందపురాణంలో "అష్టాదశపురాణేషు దశభిః గీయతే శివః, చతుర్భిః భగవాన్ బ్రహ్మా ద్వాభ్యాం దేవీ తథా హరిః" అని వ్రాశారు. స్కాందపురాణంలోనే శివ రహస్యఖండంలో—

"తత్ర శైవాని శైవంచ భవిష్యంచ ద్విజోత్తమాః
మార్కండేయం తథా లైంగం వారాహం స్కాందమేవచ
మాత్స్యమన్య త్తథా కౌర్మం వామనంచ మునీశ్వరాః
బ్రహ్మాండంచ దశేమాని త్రీణి లక్షాని సంఖ్యయా

గ్రంథానాం మహిమా సర్వైః శివస్యైవ ప్రకాశ్యతే
అసాధారణయా మూర్త్యా నామ్నా సాధారణో నచ
వదన్తి శివమేతాని శక్తేషు ప్రకాశ్యతే
విష్ణోర్హి వైష్ణవం తచ్చ తథా భాగవతం తథా
నారదీయం పురాణంచ గారుడం వైష్ణవం విదుః
బ్రాహ్మం పాద్మం బ్రహ్మణో ద్వే అగ్నే రాగ్నేయ మేకకం
సవితుః బ్రహ్మవైవర్తం ఏవం అష్టాదశ స్మృతమ్
చత్వారి వైష్ణవానీశ విష్ణోః సామ్యపరాణివై
బ్రహ్మాదిభ్యః అధికం విష్ణుం ప్రవదంతి జగత్పతిం
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానాం సామ్యం బ్రహ్మే పురాణకే
అన్యేషామధికం దేవం బ్రహ్మాణి జగతాం పతిం
ప్రవదన్తి దినాధీశం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకం."
అని చెప్పివున్నది.

ఈవిధంగా ఉపాసకా భేదం ఉన్నప్పటికీకూడా
గా పురాణాలు వినవలసిందే అనికూడ చెప్పేరు.
"అష్టాదశాని పురాణాని నామధేయాని యః పఠేత్
త్రిసంధ్యం జపతే నిత్యం సః అశ్వమేధఫలం లభేత్"
అని మార్కండేయపురాణంలోనూ,
"యేతు ఏతాని సమస్తాని పురాణానిచ జానతే
భారతంచ మహాబాహో తే సర్వజ్ఞా మతా నృణాం"
అని భవిష్యంలోనూ చెప్పిఉన్నది.

ఇంతేగాక పరమాత్మయొక్క యాథార్థ్య తత్వమునుగురించి ఏకవాక్యతకూడా ఉన్నదని గ్రహించవలెను. అది ఏలాగున అంటే—

లింగపురాణంలో:

"ఆహో వాచ మహాదేవః ప్రీతః అహం సురసత్తమా
పశ్యతం మాం మహాదేవం భయం సర్వం విముంచతం
యువాం ప్రసూతౌ గాత్రాభ్యాం మమ పూర్వం మహాబలౌ
అయం మే దక్షిణే పార్శ్వే బ్రహ్మా లోకపితామహః
వామే పార్శ్వే చ మే విష్ణుః విశ్వాత్మా హృదయోద్భవః"

అనినీ, తిరిగి—

"వత్సవత్స హరే విష్ణో పాలయేత్ తత్ చరాచరం"

అనినీ ఉన్నది.

"సృజామి తన్నియుక్తః అహం హరో హరతి తద్వశః"

అని విష్ణువుచేనియుక్తుడై బ్రహ్మ సృజించినట్లు, హరుడు హరింపుచేయునట్లు ఉన్నది.

భాగవతంలోకూడా ఇలాగే ఉన్నది.

మార్కండేయంలో—

"విష్ణుః శరీరగ్రహణం అహమీశాన ఏవచ [భవేత్"
కారితాః తే యతః అతః త్వాం కః స్తోతుం శక్తిమాన్

అని ఉన్నది.

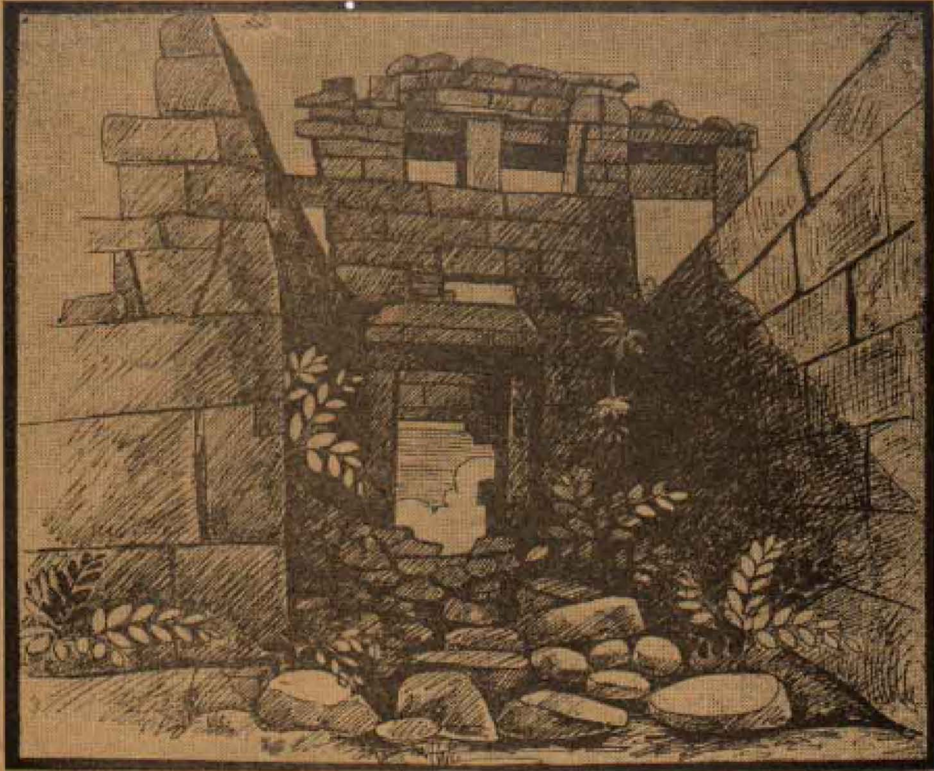
నామమాత్రంవల్ల భేదంకాని, యాథార్థ్యంలో ఒకటే నిజమును ఈ పురాణాలు చెప్పుచున్నాయి.

రానురాను పక్షపాతబుద్ధిచేత అనేకమైన పక్షపాతము చూపించే ప్రక్షిప్త శ్లోకాలు పురాణాల్లో కొందరు కలిపినట్లు ఒప్పుకోవచ్చును; అయితే వాటిని మాత్రం నిరాకరించాలికాని పురాణాలమీద ఆదరణకు భంగం కలిగించనక్కర్లేదు.

ఇప్పటికి తేలిన విషయం: పురాణాలు వేదము కన్నకూడ ముందుగా ఉన్న గాథలు; శివ బ్రహ్మ విష్ణు శక్తి - వీరిమహిమలు సంకీర్తనచేసి, ప్రపంచ క్రమము మొదలగు పంచలక్షణములతోను ప్రత్యేక ఉపాసకులయొక్క భక్తిపిపాస తీర్చి, కథారూపంగా వేదవేదాంతములలో చెప్పిన కర్మజ్ఞాన ఉపాసనా కాండలను మనుష్యులకు హృదయగతమయ్యేలాగు వర్ణించి చిత్తశుద్ధిచేసి మోక్షసాధనమును కల్పించుటయే అష్టాదశపురాణములయొక్క ఉద్దేశము.

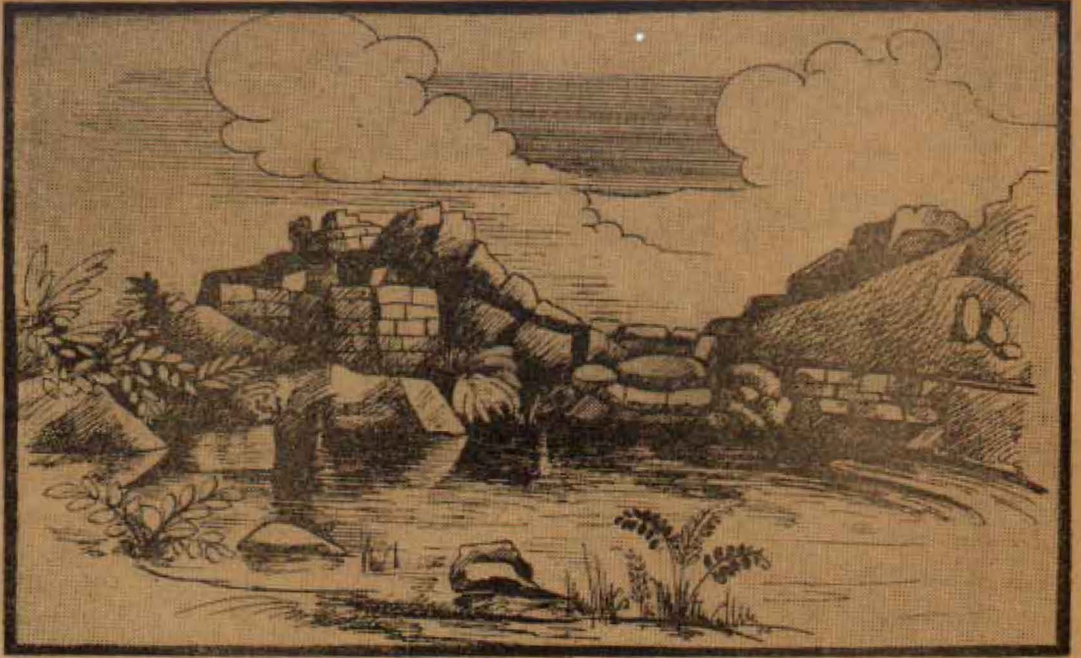

కొండవీటి చిత్రములు

1. కొండవీటి తలవాకిలి

3. కొండవీటిలోని వెదుళ్లకొలను

4. కొండవీటి కోటగోడ.

= చిత్రకారుడు : కె. కె. వేణుగోపాల్ =

యుద్ధకాలమునందలి - - భారతదేశపు ఆర్థికస్థితి

= శ్రీ రంగయ్యప్పారావు బహద్దరు =

ఇన్నాళ్లకిప్పటికి యూరోపా సంగ్రామము ముగిసింది. ఆరు సంవత్సరాలు మహాభయానకమైన ప్రళయ శక్తి తాండవం చేసింది. ఈ ఘోర యుద్ధాగ్నికి మన దేశంకూడా ఆహుతి అయింది. ఆ మహాప్రళయ సమయంలో బెంగాలుక్షామము మొదలయిన మహావిపత్తులు వచ్చి, యుద్ధరంగంలో తీవ్రంగా పాల్గొన్న దేశములెంత పీడితములైనవో మన దేశంకూడా దాదాపుగా అంత నష్టాన్ని పొందింది. పులిమీద పుట్ర అన్నట్లు ఈ విపత్సమయంలో మన దేశంలో ఎంత డబ్బు ఖర్చు అయిందో, ఏ యే మార్గాల ఎంతెంత డబ్బు వసూలు చేయబడిందో తెలుసుకుందాం.

యుద్ధసమయంలో ప్రభుత్వానికి శాంతి సమయంలోకంటె అధికంగా డబ్బు కావలసి వస్తుందని వేరె చెప్పక్కర్లేదు. కావలసిన ధనాన్ని సంపాదించడానికి కొన్ని మార్గాలున్నవి. వీటిలో ముఖ్యమైనవి: (1) పన్నులు హెచ్చించడము (2) కరెన్సీ నోట్లు వృద్ధిచేయడము (3) దేశీయులవద్దగాని, విదేశీయులవద్దగాని అప్పు తీసుకోవడము. సాధారణంగా యుద్ధంలో పాల్గొనే దేశాలు ధనసంగ్రహమునకు ఈ మూడు పద్ధతులనూ అవలంబించుతవి.

మన దేశంలో యుద్ధానికి పూర్వం 1938-39 సంవత్సరంలో ఖర్చుపడ్డ సాలీనా ఆదా రూ. 85.15 కోట్లు. 1944-45లో ఖర్చుపడ్డ సాలీనా ఆదా రూ.512.65 కోట్లు. ఇంత అధికవ్యయం చేయాలంటే దేశంలో చాలా యిబ్బంది కలిగివుండాల్సింది. అలా కలక్కుండా కొన్ని యేర్పాట్లు చేయబడ్డాయి. మొదటి సంవత్సరాల్లో ప్రభుత్వం చాలామట్టుకు పన్నులపై ఆధారపడిందిగాని, రానురాను పన్నులవల్ల వచ్చే ఆదాయం చాలక ప్రజలవద్దనుండి ఋణపత్రముల ద్వారా తీసుకునే ఋణాలపై ఆధారపడింది. కేంద్ర శాసనసభలో జరిగిన బడ్జెటు ఉపన్యాస సందర్భంలో రైజ్మనుగారు ఋణములే యుద్ధకాలపు ధన సంగ్రహణమునకు మూలాధారాలైనవని చెప్పారు. ఋణాలవల్ల ప్రభుత్వపు చేతులలోకి డబ్బురావడమే గాక, ఇంకొక ముఖ్యమైన యుద్ధావసర కార్యాన్ని నెరవేరుస్తుంది. అదే మన, (Anti-inflation) డబ్బు విలువ తగ్గకుండా నిలుపుట.* ప్రజలవద్ద పెరిగిపోతున్న డబ్బును ప్రభుత్వం ఋణంగా లాగివేయడంవల్ల ఆ డబ్బు చలామణిలోనుంచి పోయి ఇన్ఫ్లేషన్ తగ్గిస్తుంది. ఇది ప్రభుత్వపు బాధ్యతలలో ముఖ్యాతి ముఖ్యమైనది.

అలా కానట్లయితే చైనాలోవలె ధరలు మూడు వందల రెట్లుకూడా పెరిగితే పెరగవచ్చు. ఆ విధంగానే పెరిగితే క్రిందటి యుద్ధానంతరం జర్మనీలోవలె కరెన్సీవిలువ పూర్తిగా నశిస్తుంది.

* యుద్ధకాలంలో మందుసామానులు తయారు చేయుట, సైనికులకు జీతాలు హెచ్చుగా ఇచ్చుట, పరిశ్రమల్ని యుద్ధపరిశ్రమలుగా చేయుట మొదలైన పనులవల్ల డబ్బు విపరీతంగా పెరిగి, వస్తువుల సంఖ్య తరిగిపోతుంది. అందువల్ల వస్తువుల ధరలుకూడా విపరీతంగా పెరుగుతవి; డబ్బువిలువ తగ్గుతుంది.

ప్రభుత్వానికిన్ని మార్గాలున్నా, తతిమ్మా మార్గాల్లో ప్రవేశించేముందు, పన్నులవల్ల వీలయినంత ఆదాయం తియ్యాలి. అందువల్ల మన దేశంలో ప్రభుత్వం చాలామట్టుకు ఈ మార్గమే తొక్కింది.

పన్నుల విధానం:—పన్నులు రెండువిధాలు. ఒకటి ఆదాయంపై పన్ను; రెండు వస్తువులపై పన్ను (Direct tax and Indirect tax). ఇన్‌కంటాక్సు ఆదాయంపై పన్నే గదా! ఈ పన్ను చెల్లించేటప్పుడు ఎంత చెల్లించేదీ మనకు తెలుస్తూనే ఉంటుంది. ఇంక వస్తువులపైపన్ను. ఎక్సయిజుపన్ను ఇదే. దీన్ని చెల్లించేటప్పుడు చెల్లించుతున్నామని మనకు తెలియదు. వస్తువుధరలోనే పన్నుకూడా కలిసి ఉండడమువల్ల అంతా వస్తువుధర అనే అనుకుంటాము. పాశ్చాత్యదేశాల్లో ఈ వస్తువులపై పన్ను తక్కువగాను, ఆదాయంపై పన్నే యెక్కువగాను ఉంటుంది. మన దేశంలోమాత్రం వస్తువులపైపన్నే యెక్కువ.

1944-45 లో ఆదాయపు పన్ను రూ. 210.0 కోట్లు. ఇది 1938-39 లో రూ. 17.28 కోట్లు. అంటే, దాదాపు పన్నెండురెట్లు ఎక్కువయిందన్నమాట. నూటికి 20 వంతుల చొప్పున ఎగుమతి దిగుమతులమీద పన్ను వేసిన యుద్ధకాలంలో ఎగుమతి దిగుమతులు లేకపోవడంవల్ల ఈ ఆదాయం యుద్ధానికి పూర్వపు ఆదాయంకంటే తగ్గిపోయింది. ఎక్సయిజు పన్ను (అబ్కారీ, అగ్గిపెట్టెలు మొదలగు మన దేశంలో తయారయే వస్తువులమీద వేసే పన్ను) పెరిగింది. కొత్త వస్తువులమీదకూడా పన్ను విధించబడింది. 1938-39 లో కేంద్రప్రభుత్వపు ఎక్సయిజు పన్ను రూ. 8.66 కోట్లు. అది 1944-45 లో రూ. 39.07 కోట్లయింది. 44-45 లో విదేశవర్తకపు పన్నుకూడా పూర్వంకంటే వృద్ధిపొందింది. ఇకముందు ఇంకా పెరుగుతుంది. ఎందువల్లనంటే, యూరపులో యుద్ధం అయిపోయి, ఎగుమతి దిగుమతులు విరివిగా సాగుతున్నందువల్ల. యుద్ధానికి పూర్వం ఒక సంవత్సరం, యుద్ధారంభము తరువాత ఆరు సంవత్సరాల పన్నులవల్ల వచ్చిన నికరాదాయము ఈ క్రిందిపట్టీలో (కోట్లరూపాయల్లో) చూపబడుతున్నది.

సంవత్సరము	కోట్ల రూపాయలలో పన్నుల ఆదాయము
1938-39	84.51
1939-40	94.57
1940-41	99.88
1941-42	134.57
1942-43	176.88
1943-44	249.95
1944-45	356.88

మొత్తం 1112.73 కోట్లు. యుద్ధారంభానికి పూర్వంలా సంవత్సరానికి రూ. 84.51 కోట్ల చొప్పున అయినట్లయితే, ఈ ఆరు సంవత్సరాలకూ రూ. 507 కోట్లు మాత్రమే అయివుండేది. కాని యుద్ధపరిస్థితులవల్ల కొత్తపన్నులమూలంగానేమి, పాతపన్నులు ఎక్కువవుటమూలంగానేమి రూ. 605.67 కోట్లు ఎక్కువ ఆదాయం వచ్చింది. ఇది యుద్ధానికి పూర్వపు పై దాదాపు రెట్టింపు; అనగా నూటికి నూరు వృద్ధి అయింది.

ఇందులో కొత్తపన్నులవల్ల ఎంత ఆదాయం వచ్చిందో, పాతపన్నులవల్ల ఎంత ఆదాయం వచ్చిందో తూచినట్లుగా చెప్పడం చాలా కష్టం. ఆదాయపు పన్ను ఎక్కువచేయడంవల్లనూ, యుద్ధకాలపు పరిశ్రమాభివృద్ధిమూలంగా కొంత ఆదాయము పెరగడమువల్లనూ, ఎక్సయిజు ఆదాయంవల్లనూ వచ్చిన మొత్తము దాదాపు మూడింట రెండువంతులు అనుకుంటే మిగతా మూడోవంతు యుద్ధపరిస్థితులవల్ల చేయబడిన అధికపుపన్నుల ఆదాయ మనుకోవచ్చును.

కొత్తపన్నులు:—యుద్ధపరిస్థితులవల్ల విధించిన కొత్తపన్నులనుగురించి మన మిప్పుడు విచారించవలసి ఉంటుంది. 1940-41 బడ్జెటులో అధికలాభాలపన్ను (Excess Profits Tax) విధించబడింది. ఇది వచ్చిన లాభంలో సగమువంతు. అనగా నూటికియాభైవంతులు.

ఇదివర కెన్నడూ మన దేశంలో ఈపన్ను లేదు. ఇంగ్లాండుదేశంలో ఉండేది. ఇంగ్లాండుదేశం పారిశ్రామికంకాబట్టి, కొన్ని సందర్భాల్లో నూటికి నూరు కూడా పన్ను విధించబడింది. మన దేశంలో ఇప్పుడిప్పుడే తలసూపుతున్న పారిశ్రామికాభివృద్ధికి ఈ అధికలాభపుపన్నులను పెంచడమువల్ల కొంత ఆటంకం ఏర్పడింది. పంచదారపై ఎక్సయిజుపన్ను దిగుమతి పన్ను ఒక హండ్రడుజెయిటుకు రెండురూపాయిలనుండి మూడురూపాయిలవరకు పెంచారు. పెట్రోలుపన్ను గాలనుకు పదిఅణాలనుండి పన్నెండణాలు చేశారు. 1940 సం.పు సప్లిమెంటరీబడ్జెటు ప్రవేశపెట్టినప్పుడు ఆదాయపుపన్ను లన్నిటిపైనాకూడా సూపర్‌టాక్సు, కార్పొరేషనటాక్సు నూటికి ఇరువదియైదువంతులు వృద్ధిచేశారు. పోస్టుటెలిగ్రాఫ్‌రేట్లుకూడా కొద్దిగా ఎక్కువచేశారు. 1941-42 బడ్జెటులో అధికలాభపు పన్ను నూటికి యాభైవంతులనుండి 66⅔ వంతులవరకూ వృద్ధిచేశారు. ఆదాయపుపన్ను నూటికి 25 వంతుల నుండి 33 1/3 వంతులవరకూ చేశారు. వస్తువులపైపన్నులు కూడా వృద్ధిచేశారు. అగ్గిపుల్లలమీది ఎక్సయిజుపన్ను రెట్టింపుచేశారు. నూటికి 10 వంతులు ఎక్సయిజు పన్ను టైర్లు, ట్యూబులమీద విధించారు. ఇమిటేషనుసిల్కు దారంమీద పౌనుకు మూడణాలనుండి అయిదణాలు చేశారు. 1942-43 లో ఆదాయపుపన్ను విధించడానికి కనీసపుఆదాయము రూ. 2000లనుండి రూ. 1500లంగా మార్చినారు. ఆదాయపుపన్నుపై సర్‌చార్జీ క్రింది విధంగా వృద్ధిచేశారు. 1500 మొదలు 5000 లవరకు రూ 1-కి 6 పైసలు; 5000 నుండి 10000 లవరకు రూ 1-కి 9 పైసలు; 10000 లనుండి 15000 వరకు రూ 1-కి 14 పైసలు; 15000పై ఆదాయానికి రూ 1-కి 15 పైసలు. సూపరుటాక్సు(పెద్దఆదాయములపైపన్ను) నూటికి యాభైవంతులు చేశారు. అధికలాభపు పన్ను 66⅔% పన్ను ఇచ్చేవాడు రెండువంతులు డిపాజిటు చేస్తే ప్రభుత్వము ఈ పన్నులోనుండి ఒకవంతు డిపాజిటుచేయడానికి సమ్మతించారు. ఈడబ్బు యుద్ధానంతరఅభివృద్ధికార్యాలకు ఉపయోగించే యేర్పాటు. దీనివల్ల డబ్బు చలామణిలోనుండి తగ్గి ఇన్‌ఫ్లేషన్ తగ్గుతుంది. యుద్ధానంతరపునర్నిర్మాణమునకు కూడా తోడ్పడు తుంది. ఇంతేగాక, ఇన్‌ఫ్లేషన్ తగ్గించుటకు దిగుమతులన్నిటిపై అయిదోవంతు ఎమర్జెన్సీ సర్‌చార్జి విధించారు; దీనిలోనుండి ప్రత్తి, పెట్రోలు, ఉప్పుమాత్రం మినహా. 1943-44 లో ఆదాయం పెరగడానికి ఇన్‌ఫ్లేషన్ తగ్గించడానికి ఆదాయపుపన్నుపై సర్‌చార్జి రూ. 5000 లకు మించిన ఆదాయాలకు వృద్ధిచేశారు. పెద్ద ఆదాయములపై పన్ను రు. 25000 మొదలు 3½ లక్షల వరకు రూ. 1-కి 6 పైసలు వృద్ధిచేశారు. దీనివల్ల కనిష్ఠాదాయముపై రూ. 1-కి రెండణాలనుండి గరిష్ఠాదాయమునకు రూ.1-కి పదణాలన్నర అయింది. వస్తువుల పైపన్నులు కొత్తగారెండు విధింపబడ్డవి. పొగాకుమీద మొదటిది. వనస్పతివస్తువుల (Vegetable Products) మీద రెండవది. పొగాకుపన్ను 10.5 కోట్లు, వెజిటబిలు ప్రాడక్టులపన్ను 1 కోటి, పోస్టు, టెలిగ్రాఫ్‌పై అధికముచేసిన పన్ను 1.2 కోట్లు వచ్చునని అంచనా వేయబడింది. 1944-45 లో వేసిన పన్నులు ప్రభుత్వానికి డబ్బురాబడికేగాక, ఇన్‌ఫ్లేషన్ తగ్గించడానికికూడా ఉద్దేశింపబడ్డవి. అధికలాభపు పన్ను ఎక్కువచేయలేదుగాని, డిపాజిటుమాత్రం పన్నులో 19/64 వంతు చేశారు. అధికలాభపుపన్ను, ఆదాయపు పన్ను, అధిక ఆదాయపుపన్ను చెల్లించిన తర్వాత మిగిలిన అధికలాభమంతా పూర్తిగా ప్రభుత్వంచేతులోకి పోయింది.

ఎక్కువలాభాలను ఆవిధంగా తీసుకున్నా, చిన్న ఆదాయాలకు కొంత సౌకర్యం చేశారు. సంవత్సరానికి రు. 2000 లకు లోపు ఆదాయముపై పన్ను తీసివేయబడింది. రు. 10000 ల నుండి రు. 15000 ల ఆదాయముపై పన్ను 16 పైసలనుండి 18 పైసలు చేయబడింది. ఈ 18 పైసలున్నూ కనీసపుపన్ను 24 పైసలు కాక. రూ. 15000 లకు మించిన ఆదాయములపై 20 పైసలనుండి 24 పైసలు చేయబడింది. ఇది కనీసపు పన్ను (Basic Rate) 30 పైసలుకాక. గరిష్ఠ ఆదా

యపుపన్ను రూ. 35000 మొదలు రూ. 200000 వరకు గల ఆదాయములపై సర్ చార్జిలో 6 పైసలు వృద్ధిచేయబడింది. కంపెనీలలో డివిడెండ్ల క్రింద ఖర్చు పెట్టకుండ నిలువ ఉంచిన డబ్బుపైమాత్రం రూ. 1-కి ఒక అణా రిబేటు ఇవ్వబడింది. పొగాకుపై ఎక్సైయిజు పన్ను ఎక్కువచేయబడింది. దీనివల్ల 10 కోట్లు ఆదాయం వచ్చింది. తమలపాకులమీదా, కాఫీ, టీల మీదా పౌనుకు రెండణాలచొప్పున ఎక్సైయిజుపన్ను విధించబడింది. ఈ పన్నులన్నింటివల్లా మొత్తపు ఆదాయము 23½ కోట్లు అయింది. ఇన్ ఫ్లేషన్ తగ్గించు దృష్టితో చూచిన 90 కోట్లు దేశములో చలామణీనుండి తగ్గినవి. అనగా మిగతా 66 కోట్లు యుద్ధానంతరము మళ్లీ ఇవ్వబడతవి. ఇంక 1945-46 లో పన్నుల విధానములో ఎక్కువమార్పులు లేవు. రూ. 15000 లకు మించిన ఆదాయములపైమాత్రం సర్ చార్జీ మూడు పైసలు ఎక్కువచేయబడింది. దీనివల్ల వచ్చు ఆదాయము 4 కోట్లని అంచనా వేయబడింది. పొగాకుమీద రూ. 3.6 కోట్లు ఆదాయము హెచ్చు వచ్చులాగున ఎక్సైయిజురేట్లు ఎక్కువచేయబడ్డవి. పోస్టురేట్లు, టెలిఫోనురేట్లు ఎక్కువచేయబడ్డవి. దీనివల్ల 13.5 కోట్లు ఆదాయము వచ్చింది. ఈ పట్టీలో ముఖ్యమైన ఆదాయముల వివరము చూపబడుతున్నది.

సంవత్సరాలు	[illegible]	కేంద్ర ప్రభుత్వ ఎక్సైయిజు	[illegible]	ఇతర పన్నులు	ఉప్పు పన్ను
యుద్ధానికి పూర్వకాలం					
1938-39	40.51	8.66	2.04	15.24	8.12
యుద్ధకాలం					
1939-40	45.88	6.52	2.38	16.99	10.88
1940-41	37.30	9.49	4.14	21.79	7.67
1941-42	37.89	13.15	11.66	32.40	9.20
1942-43	25.12	12.75	31.40	54.36	10.91
1943-44	26.57	24.94	51.28	77.86	8 34
1944-45	40.00	39.07	106.11	103.89	9.30

ఎగుమతి దిగుమతిపన్నులు నూటికి 20 చొప్పున సర్ చార్జీ వేసినప్పటికీ 25 కోట్లు మాత్రమే వచ్చినవి ఇది యుద్ధానంతర ఆదాయముకంటె 100 కి 40 తక్కువ. ఎక్సైయిజుపన్ను క్రమక్రమంగా వృద్ధిపొందింది. ఆదాయపుపన్నులు చాలా అధికంగా వృద్ధి పొందినవి. 1938-39 లో 17 కోట్ల నుండి, 1944-45 లో 210 కోట్లయినవి. ఇంతేగాక రైల్వేలు, పోస్టు టెలిగ్రాఫ్ డిపార్టుమెంటులు ప్రభుత్వానికి విస్తంగా ధనం సమకూర్చిపెట్టినవి:

సంవత్సరములు	పోస్టు టెలిగ్రాఫులు	రైల్వేలు
యుద్ధానికి పూర్వం		
1938-39	.19	1.37
యుద్ధకాలం		
1939-40	.89	4.33
1940-41	1.25	12.16
1941-42	3.41	20.17
1942-43	4.52	20.13
1943-44	9.03	37.64
1944-45	9.32	32.00

యుద్ధవ్యయము:—ఈ ధనమంతా ఏ విధంగా ఖర్చయిందో చూదాం. రివెన్యూలోనుండి 1939-40 నుండి 1944-45 వరకు ఖర్చుపెట్టిన మొత్తము 1598 కోట్లు.

సంవత్సరములు	రివెన్యూలో ఖర్చు
యుద్ధానికిపూర్వం	
1938-39	85.15
యుద్ధకాలం	
1939-40	94.57
1940-41	114.18
1941-42	147.26
1942-43	289.05
1943-44	439.85
1944-45	512.65
మొత్తము	1597.56

యుద్ధము లేని పక్షంలో 1938-39 లో ఖర్చును బట్టి చూస్తే ఈ ఆరేండ్లకూ 511 కోట్లు మాత్రం

ఖర్చయి ఉండవలసింది. కాని యుద్ధంవల్ల 1087 కోట్లు ఎక్కువ ఖర్చయింది. పైమొత్తంలో కేవలం యుద్ధసామగ్రికొరకయిన ఖర్చేగాక ఇతరఖర్చు కూడా కలిసి ఉంది. కేవలము యుద్ధవ్యయం 1938-39 లో 46.18 నుండి 1944-45 లో 397.23 కోట్ల వరకు పెరిగింది. అంటే దాదాపు ఎనిమిదిరెట్లు ఎక్కువగా పెరిగిందన్న మాట!

సంవత్సరములు	కేవలం యుద్ధవ్యయము
యుద్ధానికిపూర్వం	
1938-39	46.18
యుద్ధకాలం	
1939-40	49.54
1940-41	79.61
1941-42	103.93
1942-43	214.62
1943-44	358.40
1944-45	397.23
మొత్తము	1197.33

యుద్ధానికి పూర్వ వత్సరమైన 1938-39 వ్యయాన్నిబట్టి చూస్తే యుద్ధకాలపు మొత్తము వ్యయము 277 కోట్లు మాత్రమే అయివుండవలసింది. ఈ అధికవ్యయమంతా యుద్ధమువల్ల అయిందే. యుద్ధంలో యుద్ధంవల్ల అయిన ఖర్చుమొత్తం 1087 కోట్లని యిదివరకు తెలుసుకున్నాము. ఇందులో 920 కోట్లు యుద్ధంనిమిత్తమయిన ఖర్చున్నూ, మిగతా 167 కోట్లున్నూ ప్రభుత్వపు అదనపుఖర్చున్నూ. ఈ అదనపు ఖర్చుకు కరువుభత్యములు, ప్రభుత్వశాఖల వృద్ధి మొదలయినవి కారణాలు. 1942-43 బడ్జెటు నుంచి రివెన్యూఖర్చు అనీ, కాపిటల్ ఖర్చు అనీ ఈ యుద్ధపుఖర్చును విభజించారు. రివెన్యూఖర్చు అంటే దానివల్ల తిరిగివచ్చే ఆస్తి యేమీ ఉండదు. కాపిటల్ ఖర్చు అంటే ఈఖర్చుకుగాను ఆస్తి ఉంటుంది. అనగా మిలిటరీరోడ్లు, విమానాశ్రయములు, బ్రిడ్జీలు మొదలయిన యుద్ధానంతరముకూడా పనికివచ్చేపనులకు గాను ఖర్చుపెట్టింది.

ఈఖర్చులో [illegible] ప్రభుత్వపు వాటా:— కేంద్రప్రభుత్వమునకు యుద్ధమువల్ల అయిన ఖర్చు పైన ఇవ్వబడిన అంకెలకంటె ఇంకా చాలా ఉంది. కాని 1938లో బ్రిటీషుప్రభుత్వము, భారతప్రభుత్వము కలిసి ఒక ఒడంబడిక చేసుకున్నారు. ఆ ఒడంబడిక ప్రకారం అయిన ఖర్చులో కొంతభాగం బ్రిటీషు ప్రభుత్వంవారు ఇచ్చేటట్లున్నూ, మరికొంతభాగం భారతప్రభుత్వంవారు ఇచ్చేటట్లున్నూ ఏర్పరచు కొన్నారు. 1944-45 ఆఖరువరకు ఖర్చయిన మొత్తం 2722 కోట్లు. ఇందులో భారతదేశపు వాటా 1198 కోట్లు; బ్రిటీషుప్రభుత్వపు వాటా 1374 కోట్లు. ఈ క్రిందిపట్టీలో వివరాలు బాగా తెలుస్తవి.

సంవత్సరం	మొత్తం ఖర్చు	భారతదేశపు వాటా	బ్రిటీషు ప్రభుత్వపు వాటా
1939-40	54 కోట్లు	50	4
1940-41	127 ,,	74	53
1941-42	298 ,,	104	194
1942-43	579 ,,	215 ·52	306
1943-44	774 ,,	358 ·38	378
1944-45	894 ,,	397 ·60	439
మొత్తం	2722	1198 ·150 } 134	1374

చుక్క పెట్టిన అంకెలు కాపిటల్ ఖర్చును తెలియజేస్తవి. అంటే వీటికిగాను మనకు ఆస్తులున్నవి. ఛాట్‌ఫీల్డు అనేఆయన, యుద్ధానికి పూర్వం మన దేశపు సైన్యమును యంత్రసహితము చేయవలసినదని

...ందుకయ్యే
...న్నాడు.
బ్రిటి... ...పెట్టింది.
ఇలా, ...భార
తీయసైన్యంకూ... ...గా
పరిగణింపబడుతూ, ...మునకు సంబంధించిన యుద్ధములలోకూడా పాల్గొంటూఉండిగదా! మన దేశంలోని సైన్యానికి కొన్ని విమానములు, ఫిరంగులు మొదలయిన యుద్ధపరికరములు ఉచితంగా కూడా ఇచ్చారు. ఇవంతా చూస్తే, "అబ్బా! బ్రిటీషు ప్రభుత్వము మన కెంత సహాయము చేసిందా" అనిపిస్తుంది. కాబట్టి ఈ విషయం మనము జాగ్రతగా పరిశీలించాలి. బ్రిటీషు ప్రభుత్వమూ, భారతప్రభుత్వమూ ఒడంబడిక చేసుకున్నప్పుడు ఈ క్రింది షరతులు ఏర్పాటుచేసుకున్నారు.

భారతదేశము ఈ క్రింది ఖర్చులు భరించాలి:—

1. యుద్ధం లేకముందు సైనికశాఖకయ్యే ఖర్చు. యుద్ధానికిపూర్వము మన దేశపు సైన్యానికి దాదాపు 50 కోట్ల రూపాయిలకు పైగా ఖర్చయ్యేది. ఇది కేంద్రప్రభుత్వపు మొత్తం బడ్జెటులో సగానికంటే ఎక్కువ. ఇది కేవలము భారతదేశంకోసమే అనడము సాహసము.

2. యుద్ధపరిస్థితుల మూలంగా ఖరీదులు ఎక్కువైనందువల్ల యుద్ధానికి పూర్వముండే సైన్యానికి అయ్యే అదనపు ఖర్చు. ఖరీదులు ఎక్కువ కావడానికి కారణం కరెన్సీ అమితంగా అచ్చువేయడమే. కరెన్సీ అమితంగా అచ్చువేయడానికి కారణం బ్రిటీషువారికి కావలసిన రూపాయిలు భారతప్రభుత్వము ఇవ్వడానికి ఒప్పుకోవడమే. దీనివల్ల ఇన్ఫ్లేషన్ ఎక్కువై ఖరీదులు విపరీతంగా పెరిగినవి. భారతదేశప్రజలు తీరని కష్టాలు పడ్డారు. బెంగాలు క్షామానికికూడా ఇది కొంత కారణం. నాలుగు సంవత్సరాల యుద్ధంలో భారతదేశప్రజలు రూ. 20000 కోట్ల ఖరీదు గల వస్తువులను అనుభవించకుండా వదలి వేయవలసివచ్చింది. ఈ వస్తువులు జీవితానికి ముఖ్యంగా కావలసిన అవసరాలు. దీన్నిబట్టి విచారిస్తే ప్రజలు ఎంత బాధపడ్డారో తెలుస్తుంది. ఏదేశమూ కూడా ఇంతటి వస్తుసంపదను వదులుకోలేదు.

3. భారతదేశరక్షణకై ఎక్కువచేసిన సైనికదళము, విమానదళము, నావికాదళము మొదలైనవాటికి పెట్టిన ఖర్చు.

4. భారతదేశసైన్యానికి ఇతర దేశములలో అయ్యే ఖర్చుక్రింద ఒక కోటిరూపాయిలు.

భారతదేశపు అవసరము ఎంతవరకో, సామ్రాజ్య సంరక్షణకు ఎంత అవసరమో నిర్ధారణ చేయడము చాలా కష్టం. జపానువారు బర్మా, ఈస్టుఇండియా దీవులు మొదలైన ప్రాచ్యదేశసామ్రాజ్యమంతా ఆక్రమించారు. సామ్రాజ్యరక్షణకై భారతదేశం ముఖ్యమైన మూలాగారం అయింది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యానికి భారతదేశము ఎంత ముఖ్యమో, భారతసైన్యాలు ఈజిప్టులో, ఇటలీలో ఎంత ప్రముఖపాత్ర వహించినవో సైన్యాధిపతులూ, సైనికాధిపతులూ లెక్కలేనన్ని సార్లు శ్లాఘించారు కాబట్టి ఈ ప్రయత్నమంతా గాని, కొంతవరకైనా గాని భారతదేశ సంరక్షణకోసమే అనడానికి ఏమాత్రమూ అవకాశము లేదు. భారతదేశపు బాధ్యత ఇందులో చాలా తక్కువ. బ్రిటీషు ప్రభుత్వము మనమీద నిక్కచ్చిగా నిర్హేతుకంగా క్షేమాపృత్యము కురిపించిందనుకో డానికివీలులేదు.

అమెరికాతో అరువు-కవులు చట్టానికి సహాయము

1942 లో, ఇతరదేశాలన్నిటితో పాటు భారతదేశానికికూడా అమెరికా అరువు-కవులు సహాయము ఇవ్వడానికి మొదలుపెట్టింది. భారతదేశం అమెరికా-జపానుల యుద్ధంలో ముఖ్యసరఫరాస్థానం కావడమే యిందుకు కారణం. అందువల్ల, భారతదేశానికి అమెరికా ఏ సహాయం చేసినా, తన స్వంత సైన్యానికి, నౌకాదళానికి, విమానదళానికి సహాయం

చేయుచున్నట్టే. అరువు-కవులు చట్టంక్రింద భారత దేశాని కిచ్చిన సామగ్రులు, ఔషధములు, ఇతర వైద్యపరికరములు, తుపాకిమందు, మోటారు లు, ట్రక్కు, ఆయిల్, మెషీను పనిముట్లు, ఎలక్ట్రిక్కు సామానులు, రేడియోలు, రైల్వేయింజన్లు, హార్బరు సామాన్లు, విమానపు సామానులు, భౌతికరసాయన శాస్త్రపరిశోధనా పరికరములు మొదలయినవి. ఇందుకు ప్రత్యుపకారంగా భారతదేశమునుండి అమెరికావారికి కావలసిన సహాయము చేయబడింది. అది యేమంటే, (1) అమెరికాదేశ సైనికులకు కావలసిన బట్టలు, ఇండ్లు, విమానాశ్రయములు, ఆహారపదార్థములు, వారి రాకపోకలకు కావలసిన రైలుమార్గములు, తంతులు మొదలైనవి. (2) అమెరికా నౌకాదళమునకు కావలసిన హార్బరులు, వాటికి కావలసిన మరమ్మతులు వగైరా ఖర్చులు. (3) అమెరికావారికి కావలసిన ముడి పదార్థములు, కాఫీ, టీ మొదలైన సరుకులు.

భారతదేశమునకు అరువు-కవులు చట్టంక్రింద అమెరికా యిచ్చిన సహాయము 1944-45 చివరివరకు 515 కోట్లు. భారతదేశము అమెరికాకు చేసిన సహాయం 124 కోట్లు. ఈ క్రిందిపట్టీ యుద్ధకాలంలోని ఆదాయ (పన్నులవల్లనే వచ్చిన ఆదాయము) వ్యయాదికమును తెలియజేస్తుంది.

యుద్ధకాలములో రివెన్యూ ఎకౌంటులో వచ్చిన కొరత 477 కోట్లు. ఈ లోటు అప్పువల్ల సర్దుబడింది. యుద్ధకాలంలో అప్పులవల్ల ధనం సంపాదించడము సామాన్యసంప్రదాయము. యుద్ధప్రారంభము మొదలు 1945 జనవరి ఆఖరువరకు అప్పులవల్ల సమకూర్చిన ధనము 833 కోట్లు. ఈ అప్పులు నూటికి మూడురూపాయిల వడ్డీచొప్పున ప్రజలవద్దనుండి తీసుకొన్నారు. అప్పులు తీసుకునే విషయంలో సామాన్య ప్రజాసముదాయపు నిలువసొమ్మును తీసుకోవలెనని ప్రభుత్వపు ఉద్దేశము. అందుకుగాను, కొద్దిరోజులకే తిరిగి యిచ్చే అప్పులు, కొంతకాలము జరిగిన తరువాత తిరిగియిచ్చే అప్పులు, చాలాకాలమునకు తిరిగియిచ్చే అప్పులు అని మూడువిధములుగా తీసుకొన్నారు. పన్నెండు సంవత్సరాల ఋణపత్రాలు అమలులో పెట్టారు. వీటికి వడ్డీకూడా కొంచెము ఎక్కువ. ఇది సామాన్యప్రజాసముదాయానికి ఎక్కు

(కోట్లరూపాయలలో) రివెన్యూ ఆదాయము—వ్యయము

	1938-39	1939-40	1940-41	1941-42	1942-43	1943-44	1944-45
రివెన్యూ: ముఖ్యమైన రివెన్యూ పన్నులు	76.11	84.09	82.01	106.15	136.57	191.51	301.32
చిల్లర రివిన్యూ పన్నులు	8.34	8.05	16.39	12.23	26.56	31.27	40.80
పోష్టు టెలిగ్రాఫుల నికర ఆదాయము. రివెన్యూకు ఇచ్చినది	.19	.89	1.25	3.41	4.52	9.08	9.32
రైల్వేలు ఇచ్చినసొమ్ము	1.37	4.33	12.16	20.17	20.13	37.64	32.00
	86.01	97.36	111.81	141.96	187.78	269.45	383.44
రాష్ట్రీయాలకు ఇవ్వవలసిన ఆదాయపు పన్నుపోను	1.50	2.79	4.16	7.39	10 90	19.50	26.56
మొత్తం రివెన్యూ	84.51	94.57	107.65	134.57	176.88	249.95	356.88
యుద్ధపుఖర్చు నికరం	46.18	49.54	73.61	103.93	214.62	358.40	397.23
సామాన్యపు ఖర్చు	38.97	45.03	40.57	43.33	74.43	81.45	115.42
	85.15	94.57	114.18	147.26	289.05	439.85	512.65
కొరత	.64	—	6.53	12.69	112.17	189.90	155.77

వగా ఉపయోగపడవలెనని ఉద్దేశము. దీనివల్ల రాష్ట్రప్రభుత్వముల సహకారముతో చిన్న మొత్తములకు కూడా ఋణపత్రములు నెలకు మూడుకోట్లవరకూ అమ్ముడుపోతూ ఉండేవి.

1944-45 ఆఖరుకు భారత దేశపు ఋణము 1799 కోట్లు. ఇందులో 1004 కోట్లు వడ్డీగిట్టేపనుల నిమిత్తము ఉపయోగించబడింది. అనగా ఆనకట్టలు కట్టుట, కాల్వలు త్రవ్వించుట, రైలుమార్గములు నిర్మించుట మొదలయిన పనులనిమిత్తము ఉపయోగించబడింది. ఇందులో 312 కోట్లు త్రెజరీసంబంధమైన డబ్బు, సెక్యూరిటీలజాపతున్నూ. కనుక వడ్డీయివ్వవలసిన ఋణము 483 కోట్లు మాత్రమే. ఇది భారత దేశమువంటి దేశానికి అప్పుక్రింద భావించడానికి వీలులేదు.

భారత దేశము పెట్టుబడి దేశమయింది

ఈస్టిండియాకంపెనీ ప్రవేశించిననాటినుండీ మన దేశము ఋణగ్రస్తమయింది. ఎప్పటివడ్డీ అప్పుడు, ఒక్కపైసా మినహాయింపులేకుండా ఋణదాతలు వసూలుచేసుకున్నారు. కాని యీయుద్ధకాలంలో పరిస్థితులు తారుమారయినవి. భారతదేశం ఆంగ్లదేశానికి ఋణపడకపోవడమేగాక తానే ఋణదాతఅయింది. దీనికి అనేక కారణాలు. వాటిలో ముఖ్యమైనవి: (1) యుద్ధపరిస్థితులవల్ల మన దేశంలోకి దిగుమతులు పూర్తిగా తగ్గిపోయినవి. కాని మిత్రమండలిరాజ్యాలకు కావలసిన అసంఖ్యాకములయిన సరుకులు మన దేశము సప్లయిచేసింది. అందుకుగాను మన దేశానికి ఆంగ్లదేశంలో *స్టర్లింగులు సమకూడినవి. ఈ స్టర్లింగు భారతదేశపు అక్కౌంటులో బాంకు ఆఫ్ ఇంగ్లాండులో ఉంది. (2) ఎగుమతులేగాక, బ్రిటీషుసైన్యములకు, అమెరికను సైన్యములకు కావలసిన సరుకులు, తదితరయుద్ధపరికరములు మొదలయినవి మన దేశములోనున్న మిత్రమండలిసైన్యములు కొనుటవలన వచ్చిన స్టర్లింగుఆదా. (బ్రిటీషువారివద్ద రిజర్వుబాంకుస్టర్లింగులుతీసికొని మన దేశములో వారు ఖర్చుపెట్టుకొనుటకు రూపాయిలు ఇస్తుంది.)

ఈవిధంగా సమకూడిన స్టర్లింగుమొత్తం మొదట మన దేశము ఆంగ్లదేశానికి ఇవ్వవలసిన బాకీక్రింద జమకట్టబడింది. ఈ బాకీ 1938-39 సంవత్సరములో 396.50 కోట్లు. ఇది యెప్పుడో తీరిపోయింది. 1945 మార్చి 30 నాటికి మన దేశపు అక్కౌంటులో 1368 కోట్లు నిలువఉన్నది. తరువాత 1500 కోట్లు అయింది. ఇలా క్రమక్రమంగా త్వరితంగా మన దేశమునకు ఆంగ్ల దేశము ఋణగ్రస్తం అయిపోతున్నది. ఋణము పూర్తిగా తీరటమువల్ల విదేశాల దృష్టిలో భారత దేశానికి ఆర్థికంగా పలుకుబడి అధికమయింది. ఈ ఋణము తీరడమువల్ల అనేక బాధ్యతలుకూడా తీరిపోయినవి. విదేశాలలో అప్పుతెచ్చే బదులు దేశీయ ప్రజలవద్దనే ప్రభుత్వం అప్పుతీసుకొన్నది. దీనివల్ల ప్రజాసముదాయపు ఆదాయముకూడా వృద్ధి అయిందని తెలుస్తుంది. కొన్నివందల సంవత్సరములనుండీ పెరిగిన ఋణం మూడు సంవత్సరాలలో తీరిపోయింది. స్టర్లింగు ఎలా వచ్చిందీ, అది యెలా ఖర్చుపెట్టబడిందీ క్రిందిపట్టీలో చూపబడుతున్నది:

(1) రిజర్వుబ్యాంకులో ఉన్న స్టర్లింగుపత్రాలు, ఆగస్టు 1939	రూ. 64 కోట్లు
(2) రిజర్వుబాంకుకొన్న స్టర్లింగు జనవరి 1945	రూ. 633 ,,
(3) బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు కొన్నందుకుగాను ఇచ్చినస్టర్లింగు	రూ. 1245 ,,
మొత్తం	రూ. 1942 ,,
(4) స్టర్లింగు అప్పుతీర్చిన మొత్తం	రూ. 400 కోట్లు
(5) ఇతర అప్పుతీర్చిన మొత్తం	రూ. 238 ,,
(6) గాక, మిగతా నిలువ ఉన్న స్టర్లింగు(జనవరి చివరకు 1945)	రూ. 1304 ,,
మొత్తం	రూ. 1942 ,,

* స్టర్లింగు ఆంగ్లదేశము కాగితపుడబ్బు. మన దేశంలో నోట్లవలెనే స్టర్లింగు ఆదేశంలో చలామణీ అవుతుంది. మన రూపాయినోటు వెండిరూపాయికి ప్రతినిధిగా చలామణిఅవుతున్నట్లే, ఇది పౌనుబంగారు నాణెముబదులు చలామణి అవుతున్నది. మారకపురేటు రూ 1-కి 1 షి. 6 పె. (20 షి. ఒకపౌను).

ఇప్పుడిక యుద్ధమయింది కాబట్టి నిలువ ఉన్న స్టర్లింగు మన దేశాభివృద్ధికి చాలా అవసరం. యుద్ధానంతర దేశాభివృద్ధి ప్రణాళికలో ఈ మొత్తము యొక్క ఆవశ్యకత నిరూపించబడింది. ఈ నిలవ మొత్తము మన దేశప్రజల కష్టములవల్ల, అనేక బాధల వల్ల, చివరకు బెంగాలు క్షామమువంటి ఘోరసంఘటనాలవల్ల సమకూర్చబడింది. అందువల్ల మన కీ మొత్తము నివ్వవలసిన నైతికబాధ్యతకూడా బ్రిటీషు ప్రభుత్వమునకున్నది. ఇందుకు ఆంగ్లేయు లేమంటున్నారంటే, "మేము ఇవ్వవలసిన మాట వాస్తవమే గాని, ఇవ్వడానికి ఏమీ అవకాశంలేదు. యుద్ధకాలంలో ధ్వంసమైపోయిన మా లండను మహానగరం యుద్ధానంతర కాలములో మేము మళ్లీ నిర్మించుకోవాలి. నాశనమైపోయిన మా పరిశ్రమ లన్నిటిని పునరుద్ధరించుకోవాలి. విదేశవ్యాపారం పూర్తిగా నశించింది; దానిని మళ్లీ పైకి తేవాలి. మాదేశం వర్తకం మీదా, ఎగుమతులమీదా జీవించే దేశం. మా దేశంలో పండే పంటలు మాకు చాలవు. కాబట్టి యీ డబ్బు 1500 కోట్లుపైగా మీకివ్వాలంటే సాధ్యంకాదు. కాబట్టి మీరు పది పదిహేను సంవత్సరాలపాటు ఆగాలి. అప్పుడైనా మా దేశంలో మేము తయారుచేసిన పారిశ్రామిక పరికరాలనే మీరు కొనాలి. అంతేగాక, మీకు కావలసిన విదేశీయవస్తువులన్నీ మీరు మా దేశంలోనే కొనాలి. అలా కొంటే మేము క్రమక్రమంగా మీ ఋణం తీరుస్తాం" అని. దీనివల్ల భారతదేశానికి అనేక నష్టాలున్నాయి: (1) మనకు కావలసిన పారిశ్రామిక పరికరాలూ, యంత్రాలూ అన్నీ ఇంగ్లాండులోనే కొనవలసివస్తే చాలాకాలానికిగాని వారు మనకు తయారుచేసియివ్వలేరు. ఒకవేళ యిచ్చినప్పటికీ వాటి ఖరీదు ఇతరదేశాల ఖరీదులకంటే చాలా యెక్కువగా ఉండవచ్చు. పైగా, ఇతరదేశాలవారు సప్లయిచేసే వస్తువులు ఇంతకంటే చాలా మంచివికూడా కావచ్చు. మనం, కేవలం వారు ఎప్పుడేది యిస్తే అప్పుడు దాంతో సంతోషపడి ఉండవలసివస్తుంది. ఈ మధ్య మన దేశపు పారిశ్రామికవేత్తలయిన బిర్లా, టాటా ప్రముఖులు ఆంగ్ల, అమెరికా దేశములు పర్యటన చేశారన్న సంగతి అందరికీ తెలుసు. అమెరికాలో వస్తుసామగ్రి మంచిది ఉన్నదని వారు కనిపెట్టారు. కాని అమెరికావారు మన కివ్వమంటున్నారు. ఎందువల్లనంటే, రష్యావారు మనకంటే ముందే వారికి ఆర్డర్లు ఇచ్చారు. అంతేకాక, వారి స్వంతపరిశ్రమలకే వారు సప్లయిచేయలేకపోతున్నారు. అన్నింటికంటే ముఖ్యమైన కారణం, మనకు డాలర్లు లేకపోవడము. డాలర్లు ఉంటేగాని అమెరికాలో ఏ వస్తువైనా కొనడానికి వీలులేదు. బ్రిటీషువారిని, మన కివ్వవలసిన స్టర్లింగులో కొంతమొత్తం డాలర్లుగా ఇవ్వవలసిందంటే, వారు ససేమిరా అంటున్నారు. మాకు కావలసిన డాలర్ల కోసమే మేము నానాఅవస్థలూ పడుతూఉంటే మీ కెక్కడ తెచ్చియిస్తా మంటున్నారు. డాలర్లు లేకపోవడమువల్ల అమెరికా వెళ్లవలె ననుకున్న విద్యార్థులుకూడా ఆ ప్రయత్నం మానుకొని ఇంగ్లాండు వెళ్లవలసివస్తున్నది. ఇది యిలా ఉండగా, బ్రిటను తన వస్తువులన్నీ మనకు దిగుమతిచేసేటట్లయితే, యుద్ధకాలంలో మనదేశములో స్థాపించిన పరిశ్రమలన్నీ నాశనమైపోతాయి. మన దేశపరిశ్రమలు మన దేశానికి స్వపరిపాలన లేకపోవడమువల్లనే యెట్టి సహాయసంపత్తిన్నీ లేక అణగారిపోతున్నవి. యుద్ధకాలంలో విదేశీ దిగుమతులు తగ్గిపోవడముచేత మన పరిశ్రమలకు కొంత సదవకాశమే లభించింది. ఈ అవకాశం పోతే మళ్లీ ఎన్నాళ్లకిటువంటిది లభిస్తుందో తెలియదు. ఇంగ్లీషు పారిశ్రామికవేత్త ఒకడిప్పుడే "మీ యుద్ధకాలపు పరిశ్రమలన్నింటికీ సమాధులూ, గోరీలూ కట్టండి; మీకు కావలసిన వస్తువులన్నీ చాలా మంచివి చౌకగా చేసి పంపిస్తా"మంటున్నాడు. చూశారా, ఇదీ బ్రిటీషువారి వైఖరి. నిజానికి, మన దేశంలో పరిశ్రమాభివృద్ధికి 'రక్షణ' లివ్వడానికి ప్రభుత్వాని కధికారమున్నది. ఈ పద్ధతి లేకపోతే, ఎన్నో సంవత్సరాలనుంచీ పాతుకుపోయిన విదేశీపరిశ్రమలతో కొత్తగా తలయెత్తుతున్న మన పరిశ్రమలు పోటీచేయలేవు. ఉదాహరణకు చూడండి: విదేశీ పంచదారకు ప్రభుత్వమువారు

నూటికి 10 రూపాయిల చొప్పున పన్ను విధించారు. అప్పుడు మన దేశమంతటా పంచదారమిల్లులూ, చెఱుకుతోటలూ బయలుదేరి, దేశమంతటికీ కావలసిన పంచదారేకాక, అధికంగా కూడా తయారుచేయగల్గుతున్నవి. ఈ రక్షణ లేకముందు, జావాపంచదార ప్రపంచమంతా వ్యాపించినట్లే మన దేశంలోకూడా వ్యాపించిపోయింది. అంతటితో జావాలో పంచదార వ్యాపారం కొంత స్తంభించింది. ఈవిధంగానే అన్ని పరిశ్రమలకూ 'రక్షణ'లివ్వాలి. అంటే విదేశంనుండి దిగే సరుకులపై పన్నులు విధించి మనదేశంలో తయారయ్యే సరుకులకంటె ఎక్కువఖరీదు అయ్యేటట్లు చెయ్యాలి. అప్పుడుగాని మన దేశపు పరిశ్రమలు వృద్ధికిరావు. ఈవిషయంలో మనము ఎంతో ఆందోళన చెయ్యాలి.

అంతర్జాతీయ ధన (Monetary) సభ

అంతర్జాతీయ ధనమహాసభ 'బ్రెట్టన్ వుడ్సు' అనే చోట 1944 జూలైలో జరిగింది. ఈమహాసభకు భారతదేశప్రతినిధులుకూడా వెళ్లారు. ఈసభఉద్దేశం అంతర్జాతీయబాంకు, మూలధనం సమకూర్చుట. మనకు ఇంగ్లాండు ఇవ్వవలసిన అప్పు ఈబాంకుద్వారా ఏర్పాటుచేయవలసిందని మన ప్రతినిధులు కోరారు. కాని ఈకోరిక సభవారిచే త్రోసివేయబడింది. యుద్ధ ఋణాలతో పోల్చిచూస్తే, ఈబాంకుమూలధనం చాలా తక్కువగనుక ఆబరువు నిది భరించలేకపోవడమే పై నిరాకరణకు కారణము. అందువల్ల మన ఋణపరిష్కారవిషయము మనము ఇంగ్లాండుతోనే మాట్లాడుకొని ఏదోఒకవిధమైన సమాధానానికి రావలసిఉంటుంది.

యుద్ధానంతర జాతీయ ఆర్థికవిధానము

యుద్ధ మైపోయిందికాబట్టి, యుద్ధసైనికులింక సామాన్యపౌరజీవితంలో ఒడుదుడుకులు లేకుండా ప్రవేశించాలి. మన పరిశ్రమలను యుద్ధసామగ్రి ఉత్పత్తిచేసే పనినుండి మామూలువస్తువులు తయారుచేసే పనికి మార్చాలి. యుద్ధకాలంలో అరిగి పాడైపోయిన బట్టలమిల్లులు మొదలైనవి క్రొత్తవి తెచ్చి నిర్మించాలి. ఇంతేకాక భారతభావిపునరుద్ధరణకు ఒక ప్రణాళిక నిర్మించి దానిని మెట్టుమెట్టుగా వృద్ధి పొందించాలి. ఈపనులు ప్రతీదేశంలోనూ జరగవలసినవే. మనదేశంలో మరీ ముఖ్యం. ఎందుకంటే మన దేశపు ఆర్థికవిధానము వ్యవసాయంమీద ఎక్కువగా ఆధారపడి, పరిశ్రమాభావముచేత, ధనార్జనము లేక బీదరికము ననుభవించవలసివస్తున్నది. కుంటుపడిన ఈ ఆర్థికవిధానముకాక, సరియైన, సమర్థమైన ఆర్థికవిధానము నెలకొనవలెనంటే పారిశ్రామికాభివృద్ధి చాలా అవసరము.

పునరుద్ధరణప్రణాళికలలో దూరదృష్టి చాలా ఉండాలి. ముందు గవర్నమెంటులో ఉన్న లోట్లు సర్దుకోవాలి. పారిశ్రామికాభివృద్ధియేగాక, ఇంకా అనేకసమస్యలు పరిష్కరించుకోవలసిన అవసరము కూడా ఎంతో ఉన్నది. ప్రజాబాహుళ్యమునకు నిర్బంధవిద్యావిధానము కావాలి. సైనికశిక్షణ కావాలి. నిరుద్యోగసమస్య ఉండరాదు. ఉండడాని కిల్లూ, కట్టడానికి గుడ్డా, తినడానికి తిండీ ప్రతీపౌరుడికీ ఉండి తీరాలి. ఉచితవైద్యసహాయము ప్రతిపౌరుడికి లభించాలి. ఈ కనిష్ఠావశ్యకములు గుర్తించి ప్రభుత్వము తగినవిధంగా ప్రణాళికను నిర్మించవలె.

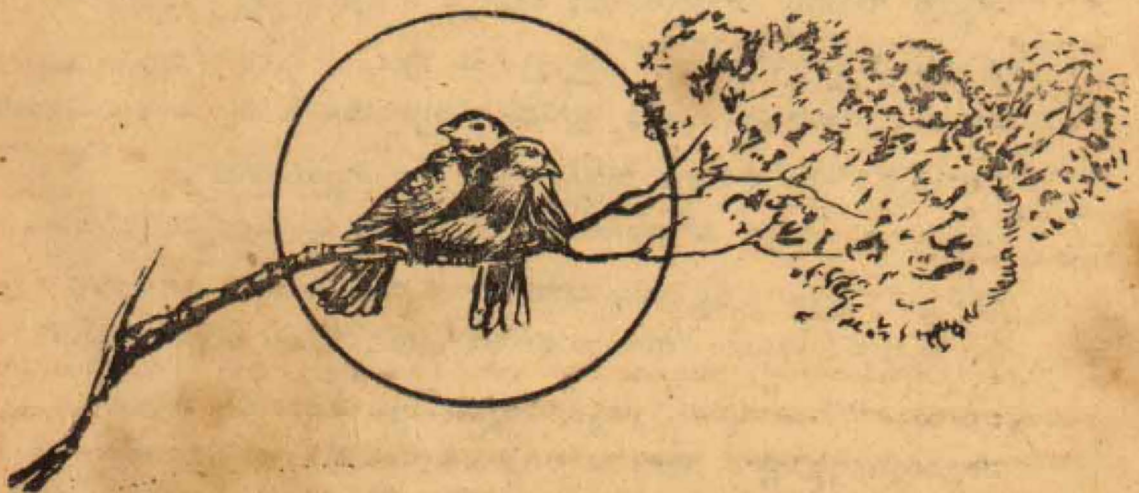
యుద్ధానంతర పునర్నిర్మాణమునకు ముఖ్యంగా మూడు ప్రణాళికలు సిద్ధముగా ఉన్నవి. అవి: బొంబాయి ప్రణాళిక, ప్రజాప్రణాళిక, గాంధీప్రణాళిక. ఈ మూడు ప్రణాళికల ఉద్దేశముకూడా పై సమస్యలను ఎదుర్కొనడమే. వీనిలో బొంబాయి ప్రణాళిక టాటా, బిర్లా మొదలయిన పారిశ్రామిక వేత్తలచే తయారుచేయబడింది. ఈ ప్రణాళిక పదిహేను ఏండ్లలో పూర్తి అయ్యేటట్లు ఏర్పాటుచేయబడింది. దీనికి కావలసిన మొత్తము పదివేలకోట్ల రూపాయిలు. ఈ మొత్తము సేకరించడానికి మార్గముకూడా ఈ ప్రణాళికలోనే సూచింపబడింది. దీన్ని అమలులో

పెట్టడమువల్ల ప్రజల సగటు ఆదాయం రెట్టింపు అవుతుందని ఈ ప్రముఖుల అభిప్రాయము. కాని, కేవల పారిశ్రామిక వేత్తలచే రచింపబడుటచే, మన దేశానికి మూలకందమైన వ్యవసాయమున కంతగా ప్రాముఖ్య మిం దివ్వబడలేదు. ప్రజాప్రణాళిక రాడికల్ డెమాక్రటిక్ పార్టీచే తయారుచేయబడింది. ఇదికూడా పదిసంవత్సరాలలో పదివేల కోట్లు ఖర్చుపెట్టి, ప్రజాజీవితాన్ని సౌభాగ్యవంతము చేయడానికే సంకల్పించింది. ఈ ప్రణాళిక ముఖ్యమైన పరిశ్రమలన్నీ ప్రభుత్వస్వాధీనములో ఉండాలనీ, పరిశ్రమలవల్ల వచ్చే లాభాలు అనుభవించనీయకూడదనీ ఆశించి నిర్మాణము చేయబడింది. వ్యవసాయవిషయములో వచ్చే సమస్యలన్నీ యేవిధంగా ఎదుర్కోవాలో, భూమివిషయంలో ప్రభుత్వం ఏ విధంగా చట్టాలుచేయాలో మొదలయిన విషయాలన్నీ సమగ్రంగా నిరూపింపబడినవి.

గాంధీ ప్రణాళికలో గృహపరిశ్రమలకు ప్రముఖమైన స్థాన మివ్వబడింది. ఇతర దేశాల్లోవలె యంత్రపరిశ్రమలు విపరీతంగా వృద్ధిచేసి, వాటి మార్కెట్టుల కోసం ఇతర దేశాలతో పోటీలకూ, పోరాటాలకూ దిగకూడదనీ, ఈ యంత్రపరిశ్రమలవల్ల చాలామందికి నిరుద్యోగం వస్తుందనీ, కాబట్టి గృహపరిశ్రమలకు ఎక్కువ ప్రాముఖ్యము ఇవ్వాలనీ ఈ ప్రణాళిక పరమాశయం. దీని బడ్జెటు 3700 కోట్ల రూపాయిలు. ఈ అంచనా చాలా తక్కువగా వేయబడిందని నా అభిప్రాయము.

మొత్తముమీద అన్ని ప్రణాళికలూ ఉద్ఘాటిస్తున్న విషయము స్వపరిపాలన కావాలని. అది లేనిదే యేప్రణాళికాకూడా అమలులో పెట్టలేము. ఇవిగాక, ఈలోగా, ప్రభుత్వము తరఫున మరికొన్ని ప్రణాళికలు తయారుచేయబడినవి. ఇవి సరిగ్గా ప్రజాభిప్రాయము తీసికొనకుండా తయారుచేయడమేగాక, వీటిలో సరియైన ఐక్యతకూడా లేదు. అప్పుడే బట్టల మిల్లులు మొదలైన యంత్రాలకూ ఇంకా యితరసామగ్రికీ విదేశాలకు ఆర్డర్లిస్తున్నారు. ఎన్నెన్నో సరకులు కొనడానికి ఏర్పాట్లు చేస్తున్నారు. ఈసమయంలో ప్రజాప్రభుత్వం ఏర్పడి, ఈపనులు ఎంత వేగంగా చేయిస్తే అంతమంచిది.

ఎన్ని మాటలు చెప్పినా, ఎంత సదుద్దేశముతో ఉన్నా ఒక దేశము మరియొక దేశాభ్యుదయానికి పూర్తిగా తోడ్పడలేదు. అనుమానానికీ, భీతికీ కారణమైన విదేశప్రభుత్వాలు మనకు ఏమి చేయగలవు? స్వపరిపాలన సిద్ధించాలి, ఇటువంటి సమస్యలన్నీ పరిష్కరింపబడాలి. అంతే.

నీది కాదు, నాది

— శ్రీ కె. అన్నమరాజశర్మ —

చెలువమొలికించు ప్రత్యూషశ్రీకుమారి-కుందమాలిక కంఠానఁ గూర్చెననఁగ,
హిమగిరీంద్రాభిముఖముగా నేఁగుచుండె-నంచపిండు వినీలవిహాయసమున.

నడిమింట న్వడిఁ బాఱు పత్త్రిరథసంతానంబుపై లక్ష్య మే
ర్పడ నేలంబడవైచె నొక్క శకునిం, బాణాహతిం దేవద
త్తుఁడు సిద్ధార్థసగోత్రజాతుఁడు, దయాధారుండు హర్షాన వెం
బడి తాఁ బట్టఁగఁబోయె నయ్యొ! భయకంపన్ రక్తసిక్తచ్ఛదన్.

సుమముల్ ప్రొద్దుట నేల రాలిపడినన్ శోకించి, శోషిల్లు గా
తముఁ జేరీతి సహించు! నీ విహగసంతాపంబు, కోపాతిరే
కమొ, హింసాప్రతిరుద్ధమానకరుణాగంగానముత్తుంగభం
గమొ! నిగ్గారు కపోలపాళి నొలుకం గన్నీరుమున్నీరుగన్.

పదపంకేజసమీపపాతితము నా పక్షి న్విలోకించి, త
చ్ఛదముల్ చక్కఁగ నొత్తి, శాక్యజుఁడు విశ్వప్రేమ జృంభింపఁగా
మృదుహస్తంబుల రక్తముం దుడిచి, సంప్రీతి న్నివుల్లొత్తి, న
మ్మదిమై గాయము బూడ్చుచుండె; జీవధర్మం బాత్మవ ద్దృశ్యమేః!

దేవదత్తుఁడు జ్ఞాతివిద్వేషభరిత-చిత్తుఁడై "దీని నేలఁ గూల్చినది నేను;
సోదరా! రాజహంసంబు నాదె యగును-ఇ"మ్మన సుగతుఁ డిట్లు వాదింపఁదొడఁగె.

"తావకీనకఠోరహింసావిధాన-మడ్డగించుటచే నాది న్యాయమగునొ,
ప్రాణనిర్వాపణేచ్ఛకుఁ బాలువడిన-నీదె న్యాయంబొ, విబుధులం దెలిసికొనుము.
జీవహింసారతి విలాసచేష్టయేని,-మానవత్వంబె మొదలంట మంటఁగలియు;
ఏది యెట్టులైన వికిరంబు నీయఁజాల-వలసెదో, మచ్ఛరీరంబు బలిగఁ గొనుము"

అనుచు వాదోపవాదప్రయత్నవృత్తి-ధర్మపరిషన్మహానికేతనముఁ జొరఁగ
సర్వధర్మమర్మజ్ఞనిష్ణాత యొకఁడు-"ఆత్మరక్షణ సమధికన్యాయ" మనియె.

సకృద్దాత

[నాటిక]

= శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి =

ప్రథమ దృశ్యము

[ద్వైపాయనహ్రదసవిధమున రాజరాజు, సంజయుడు నిలబడియుందురు. వేళ మధ్యాహ్నపూర్వము.]

రాజరాజు—మా నాన్నగారితో చెప్పుము. ఇట్లని,—

సంజయుడు—చిత్తము.

రాజరాజు—వెళ్లుము...ఇదిగో సంజయా!... ఏమని చెప్పెదవు?

సంజయుడు—సార్వభౌమా! అట్లు సెలవిత్తురేమి! తమ ఆనతిప్రకారము మనవిచేసెదను తండ్రిగారితో.

రాజరాజు — మాట్లాడకుము... సార్వభౌమా! ...సార్వభౌమా అనుచున్నావా!!...ఎవరు ఇక్కడ సార్వభౌములు?—నేనా సామ్రాట్టును?— నేను గాను...నా ఒక్క శరీరము విశ్రమించుటకు భూమి లేదు! నేనేమి సార్వభౌముడను!!—నేను కాను...

సంజయుడు—దుర్దశ!......మీముఖతః అటువంటి అశ్లీలములు వినలేను, ప్రభూ అనకుడు.

రాజరాజు—సరియే. పొమ్ము. మా నాన్నగారితో చెప్పుము. ఏకాదశాక్షౌహిణీపతి ఒక్కడే హతశేషుడు అని....పొమ్ము. సంజయా, పొమ్ము...

సంజయుడు—మహాప్రభూ! కాళ్లాడుట లేదు నాకు పోవుటకు...ఆహా!!... చి...వ...ర...కు...

రాజరాజు — నాకోసము నీవేడ్చెదవేమి సంజయా! నాకొఱ కేడ్చువారును గలరా ఈప్రపంచమున!...ఏడువకుము...మా నాన్నగారికి నీవు కన్నులు. నీవే ఏడ్చిన మా నాన్నగారికి కన్నులు పోవా! ఐనను ఇప్పుడేమి మించిపోయినది!... బ్రతికియున్నచో... సరియే వెళ్లుము. నీవు చాలసేపైనది వచ్చి.

దాయాదుల్ సుఖులై ససైనికముగా
దర్పించియున్నారు—నే
నో! యావచ్ఛిథిలీకృతుండనయి భి
న్నుండౌచు నుంటిన్, ఇకన్
నా యీదేహము శత్రుహస్తగతముం
గాకుండగా జాతు పో
వోయీ! భారతదేశభాగ్య మెటులో
యూహింతులే సంజయా!

ప్రస్తుతము ఈ ద్వైపాయన హ్రదమే నాకు మణిభవనము. మా నాన్నగారితో చెప్పవలెను సుమీ ఈసంగతి...ఇక నీహ్రదమున ప్రవేశించి జలస్తంభన చేసికొనెదను...నీవు వెళ్లవచ్చును...

సంజయుడు—చిత్తము.

రాజరాజు—ఇంకేమి చిత్తమోయి! నాకు చిత్తము, విత్తము నశించి ఎంతకాలమైనది!...నేను చెప్పిన మాట జ్ఞాపకమున్నదా?

సంజయుడు—చిత్తము.

రాజరాజు— ఇదెక్కడి వ్యర్థపదమోయి మాటల కడ్డముగా! నిన్నిక్కడనుండి దయచేయుమనినాను,...మతిలేక చిత్తము చిత్తమనెదవేమోయి!! ఈ మాటలకు పొంగు గడియ లంతరించినవి.

సంజయుడు—వెళ్లుచున్నాను ప్రభూ!...... సెలవిప్పించవలె.

రాజరాజు—ఊఁ...మంచిది.

(సంజయుడు నిష్క్రమించును. తెరపడగనే రాజరాజు మడుగులో ప్రవేశించిన ధ్వని యగును)

ద్వితీయదృశ్యము

[నెత్తురులోడుచున్న గాయములతో, నూగుచు తూగుచు రథికత్రయము మార్గము వెంట నడచుచుందురు. వేళ మధ్యాహ్నోత్తరము]

అశ్వత్థామ—మామా, అటు చూడుము!...ఆ వెళ్లునది సంజయుడా!...మామా! అటుగాదు. ఇటు. ఇటు, చూచినావా? తలవంచుకుని నింపాదిగా నడచుచున్నాడు...సంజయుడే!...పిలువనా మామా!

కృపాచార్యులు—ఊఁ. సంజయుడే.—పిలువుము. మనమును రెండడుగు లటే వేయుదము. (నడతురు.)

అశ్వత్థామ — సంజయా...సంజయా...సంజయా. ఇటు-ఇటు. — ఆఁ...చూచినాడు. వచ్చుచున్నాడు.

కృతవర్మ—అడుగో! మాటలో వచ్చినాడు సంజయుడు.

(సంజయప్రవేశము.)

సంజయుడు—ఆచార్యులకు, గురుపుత్రులకు, కృతవర్మగారికి నమస్కారములు.

కృపాచార్యులు—దీర్ఘాయుష్యమస్తు.

సంజయుడు—ఎందుకు దీర్ఘాయుస్సు! వ్యాస భగవానుడు నా నెత్తిన బెట్టినాడు భారతకథకత్వము. విసుగు పుట్టుచున్నది...చివరకు నానోటితోనే ... ఈ-వి-షా-దాంత...మును వినిపించు యోగము...పట్టినది.

కృపాచార్యులు—అవునవును. రాజరా జెక్కడ?...ఎక్కడినుండి నీరాక?

సంజయుడు — రాజరాజుగారి సమక్షము నుండియే.

కృపాచార్యులు—ఆఁ! రాజరా జెక్కడ ఉన్నాడు? క్షేమమేనా? ఎంత శుభవార్త నందించినావు సంజయా! రాజరాజుదగ్గర ఇంకెవరెవరున్నారు?

సంజయుడు—ఏకాదశాక్షౌహిణీపతి ఏకాకి; ఇది ఆ మహారాజు స్వయముగా అనిన నీరసవాక్కు!...ఆయనకు మతి స్తిమితముగా లేదు. అనిన మాటనే పదిసారు లనును. ఆ వాగ్ధోరణి జూచిన...అహో!...సర్వభారత చక్రవర్తి...కాలచక్రమున కాకు కదలినది...ఆ ప్రభువును తలచుకొన్న దుఃఖము వచ్చుచున్నది.

అశ్వత్థామ—మేము సజీవులమై యుంటిమని తెలియదా రాజరాజునకు?

సంజయుడు—తెలియదుగాబోలు! మీ ప్రస్తావనమే లేదు. నే నక్కడనున్న క్షణమును వెళ్లుము వెళ్లుమని తరిమినాడు...ఆయన గారను మాటలకు పూర్వాపరసందర్భసమన్వయమే లేదు. ఎంతటి రాజకవిగా, ఎంత చతురముగా, ఎటువంటి పాండిత్య స్ఫోరకముగా మాటలాడువాడు సార్వభౌముడు! తుదకు...ఈ విధముగా...

కృతవర్మ—అగును. పుంజీభవించిన రాజకీయ కళామూర్తి యతడు. ఇట్టి ఉదాత్తుని నొసట క్షుద్రరేఖలుకూడను తీర్చినాడు కాబోలు విధాతృడు...మతి స్తిమితముగా లేదనినావు చక్రవర్తికి. శరీరమైనను స్వాస్థ్యముగ నున్నదా?

సంజయుడు—స్వస్థత! అది యూహించుటకైన లేదు. పూచిన మోదుగువలె నున్నది రాజరాజు దేహము!

కృతవర్మ—అబ్బ!! రామరామ...ఆగుము ఆగుము సంజయా, ఆగుము.

కృపాచార్యులు — ఇంతటి పరిణామమాత్రము అసాధ్యప్రతిభగలది!

నీచజను దుస్స్థితిలోకి నెగడునెడల
క్రిందుమీదులు జూడ ధిక్కృతియెగాని!
ఉత్తము దధఃపతనము నొందనేని
అతనికిని-లోకమునకును బ్రతుకు గలదు!

సంజయా, రాజరా జెక్కడ నున్నది సవిస్తరముగా చెప్పవూ?

సంజయుడు — పరపక్షము దర్పించియున్నదనియు, స్వపక్షమున శిథిలశేషముగా తా నుంటి ననియు, ఈ ఖేదదశలోగూడను తన శరీరము శత్రుహస్తగతము గానీయననియు, ద్వైపాయనహ్రదమే ప్రస్తుత రాజప్రాసాదమనియు మహారాజనిన మాట లివి!

కృతవర్మ — విధి ఎంత బలవత్తరమైనది! అఖండ భరతఖండసేతను ఎక్కడినుండి ఎక్కడికీడ్చి తెచ్చినది! జలహర్మ్యమా!!—ఎంత రసహృదయుడవోయి దుర్యోధనా!!

అశ్వత్థామ— అవును. జలస్తంభనవిద్యాపరిశ్రమ సుష్ఠుగా జేసినా డతడు. మా తండ్రిగారునైతము అనువారు సుయోధనుడు జలస్తంభనకళాకుశలు డనియు, గదాకదనప్రవీణుడనియును. సకలసంపదలను హరించిన శాత్రవులు నీవిద్యాసంపత్తును కదలించలేకపోయినారా చక్రవర్తీ! అది ఎవరి సొత్తు హరించుటకు! నీ కష్టార్జితము!!

కృపాచార్యులు—సంజయా, పద, వెళ్లుదము, రాజదర్శనమునకు.

సంజయుడు—చిత్తము...ఇటు—ఇటు దయచేయుడు. (పరిక్రమింతురు)

కృపాచార్యులు—ఆగుము సంజయా, ఆగుము. ఆ కలకల మేమో కొంచె మాలకింపుము.

సంజయుడు—ఆఁ!... అవును...అదిగో...ఆ కంఠధ్వని...భీమసేను నిది వలె నున్నదే!--కొంచెము జాగ్రత్తగా వినుడు...కృష్ణార్జునుల గొంతుకలు కావూ అవి! ... ఆనుడు...ఆఁ... ఇక సందేహము లేదు, ఆ వచ్చునది ధర్మరాజాదులే!!

అశ్వత్థామ--ధర్మరాజుగూడ నున్నాడందువా ఆ వచ్చువారిలో?

సంజయుడు--ఏమో తెలియుటలేదు. ఆయనను మితభాషి యందురు! ఉండిన నుండును. ఏమి?

కృపాచార్యులు—తప్పకుండదు. ఈ స్థితిలో అగుపడగూడదు వారికి, రాజరాజును సందర్శించనిదే!

సంజయుడు—చిత్తము.

కృపాచార్యులు—సరియే. నీవును మా వెంట రమ్ము. మన శిబిరములకు వెళ్లుదము. (నిష్క్రమింతురు. తెర.)

తృతీయ దృశ్యము

[దాస దాసీజనముతో కురుకాంతాసముదాయము ముసుగులతో వత్తురు. యుయుత్సుని పురబహిఃప్రదేశమున కభిముఖముగా వచ్చి విదురుడు కలిసికొనును.]

విదురుడు — యుయుత్సుకుమారా! నీ యీవాలకమేమి!! కాంతాజనము నెందుకు తీసికొని వచ్చుచున్నావు?...యుద్ధవార్త లెట్లున్నవి?

యుయుత్సుడు—విదురా, వార్తలేమున్నవి! పూర్తియైనది యుద్ధము.

విదురుడు—ఎట్లు!! చెప్పుము కుమారా! ఏ పక్షమునకు జయము?

యుయుత్సుడు—చూచుచు నడిగెద వెందులకు? ఏ పక్షమునకు జయసిద్ధి గలిగిన నే నీవైఖరితో వత్తును? ఈ కాంతాసముదాయముతో!

విదురుడు—......శల్యుడు??

యుయుత్సుడు—శల్యుని శల్యములు కూడను లేవు ఈ దినమున!

విదురుడు—రాజరాజు? సైన్యము?

యుయుత్సుడు—పేరు పేరు వరుసల నే నిప్పుడు చెప్పలేను—మనోదార్ఢ్యము కోలుపడుచున్నది. రాజరాజు మాత్రము అష్టమంగళిని దిగి రణవేదినుండి పలాయనుడైనాడు.

విదురుడు—సైన్యమంతయు నెక్కడికి పోయినది? అతిరథులు—మహారథులు అందరును??

యుయుత్సుడు—తమ అంతిమరక్త బిందువులను కురుక్షేత్రమునకు ధీరగంధముగా నిడి త్యాగశీలురై మహాప్రస్థానము జేసినారు వీరాధివీరు లందరును.

విదురుడు— ఆగుము, కుమారా, ఆగుము. ఎంత విపర్యాసమైనది!...హృదయదాహన దక్షమైన ఎంతటి నరకవార్త!...భవిష్యద్భారతావనికి వారు దేవతలుగా పరిగణింపబడరా తండ్రీ!!...ఎంత పాశవ కర్మము జరిగినది! శివ శివా!—నేను ప్రథమము నుండియు నెత్తిన నోరుబెట్టుకొని చెప్పుచునే వచ్చితినిగదా! యుద్ధము సర్వనాశక క్రతువని,...మహాభారతహృదయ మెంత సంక్షుభితమైనది!!—ఈ మానవతుల నిట్లు ఇంటికి చేర్చి ఎంత మంచిపని చేసితివి!...వీరి సంప్రవిషయమున ధర్మజాదు లేమైన వర్తము జెప్పినారా?

యుయుత్సుడు— నేను ధర్మరాజునే అడిగినాను. అతడు శ్రీకృష్ణు నడిగి "సరియే. మంచిది. తోడ్కొనిపోదగును" అని అనుమతించినాడు. తీసికొనివచ్చితిని.

విదురుడు—కడు దొడ్డకార్య మిది కుమారా! సమయమునకు మంచి ఊహ గలిగినది నీకు; కాని ఈ వార్త ముసలిరాజునకు తెలియజేయగూడదు మనము. ఎందుచేతననగా: మొదటినుండియు యుద్ధవిశేషములు ఎప్పటికప్పుడు సంజయుడే వినిపించుచుండుట పరిపాటి. ఈనాటి కథనుగూడ నతడే చెప్పును. ఇంకొక రహస్యము. ఈవార్త పట్టణమున నెవరివలననైనను సరియే ప్రవేశించకుండ నుండునట్లు చూడవలెను.

రాజకీయరథంపు చక్రద్వయమున
వార్త యొక్కడు—దాని సద్వ్యాప్తిగాని
సంగ్రహముగాని వలయు నాసమయములను;—
అర్థహీనము వార్త లంచనను జడుడు!

అందుచేత వార్తలను తృణీకరించరాదు. తరువాత: రాజపత్నీ జనమును, వారి సేవికలను తీసికొని పోయి అంతిపురమున ప్రవేశపెట్టుము. తదితరులను బహుజాగ్రత్తగా నా యా స్థలముల నియంత్రించుము. నేను వృద్ధరాజుసభాగృహద్వారమున ఈ ధ్వని ప్రాకకుండునట్లు అందుకు సమర్థులను జూచి ఉంచి అభ్యంతరమునకు వెళ్లుదును. ఇక్కడ నింకను కాలహరణ మెందులకు? (నిష్క్రమణము. తెర)

చతుర్థ దృశ్యము

[హ్రదసమీపమునకు దీనముగా రథికత్రికమును, సంజయుడును వత్తురు]

కృపాచార్యులు — సంజయా, అదియే నా ద్వైపాయనహ్రదము?

సంజయుడు—చిత్తము, అదియే.

అశ్వత్థామ— మామా, రాజరాజును ఏమని మాట్లాడించవలెను! ఊహ అనునదియే తోచకుండ జేసి ఆవేశమయముగా నున్నది మనస్సు, చక్రవర్తి ఈ పరిణామము చూచుసరికి!!

కృపాచార్యులు—అవును. కార్యకారణ సంబంధము లటువంటివి. మన మేమి చేయగలము! మనము జీవనలోభులమై శరీరము దాచుకొని స్వామిద్రోహులము కావద్దు. అంతకన్న మన మేమి చేయగలము!!

(నడచి, మడుగుదరినే నుంచుని, వంగి లోనికి జూచుచు మాట్లాడుదురు. మడుగులోనుండి దూరమునకు అస్పష్టముగా వినబడును రాజరాజుమాటలు)

కృపాచార్యులు—దుర్యోధనచక్రవర్తీ. దుర్యోధనచక్రవర్తీ...ఆఁ, నేను కృపుడను. రాజదర్శనార్థము వచ్చితిమి. అశ్వత్థామ, కృతవర్మగారు, సంజయుడును

వచ్చినారు...అదేమి అట్లనెదవు! నిన్ను జూచుటకే వచ్చితిమి. నీ వింకను చక్రవర్తివే మాదృష్టిలో...మే మున్నంతవరకు నీవు విచారపడవక్కఱలేదు...వద్దు. నీ నోటివెంట ఆ నీరసవాక్కు...వద్దు ప్రభూ, భరించ లేను...ఊఁ, అందుకే వచ్చితిమి మేము ముగ్గురమూ. నీవును...అదియే నీ వనగూడదు...గెలువ మనే అధీర ముగా మాట్లాడెద వేమి రాజరాజా! అథవా గెలువ మనియే అనుము. పదకొండు అక్షౌహిణుల బలగము నేమి చేసికొనినాము!

రాజ్యము వీరభోజ్యమని
 సంచితరాజ కిరీటరత్నసం
పూజ్య పదద్వయీ సతత
 భోగసమగ్రకురుప్రభూ! యుగ
ప్రాజ్యవచస్సు నీ కెరుగ
 రాదొ! జయాఽజయపక్షలాభముల్
త్యాజ్యము గావు రెండును, స్వ
 తంత్రపురాజ్యము స్వర్గరాజ్యముల్.

అవును. నీకు తెలియును. ఎందు కిట్లు బాధ... ప-డు-ట...

అశ్వత్థామ—రాజరాజా, నేను గురుపుత్రుడను. అశ్వత్థామను.—ఎరుగుదువుగదా నన్ను...ఆఁ?... ఏమని?... మేముగూడ వలిగిడిగానున్నట్లు తోచు చున్నామా? ఈ బడలిక నేడు పోవునదిగాదు. శాంతి వచ్చిననా డది పోవును...నీ మనస్సూ — శరీరమూ చీకాకుగా నున్నవా!...నాకు తెలియును...ఆఁ?... నా కీమాట నచ్చలేదు. అనుజీవులం లేరు అను మాట నీ వనవద్దు. మే మెవరము?...సరియే...

చావునకు రెండు చావులు లేవు రాజ
రాజ!—స్వార్థప్రయాణసౌలభ్య మెంచి
ప్రభుఋణంబున బోను,— దేవతలు మెచ్చ
భారతములోని త్యాగసంపత్తి విలుతు!!

ఆఁ? నేడే మించిపోయినదిమాత్ర మేమున్నది? ...సరే. అనుమానము మాత్రము నీవు పెట్టుకొన వద్దు.

కృతవర్మ—దుర్యోధనా!...నేను కృతవర్మ నోయి!...నీ యీ దైన్యస్థితి జూచుటకు బ్రతికియుండి వచ్చితిని...దర్శనము కాదా నాయనా?... నిన్ను ఇంతకన్న నిర్బంధించవలసిన ఘట్టము కా దిది... ఆఁ...కృపాచార్య గురుకుమారుల నిశ్చయము వింటివి గదా! వారిలో నే నొకడను...సరే...సరియే...వెళ్లి వత్తును.

సంజయుడు—ఆచార్యస్వామీ! ఎటు తిరిగి నను ప్రొద్దుదిరేనన్నట్లు కానికాలమున అంతయు వింతలే జరుగును...అదిగో. అటు జూడుడు. దూర ముగా, ఆ ప్రళయమేఘపటలము లేమి!!... అవి విమతయూధసైన్యయాత్రాసంరంభధూళు లే మో!— ఇంకను ఆ మాత్ర ముద్ధతముగా భారతదేశమున వచ్చు వా రెవరున్నారు? పాండుపుత్రులు గాక!...అన్నట్లు మన మొక్క సంగతి నిర్లక్ష్యముజేసి మన ధోరణిలో నే మనమున్నాము. ఇంతకుమునుపు మాంసపుమోపులతో వచ్చి ఇక్కడ నీళ్లు త్రాగిపోయిన బోయ లెవరో మనము అనుకొననేలేదు... గుప్తచారు లైన గావచ్చును.

అశ్వత్థామ—ఒకవేళ ఔననుకొందము. ఐన నేమి?...వారు వెళ్లి చెప్పిరందువా మన భావనా దికమును?

కృపాచార్యులు—కావచ్చును. అదియును గాద నుటకు వీలులేదు.

అశ్వత్థామ— చెప్పనిమ్ము. చెప్పినందువల్ల నేమియు భయములేదు. నీవన్నట్లు బహుశః చెప్పియే యుందురు...లేకున్న ఆ సమాజ మిటెందుకువచ్చును! ఇప్పుడు,...మామా, కాలజీమూతమువలె అంతకంతకు సైన్యరయసముద్ధూతధూళి పడగవిప్పుకొని పైకివచ్చు చున్నది...మామా, కొంచెము సావధానముగ వినుము ...కోలాహలముగూడ వినవచ్చుచున్నది.

కృపాచార్యులు—రాజరాజా-రాజరాజా.ఆఁ-నేనే. కృపుడను. సెలవుతీసికొనుటకు వచ్చినాము... రాజా, ప్రకృతము ఒక విచికిత్స వచ్చినది. పాండ

వులు సస్సైనికులై ఇటే వచ్చుచున్నారు...చతురంగ గమనమువలన రేగిన దుమ్మును, మ్రోగెడు కలకలమ్మును మనకు బహుసమీపస్థములైనవి...ఇప్పుడు సమ్ముఖీన లమై సమిత్తునకు పురోగమించుటా?—ప్రకృతము నీ మనస్సు సమరాభిముఖము గాక. ఇప్పటి కట్లో ఈ విధముగనే యుండి, పర్యాయమున నీ ఆజ్ఞ పొందిన సమయమునకు మరల మేము వచ్చుటా?...ఆఁ? ఇప్పు డుత్సాహముగా లేదా మనస్సు!!...సరే...సరే... ఇక సెలవు...అవునవును...నిజమే...ఆఁ?...ఏమో ప్రస్ఫుటముగా తెలియలేదు నీవన్నమాట—ఆఁ... ఆహాఁ!...నాకేమియు భయము లేదు, మీరు జాగ్రత్తగా వెళ్లుడనియా!...చిత్తము...

అశ్వత్థామ—మామా, రాజరాజుస్థితి ఎట్టి విష మమునకు వచ్చినది!!

సంజయుడు—ఆచార్యవర్యా! మీరు ముప్పురును కనులవెంట నీరు పెట్టుకొనిన ఎట్లు! ఔను. చిరకాలపరిచయము—స్వామిభక్తి అట్టులే చేయును. కాని ఇప్పుడు మనము మనమే ఓదార్చుకొనవలసినవారము. రాజాజ్ఞ ప్రకారము ఇక మన మిట నిలువరాదు. నే నీ కుంజాంతరమున నిల్చుండి ఏమి జరుగునో చూచి వత్తును.

(కృప, కృతవర్మ, శ్వత్థామలు నిష్క్రమింతురు. తెరపడును.)

పంచమ దృశ్యము

[పాండవపంచకము, శ్రీకృష్ణుడు, మరికొందరు మడుగుదరినే నిల్చునియుందురు]

కృష్ణుడు—భీముడు బావా, దగ్గరగా నవ్వకోయి! నీవు నవ్విన నాకు భయము వేయును! వెనుకటి కథ జ్ఞాపకమువచ్చి!!

ధర్మరాజు—బావా, బావా! ఇదే హ్రదము. ఈమడుగులోనే భారతకిరీట మున్నది ప్రస్తుతము!... నీ వన్నమాట నిజమే. మా భీముడు నవ్విన రాజరాజు వినగల డేమో నని నాకును...

కృష్ణుడు—దాయాదిని ఇక్కడను కొంచెము విశ్రామ మనుభవించనీయరా దేమి!

ధర్మరాజు—విశ్రాంతి! దురభిమానమున కేనా డతడు తలవంచెనో ఆనాడే విశ్రామ మతని పరిసరము లలోగూడ లేకుండబోయినది!

కృష్ణుడు— పెదబావగారు ఏమో యనుకొంటివి! నిశితవిశిఖములట్లు మర్మఘాతివాక్కులు విడచుచున్నారే! బావా! రాజరాజు వి న గ ల డు సు...

ధర్మరాజు—విననిమ్ము. వినుటకే అనినది! అత డనుకొన్న కథ అడ్డముతిరిగినది. నే డీమడుగునొడిలో నొదిగినాడు. సముద్రతృణన్యాయముగా. ఇది వ్యర్థ ప్రయత్నము. తొడిమయూడిన పండు ఆకులలో నెంతకాలము నిలుచును!!

కృష్ణుడు— (జనాంతికముగా) సరే. నీ వన్న మాటలన్నియు యథార్థములే! ఇప్పుడు ధర్మపన్నగ ములతో గాదు కర్తవ్యము. వజ్రము వజ్రముచేతనె. అవినీతి నవినీతివలననే ... ఎరుగుదువుగదా సమయ ధర్మము! ఇప్పు డారాజనీతిని సక్రమముగా వినియో గించుకొనవలెను నీవు. అంతే ... గాని...దానికి దృష్టాంతములు కావలెనన్న చూపుదును. ఒక్కటే మాటలో చెప్పవలసివచ్చిన ఇప్పటివరకు జరిగిన అన్ని యుద్ధములలోను తంత్రనిర్వహణమున మాయకు మాయయే ప్రయోగింపబడినది.

ధర్మరాజు—(మడుగులోనికి వంగి బిగ్గరగా) దుర్యోధనా! దుర్యోధనా!...దుర్యోధనా...దుర్యోధనా!...నేను యుధిష్ఠిరుడను...ఆఁ? దర్శన మిప్పించవలెను...ఎంతసేపట్లు బిగబట్టుకొనెదవోయీ ప్రాణములను!...ధురంధరమైనదిగదా నీ సామ్రాజ్యవాదము! వచ్చి మరల నొకయెత్తు వేయుము...అంతియేగాని వంశగౌరవమును మడుగున ద్రొక్కెదవా!...ఒకవేళ ప్రాణభయము ననుకొనినను, మృత్యువున కభేద్యస్థలము లున్నవని యెరుగుదువా?...సర్వసమర్థుడు అనిపించుకున్న నీవే ఈ హాస్యకర్మము చేయుదువా!!...అధికారము గలవాడు క్రిందుమీదులు జూడక, స్వధర్మ

మనుగూడ పరిగణింపక సకలబాధలను బెట్టి, నేడదం
తయు మరచిపోయినట్లు నటించగనే ఆ ఘోష గొట్టి,
భూమిమీదను, స్వర్గముమీదను ఇతోధికవ్యథ పెట్టక
ఎట్లు రక్షించును!... అతిఘోరము గా. తనుజులు—
అనుజులు పోయినారు. నీకు హృదయమైన అంగరాజు,
ఆటుపైన శకుని, దుశ్శాసనుడు వీరు ముగ్గురును భారత
రాజ్యమున మాకు స్థానము లేకుండజేసిన మంత్రివర్గము.
ఈ స్థాయీసంఘమును చచ్చిపోయినది. కన్నులు
చెదరు రక్తవాహిని పారినది! ఇవన్నియు జూచియూడె
జనత నిందించుననియైన తలపక ఈ నీచకార్యమున
కెట్లుద్యమించితివి!...వినుచుంటివా దుర్యోధనా?...
ఈ భీరుభావమును మడుగునకే వదలి ఏకైకవీరుడవై
వచ్చి యుద్ధసంకల్పమును పూరించి ఈ స్వల్పసమ
స్యను తేల్చికొనుము,...నీ అధీరతకు కారణము గోచ
రించుట లేదు నాకు!... ఎందులకు?... విశాలమైన
ఆ సముద్రక్షితితలమున స్వకీయవిజయకీర్తుల నంకితము
చేసికొని ఏకచ్ఛత్రాధిపతి వౌదువు. లేక, పరాభూ
తుడవైన యోధలాంఛనములతో రాజసికతపస్వివై వీర
స్వర్గమున విహరింతువు!! వింటివా దుర్యోధనా?...
ఈ పక్షద్వయమున కన్యథాత్వము లేదు...అమ్మ!!!
...ఎంతకొట్టుకొనిన నూడిపడినదోయి నీ వాక్కు!
...ఆఁ? ఏమిరోయీ అనుచున్నావు? ... కొంచెము
బిగ్గరగా ననుము అనవలచునున్నది! ... ఆఁ? ...
ప్రతిజీవికీ బ్రతుకుమీద తీపియుండునా? ఆఁ.
ఉండును!! ... ఇంకా...అవును ... ఇందనుకనుండి
నేననినదేగదా మరల నీవిప్పు డేకరువు పెట్టునది?...
ఆఁ! నీవు శ్రమదీర్చుకొనుందువరకు మేమును శ్రమదీర్చు
కొని, మరల నీ సమక్షమునకు రావలెనా!! కార్యా
ర్థికి శ్రమ మేమిటి? నీయిష్టమైన నిప్పుడే ఉపక్రమించ
వచ్చును...ఆఁ! ఆఁ! ఏమిటోయి! ఎంతమాట!!...
'ఇంకెవరికొఱకు యుద్ధము చేయను? నీవే ఏలు
కొమ్మనియా! అహో!! ఎంత సాహసవాక్య
ముబికినదోయి! నీవెరుగుదువా నీవిప్పు డీమాట ననుట?
యుద్ధము సర్వలయకరమని ఇప్పుడు తెలిసికొనినావా
అనుభవసిద్ధముగా! ఏమి లాభము నేడు?...ఆఁ? ఇక
యుద్ధము చేయవా?... ఏమి చేతువు?'... ఆఁ!...ఈ
భూమినంతయు నాకు దానముగానిచ్చి, అడవుల
లోనికి వెళ్లి తపస్సు చేసుకొందువా!...దుర్యోధనా!
దాత యెవరు? ప్రతిగ్రహీత యెవరు? మనలో!...
మన వంశమున సకృద్దాతలు లే రిదివరలో! ఆవాంఛ
నీయందు నేడు వెలువడినను ఎవరకై ఇచ్చెదవు
దుర్యోధనా నీవు?...నీవే యివ్వదలచిన భారతదేశ
మున కింతటి విలయ మేలవచ్చును! నేడెవ్వరికైనను
మిగిలినది రక్తాన్నమే గదా! మానవత్వమే మారణమై
పోలేదా నీస్వార్థమున!!...ఇంటికి వచ్చి కృష్ణపర
మాత్ముడు చేసిన హితవు రుచించకపోగా నతని
బంధించుటా? నీవు...పోనిమ్ము. సకృద్దాతవే ఐ యివ్వ
దలచినను గతాధికారివిగదా నేడు?...నే డొకరిచ్చు
వారును, ఒకరు పుచ్చుకొనువారును లేరు; ఎవరి స్వత్వ
మును వారు వారి శక్తిసామర్థ్యములతోనే నిరూపించు
కుందురు... ఆఁ? ఇక లాభములేదు దుర్యోధనా!
ఎందు కట్లు జలముల నొదిగి యొదిగి బాధపడెదవు?
ఏమి దుర్యోధనా! ఇదియా నీభయకారణము! మాలో
నీచిత్తమువచ్చినవారి నొకరి నెన్నుకొనుము—తగిన
పరికరములను ఏరికొనుము.... ఆఁ! ... సరియే.
మంచిది! మా బావమఱదులకూ, మాకూ జడియమని
యెవ్వరనినారు!! — దుర్యోధనా, నీకు ఇంకను
సంశయముగా నున్న మాసోదరులలో నే యొక్కరిని
గెలిచినను పునః యుద్ధము లేదు. నీవే సమ్రాట్టువు.
ఇక బహిర్గతుడవు గావచ్చును...ఆఁ...సరియే...

(అందరూ కొంచెము ముందుకు నడతురు—
తెర వ్రాలును)

సప్తమ దృశ్యము

కృష్ణుడు—పెద్దబావా, కథను మరల పూర్వ్యతి
పూర్వము చేయునట్లున్నావే!!

ధర్మరాజు—ఏమి?

కృష్ణుడు—ఏమా! మీ ఐదుగురిలో ఏయొక్క
రతనితో గదాయుద్ధమునకు నిలబడినను నవ్వులాట్ల

పని...అట్టిస్థితిలో నీ విచ్చిన మాట! నీ ప్రథమావస్థను స్మృతికిదెచ్చికొనుము!—శకుని జూదము—సర్వస్వార్పణము—కుదకిది పందెపుకయ్యమైనది...ఈమాత్రము వికేమునకు ఇంతటి సంక్షోభ మెందులకు!- ఇప్పుడు నీవు వేసిన పాచికలో దుర్యోధనునంతటి గదాకౌశలము గలవాడు గాకున్నను, బలాఢ్యుడు గనుక భీముడుబావ పనికిరావచ్చును...ఐనను కంఠస్థపాండిత్యునితో శ్రుతపాండిత్యము గలవాడు జయించుట అల్పవిషయము గాదు...పక్షాంతరమున...

భీముడు—పాండిత్యములు, పక్షాంతరములు! నీ కెప్పుడును మేము తేలిక! గదావ్యాసమున అతడంతె ప్రవణుడేమి!! ... మా మా సమరశ్రమణ వైఖరి...రానిమ్ము చూతువుగదా ఈ యుత్తర క్షణమునందే!...అప్పుడు నీవే గొప్పవాడవని వైతాళిక తాళములు!!

కృష్ణుడు—అవును బావా! నీ వంతమాత్రపు వాడవు కావు! బకుడు—జరాసంధుడు—నీహస్తలాఘవమున...నే నెరుగనిదా!...అవును గాని...ఆనాటి రాజసభ...నీ...ప్రతి...జ్ఞ...

భీముడు—జ్ఞాపకమున్నది... అదుగో మరచిపోవుకాలమువలె వచ్చుచున్నాడు ఉద్ధతుడై దుర్యోధన చక్రవర్తిగారు!!!

రాజరాజు — (ప్రవేశించి) ఇక రాదనుము. వీరిలో ఎవరు వచ్చినను సరియే...యుధిష్ఠిరా, ఏదీ గద. ఒకటి ఇటు తెమ్ము.

ధర్మరాజు—ఇదిగో ఆయుధములు. నీ కభిమతమైనదానిని నిరభ్యంతరముగ నీవే తీసికొనవచ్చును.

రాజరాజు — ఈగద బాగుగనేయున్నది. వస్తువు నిమిత్తమాత్రము. సరియే. ఇంకెందుల కాలస్యము? రండు ఎవరు వచ్చెదరో!

భీముడు—నేనే వత్తును. నీకొఱ కింకెవరో వచ్చుటెందులకు ?

రాజరాజు—నీవే రమ్ము .భీమన్నా! ఇది గదాయుద్ధము. ఆలోచించుకుని వచ్చుట...

భీముడు—అక్కఱలేదు. మాయకు వలసినంత ఆలోచనము న్యాయమున కక్కఱలేదు. ఏమి ?

పాపము పుణ్యమను మాటలేకుండను
మోసపుటెత్తుల నుంచుటగునా !
తడిలేని గొంతుతో కుడిచి కూర్చుండక
నిండ్లకు నిప్పుపెట్టించుటగునా !
నీతి జాతులు లేక నిండుకొల్వున మమ్ము
మానభంగము జేసి మసలుటగునా !
రసికత్వ మెరుగని రాజ్యాశచే పొంగి
విషమును త్రాగగాబెట్టుటగునా !
అనన ?—దేనికి యాలోచనమ్ము. నీవ
చెప్పుమోయి దేశద్రోహి ! సిగ్గులేక
తనుదునని మాటలాడగా దలచితావ !
ప్రేతముఖమున వైచుక ద్రాశ వగుదో !!

సక్రద్దాతవట! నీకీపేరు పెట్టినందుకు ఎన్నవలెను మా అన్నగారిని!!...నీవు ఆలోచించి ఆలోచించి చేసిన మహాకార్యములకు ఫలితమిది; యుద్ధమనిన నే మనుకొనినావు? ఖేలనమా! పాలనమా!!—యుద్ధము సర్వసంహరణహోమకర్మ — దానికి కర్తవు నీవు — తత్పరిసమాప్తపూర్ణాహుతిక్రియ నీ ప్రాణములతో—ఇది ముహూర్తము.

రాజరాజు—ఐనదా! ఆయాసము తీర్చుకొందువా కొంచెము తడవు!!

భీముడు—చిత్తము! రాజరాజుగారి ఆజ్ఞలు గాబోలు నివి!! కంఠగతప్రాణుడవైనను రాజసము చావలేదు ఇంకను నీకు!—ఆయాసము తీర్చుకొనవలెనా! చిత్తగించి దయచేయుడు తీర్చుకొందుము.

(నిష్క్రమణము. అవనికావిక్షేపము)

సత్యభామ

శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజు

ప్రావృట్పయోదగర్జా-రావముల ప్రయాణభేరి ప్రస్తావించెన్
దేవరరణసన్నాహము-కావించెద నొక్కమనవి కాదన-రనుచున్.

"ఇందరిలోన భామయెడనే యభిమానము మెండు కామినీ
బృందములో కుమారయదుపీరున" కందురు, మత్తపఃఫలం
బందినయట్టు లెంతు నవు డాకులవృద్ధుల ప్రోల; నివ్వ డీ
చందమునన్ నిజం బెరుగజాలుదు స్వామిదయావిశేషముల్.

చిన్నతనమ్మునందె వ్రజశేఖర! చేసిన సాహసమ్ములన్
గ్రన్నన గాథలుం గథలుగా మిము గన్న యశోద తెల్పుచో
కన్నుల నీరు మేన పులకల్ తులకింపగ విన్ననాడె యు
త్పన్నములయ్యె, దుర్జయ భవద్భుజశౌర్యము గాంచు కోరికల్.

అదవదయై బలమ్ము చెడి అంత మహేంద్రునివంటివాడు మీ
పదములు పట్టె వజ్రమును బట్టిన చేతను, నేటి కిట్లుగా
కదనము మీకు, నాకు చిరకాలమనోరథముల్, నిరంతరా
భ్యుదయము లెల్లలోకముల కొక్కతరిన్ సమకూడెలే హరీ!

ఎవ డారక్కసి దేవనాథు హడలెత్తించెన్, సరే, వాని వై
భవముల్ దోచిన దోచెబో; అదితిదేవమ్మన్ జగత్పూజ్య న
ట్లవమానించుట మేలె? ఆర్నెలల వ్యాయామమ్ము లమ్మమ్మ వేల్
కౌవిపోగుల్ గిలుబాడనా? ఇగను మంచీ చెడ్డ లేదా ప్రభూ!

అతిచిత్రం బిది క్షీరసాగరమునన్ హాలాహలంబట్లు ని
ర్మితనానాభువనావనవ్రతుల కీమీకున్ క్షమారాశి భూ
పతి మాయక్కకు మున్ను ముద్దుకొడుకై జన్మించినాడంట, అ
ద్భుతచారిత్రు డతిప్రతాపు డెటు లీదుర్మార్గముల్ ద్రొక్కెనో!

ఖలు డమరారి దిగ్విజయగర్వితుడై తొలుకారు చంద్రవం
కల పదియారువేల నృపకన్యకలన్ చెరబట్టె నంచు నె
చ్చెలు లనుచుందు, రానుడివిశేషము చూడగవత్తు, పాప! మా
కులమణిదీపవల్లికలకున్ విడిపించెద పైడినంకెలల్.

ఏటికి మోముదమ్మి విలిగింతురు వెన్నెలనన్ననవ్వు నా
మాటకు—పారిజాతసుకుమారుల కేల రణప్రసంగముల్

పాటలు గావు వీణియలపై పలికింపఁగ వైరితోఁటి పో
రాటము లన్నచోఁ; నని తలంతురొ చిత్తమునన్ యదూత్తమా!

ఎరుఁగకపోను మీమనసు లేను ముకుంద! మరందమొల్కు క్రొ
వ్విరిలతలన్ వసంతవనవీథులచో విహరింప మీకు, సం
గరములు వీరభోగ్యములుగాని విలాసములా? యటంచు నన్
మరపుల బుత్తురే, పిరికిమందులు పోయుట రాచబిడ్డకా!

అనుటయె కాదు, శిశుపురుటాకులు గిల్లని చేత చిక్కుటా
రిని ఝుళిపించి నిల్పఁగల రేమఁగవానినిగాని; కేకయేం
ద్రుని కయికమ్మ తొల్లి పతితో ననికిం జనదేమి? నేను మా
వనధరమూర్తితో నరిగివచ్చెద నాహవయజ్ఞవాటికిన్.

చెలువపు మేన క్రొంజెమట చిత్తడి యొత్తెద; కయ్యమందు మీ
రలసినవేళ పయ్యెదచెరంగుల చల్లని గాలి వీచి, మె
చ్చుల పురికొల్పెదన్; వలయుచోఁ రథసారథినై విచిత్రవృ
త్తుల నడిపింతు గోకులవిభూ! సెలవైనను విల్లు బట్టెదన్.

ఇచ్చయెరింగి మీరు చదివించిన యా విలువిద్యలెల్ల వి
వ్వచ్చుడు తోడుగాఁగ బలభద్రులకే వినిపించిపోయె మే
లచ్చుపడంగ నాడబడుచైన సుభద్రయు, నామెపోలికల్
వచ్చెను సత్యభామ కనరా చిరునవ్వుల రాజబంధువుల్.

ఏమి భయమ్ము వా డనఁగనేల జగంబది యెత్తివచ్చినన్;
స్వామిభుజాంతరమ్ము నవిచారముగా సుఖ మేలుకొందు, వ
ర్షామధురాంబువాహమును చారుతటిత్ప్రభవోలె శాత్రవ
స్తోమము గుండియల్ చెదరిచూడఁగ నొత్తుచు పాంచజన్యమున్.

ఈ కనుదమ్ములం దెరుపు లెంతకు చాలవు!, పాలబొజ్జ ము
ల్లోకము నిల్పు మేటిదొరలుం బనిపూనుట దాసురాలి నీ
పోక కృతార్థసేయుటకుబో, యదువంశకళానిధీ! నమో
వాకము; మీ దయల్ మరువవచ్చునె సత్యకు నెన్ని జన్మలన్.

అవలీలన్ నరకాసురున్ దునిమి, దేవాధీశు మన్నించి, మా
నవలోకమ్ముల దుఃఖవహ్నిశిఖలన్ జల్లార్చి, దిక్కుల్ జయా
రవముల్ మ్రోయఁగ పోయివచ్చెదము శీఘ్రం బింక నింటింట ను
త్సవముల్ గా వెలిగింతు రెల్లప్రజ లాత్మానందదీపావళుల్,

బసవపురాణము : జయసింహుడు

– శ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి –

బసవపురాణము చరిత్రపరిశోధకులకు గనివంటిది. మనవారు తేదులను, సంవత్సరములను లెక్క చేయకపోవుటచేతను, పలుదేశకాలములందలి విషయములను పురాణరీతిని వ్రాయుటచేతను మనకు కాలానుక్రమముగా విషయనిర్ణయమునకు పూర్వగ్రంథము లుపకరించుటలేదు. కాని శాసనాద్యాధారములచే కాలానుక్రమణిక నిర్ణయించుకొని పురాణాదుల విషయములను వానికి సమన్వయించి ద్రావిడకర్ణాటక వాఙ్మయచారిత్రాంతర్గత విషయములతో పరిశీలించిన పలువిషయములు తెలియగలవు. ఈకవుల గ్రంథములలో వారికి తెలియకయే సమకాలిక రాజకీయ మత సాంఘికవిషయములును, తత్సంబంధిపదములును వచ్చుట చేతను, ఆపదములే వానికి సరివచ్చు శాసనములలో కానవచ్చుటచేతను నాటి దేశకాలపరిస్థితులు మన యూహకు వచ్చుట కవకాశము కలుగుచున్నది.

కేవలము వీరశైవ మతప్రచారమునకు రచితమైన యీ బసవపురాణమున చారిత్రిక విషయములు పెక్కులు కవియొక్క రచనాసందర్భమునను, శైవుల మహిమస్థాపనకై చెప్పబడిన అద్భుత ప్రదర్శన కథనములచేతను కొంత రూపుమాసి అచారిత్రికముల వలె నేర్పడియున్నవి. బసవేశ్వరుని శాసన మేదియు కానరాదు. కాని ఆతని వంశమువారివి కలవు. బిజ్జలుడు చారిత్రిక పురుషుడే. మతప్రవర్తకులును చారిత్రికపురుషులే. ఈమహాగ్రంథమును సమగ్రముగా శాసన, ద్రవిడపురాణాదులతో పరిశీలించిన చాల దేశోపకారమగును.

ఇందలి కథలలో జగదేకమల్లని కథయు, కేశరదాసయ్యకథయు పశ్చిమచాళుక్య చక్రవర్తి 'జగదేకమల్ల' జయసింహుని గూర్చినవి. ఈతడు క్రీ. శ. ౧౦౧౫ మొదలు ౧౦౪౨ వరకు కర్ణాటక సామ్రాజ్యమును పరిపాలించెను.

బసవపురాణమున చతుర్థాశ్వాసమున 'జగదేకమల్లని కథ' కలదు. (పుట ౧౧౩, ఆంధ్ర గ్రంథమాల ప్రతి)

"జగదేకమల్ల డసహ్యభావమున...
గోవిందు ప్రతిమ యుండుక్కనను గావించి...
లోయించి కడు సాంగముగ బ్రతిష్ఠించి
పాయక రేయును బగలును గొలువ
శంకరదాసి యచ్చటికే తెంచి
యంకకాడును బోలె, హరభక్తు లలర
వడముకె మెగపాడ దెఱచి వీక్షింప
బడియలై విష్ణుని ప్రతిమ నుగ్గగుడు"

ఈకథ ననుసరించి జగదేకమల్లుడు వైష్ణవుడని తలంపరాదు. వీలన బసవపురాణమునందే రెండవమారు ప్రస్తావితుడైనపుడు ఈతడు జైనుడని స్పష్టముగా కలదు.

బసవపురాణము షష్ఠాశ్వాసమున కేశరదాసయ్యకథ కలదు (పుట ౧౮౧).

"మతరాజును విను పొల్లచెఱువను పురిని
వలులంగ చెన్నారు వసదులు గట్టి
వెలయు మున్నిరువదివే జినములలు
గొలువగ జనకులనురు డొక్కరుండు
నా బల్లహునకు ముఖ్యాచార్య డనుచు
నా బుద్ధిచెప్పుచు దగ బ్రబోధింప
క్షితిపతియైన యా సింగబల్లహుని

అతివ సుగ్గలదేవి యలంకరించి తా
నావును శేఖరదాసయ్యవరద
యామానసవృత్తిమానసగాన
తను గురుస్వామిగా దాసి దేవునకు
రమణి యాస్థితి విన్నపము సేసి హితుల
బుచ్చుడు నప్పు డప్పాట్ల చెయ్యనకు
నచ్చెరువందంగ వచ్చునయ్యెడను
జినమును లెక్కకు నుచ్ఛితములం సేయ...
నుచ్ఛితులగు జైనకూళలందఱను
బిలిపించి బల్లహుండొలువున వారి
వలపట నవరత్నకలితమై తనరు
సింహాసనాసీను జేసి యాజైన
సంహారుడైనట్టి సద్గురుదేవు
దాసయ్యపాదము ల్గాసి యుత్తముడ
నా సుగ్గలవ యుండదె నా జినవరులు
మంత్రతంత్రానేక మాయాదులను సు
యంత్రము లైంద్రజాలాది విద్యలను
అద్వైత శూన్యమాయావాదకర్మ
విద్వేషమున జైనవితతి దర్కింప
...బల్లహుండాదిగా నెల్లజైనులను
వల్ల దంబరుచు ధర జాగ్రమొక్క
రంత శేఖరదాసమయ్య బల్లహుని
సంతోషమున శింగసహాయుగా జేసి
యటు దక్క మ్ముత్తరించుటకేసి యుల్ల
సటికలింగంబు నప్పట్టణంబునను
సత్తరేశ్వరు డన నొగి బ్రతిష్ఠించి
యత్తతి దాసమయ్య యుత్తమాత్ము
వసదులు గప్పించి వైచి జైనులకు
నాసగడే శివదీక్ష యొసరి జైనంద."

ఈ రెండు ప్రస్తావములలో మొదట జగదేకమల్లు డనియు, తర్వాత రెండవ ప్రస్తావమందు సింగబల్లహు డనియు కలదు. మొదటి ప్రస్తావమునందు జగదేకమల్లు డనియు, రాజధాని కల్యాణకటకమనియు నుండుటచేత కల్యాణకటకమును పాలించినవారిలో నీనామధేయములు గలవారు చాళుక్యులు తప్ప మరి యెవరును కానరారు. జగదేకమల్లు డను బిరుదము చాళుక్యులలో ముప్పురకు కలదు. వారు 'మల్లికామోద', 'జగదేకమల్ల' జయసింహుడు II (క్రీ. శ. ౧౦౧౫-౧౦౪౨); 'ప్రతాపచక్రవర్తి' లేక 'పెర్మ' జగదేకమల్లుడు (క్రీ. శ. ౧౧౩౮-౧౧౪౯); మూడవ తైలపుని యనంతరము కొంతకాలము ఒక జగదేకమల్లుడు పాలించెను. వీరిలో నీ జగదేకమల్లుడు ఎవడైనను కావచ్చును. కాని శంకరదాసయ్య శేఖరదాసయ్యయు, సుగ్గలదేవియు సమకాలీనులుగా బసవపురాణమున పరిగణింపబడి యుండుటచే నీజగదేకమల్లుడు ఈ పై ముప్పురలో మొదట సుదాహృతుడైన జగదేకమల్ల జయసింహుడే కావలయును. కల్యాణకటకమును ప్రస్తావించుట ఇందులకు బాధకము కాజాలదు. ఏలన క్రీ. శ. ౧౦౩౩ సంవత్సరమున జయసింహుడు చనిపోవుటకు దాదాపు ఏడెనిమిది సంవత్సరములకు పూర్వమే కల్యాణకటకము చాళుక్యుల 'నెలవీడు'గా నగపడుచున్నది. [బొంబే కర్నాటకశాసనములు. I. I. ౬౮]

బసవపురాణమున సుగ్గలదేవిచరిత్రమున నుదాహృతుడైన సింగబల్లహుడును ఈ జయసింహుడే కావలయును." దాదాపు ఏబదియేండ్లక్రిందట వ్రాయుచు డాక్టరు ఫ్లీటుగారు ఈతనిని పోల్చినారు. చెన్నబసవపురాణము నాధారముగా గ్రహించి అందు ఈ రాజు సుగ్గలదేవిభర్త, దేసింగబల్లాలుడని యున్నందువలన నయ్యది కవియొక్క దోషమనియు, హొయసలరాజులలో దేసింగుడను రాజు లేడనియు, సుగ్గలదేవినామధేయమును, పోట్లచెఱువుయొక్క ప్రస్తావము నుండుటచే నీరాజు నిశ్చయముగా చాళుక్యజయసింహుడే యనియు వ్రాసినారు. కాని ఇంతదూరము శ్రమపడ నక్కఱలేకయే మన యాంధ్రబసవపురాణము స్పష్టముగా నడుపుచున్నది. సింగడనుటచే నీరాజు జయసింహుడనియు, (సింగడనుట జయసింహుడనుటకు సంగ్రహముగా కన్నడశాసనములలో విరివిగా కానవచ్చును) బల్లహుడనుటచే నితడు చాళుక్యుడనియు, (చాళుక్యులకు వల్లభ, పృథ్వీవల్లభ బిరుదములు గలవు) వల్లభశబ్దమునకు వైకృతమనియు తెలియుచున్నది.

సుగ్గలదేవి యీ కర్ణాటచక్రవర్తి యొక్క రాణులలో నొకతె. బహుశః పట్టమహిషిగా నుండనోపు. ఈయమ కావించిన దానశాసన మొకటియే మనకు లభ్యమైయున్నది. క్రీ. శ. ౧౦౬౯ సం. నకు సరియగు శకవర్షము ౯౯౧ శుక్ల పుష్య బ. ౧ బుధవారము ఉత్తరాయణ సంక్రాంతియందు దేవపురమూర సింగేశ్వర దేవాలయమునందలి పాశుపతాచార్య బ్రహ్మరాశిపండితునికి, అచటి విద్యార్థులకు, తపోధనులకు ఆశనాచ్ఛాదనవైద్యాదికములకు భూదానము కావించియున్నది. [కాం. కర్ణా. ౨౫ of ౧౯౩౬-౩౭.]

జయసింహుడు తొలుత జైనుడు. ఈతని తాతయైన తైలపచక్రవర్తి జైనుడో కాడో చెప్పుటకు ఆధారములు కానరావు గాని ఈతని పెత్తండ్రియైన సత్యాశ్రయుడు జైనుడు. అతనికి 'అకలంక చరిత'యని జైనమతీయ బిరుదమును, 'ఇరివబెడంగ' యని కారువ బిరుదమును గలవు. ఈతని గురువు కొండకొందాన్వయపుస్తకగచ్ఛమునకు చేరిన త్రికాలముని భట్టారకుడు; జైనాచార్యుడు. [E. C. VI. Mg 11] జయసింహుని జ్యేష్ఠసోదరుడైన త్రిభువనమల్ల విక్రమాదిత్యుడును జైనుడుగా నుండినట్లే తోచుచున్నది. జయసింహుడన్ననో స్పష్టముగా జైనుడు. క్రీ. శ. ౧౦౧౯ సం. డిసం. ౨౩ తారీఖు గల యొక శాసనమున [S. I. I. IX- I. 80, 81] 'మల్లికామోద'యను జైనబిరుదముచే ప్రస్తావితుడు. ఈతని కొమారితె సోమలదేవి క్రీ. శ. ౧౦౨౪ సం. మున హిరియమూసంగి యను గ్రామమున నొక జైనబసదికి భూదానములం గావించెను. [హైదరాబాదు, మ్యూజియంశాసనము ౨౧౩౮] ఈ హిరియము సంగి రేమాస్కి యను ప్రదేశము. క్రీ. శ. ౧౦౩౧ సం. కనకనందిభట్టారకజైనాచార్యుని ప్రార్థనచే, తన పేరట నున్న జగదేకమల్లజినాలయమునకు, ఆ హిరియము సంగిలోనే రాజు భూదానములు గావించియున్నాడు. [హైదరాబాదుమ్యూజియం ముద్గల్లుశాసనము.]

ఈవిధముగా జైనుడై యుండియు జయసింహుడు ఇతరమతములవారిని నిరాదరణ సేయలేదనుటకు ఆధారముగా నీతడు క్రీ. శ. ౧౦౩౧ సం. ఆహిరియముసంగియందే ఒక వైష్ణవాలయమునకు భూదానము గావించిన శాసనముగలదు. [హైదరాబాదు మ్యూజియంశాసనము ౧౩౬౮] కనకనందిభట్టారకుని కిచ్చిన దానము ఆసంవత్సరమే ఆయూరనే జరిగినందున ఇరుమతములవారికి స్పర్థలు రానీయక యుండుటకై సహృదయుడై రాజిట్లొనర్చెనని తలంపవలసియున్నది.

జయసింహుని జీవితమునందు క్రీ. శ. ౧౦౩౮ మొదలు మతపరివర్తన ప్రారంభమైనట్లు నిదర్శనములు కనబడుచున్నవి. పొట్లచెఱువునందు ఆసంవత్సరము మొదలు దాదాపు జీవితాంతము వఱకును జయసింహుడుండినట్లును తెలియుచున్నది. శ. ౯౬౦ భావలో (క్రీ. శ. ౧౦౩౮) నీతడు అచట నున్నాడు. (కాం. కర్ణా. ౧౨౨ of ౧౯౩౨-౩౩) ఆమరు సంవత్సరము క్రీ. శ. ౧౦౩౯, శక. ౯౬౧ యువలో కాలాముఖబ్రహ్మచారి స్థానమైన పంచలింగేశ్వరాలయమున కీతడు స్వయముగా దానమొసగియున్నాడు! [E. C. VII- Sk. 126 శికగావి. ఉడగణి, మైసూరు] ఈ తర్వాత నీతడు జైనేతరులకు దానములు గావించిన నిదర్శనములు కానరావు. పైగా నీతడేగాక, నీతని రాణియైన సుగ్గలదేవియును గాక మిగిలిన రాజకుటుంబమంతయు పొట్టలచెఱువునందే యుండినట్లు శాసనములు తెల్పుచున్నవి. మఱియొక రాణి నొళంబవంశీయయు, చాళుక్య చక్రవర్తియైన సత్యాశ్రయుని దౌహిత్రి దేవలదేవియు రాజువెంట క్రీ. శ. ౧౦౩౬-౩౭ సం. మున నచ్చటనే యుండెను. [S. I. I. IX. 1-92] క్రీ. శ. ౧౦౩౯ సం. మున గూడ నీతడు పొట్లచెఱువునందే యుండగా నీతని దండనాయకుడును, 'శివమణిహనుమంత' బిరుదాంకితుడును జైన వైశ్యకులజుడు నగు గంగనయ్య నాయకుడు జలశయనదేవునికి దానములు గావించియున్నాడు. [లోకల్ రికార్డ్సు. వాల్యు. ౨౫ పు ౪౨] క్రీ. శ. ౧౦౩౯ సం. మున కూడ నీతడు అచటనే యుండి కనకనకోట యను ఊరిలోని సిద్ధేశ్వ

రాలయాచార్యులైన శ్రీయాశక్తిపండితుని పాదప్రక్షాళనము గావించి భూదానములుచేసెను. ఈశాసనమున పొట్టలకెఱె యనుటకు మాఱుగా ప్రమాదమున ఘట్టదకెఱె యని యున్నది. [E. C. VII Sk. 153] క్రీ. శ. ౧౦౮౦ లో కూడ 'కెలెపేడు' పొట్టలకెఱె. [దాం. కర్నా. I. I. ౬౮] ఈశాసనములుగాక పొట్లచెఱువునుండి వెడలిన శాసనములు తారీఖులులేనివి, తారీఖులు చెడిపోయినవి పెక్కులు గలవు.

దీనినిబట్టి చూడగా జయసింహుడు దాదాపు ఆఱు ఏడు సంవత్సరములు బళ్లారిజిల్లాలోని పొట్లచెఱువునందే యుండెననుట తెల్లమగుచున్నది. రాజకుటుంబమంతయు నచటనే యుండెను. క్రీ. శ. ౧౦౩౮ వఱకును జైనమతావలంబిగా నుండి రాణియొక్క ప్రోద్బలముచేత నేమి, దేవరదాసయ్యయొక్క బోధచేతనేమి జయసింహుడు శైవమతావలంబియై తుదకు శైవుడుగానే గతించెననుటయు, ఈవృత్తాంతమంతయు పొట్లచెఱువునందు జరుగుటయు విశ్వాసార్హములుగా నున్నవి. ఈరాజునకు శైవదీక్షనొసగుటకు ప్రయత్నించినవారిలో సుగ్గలదేవినేగాక జయసింహుని మఱియొక రాణియైన లక్ష్మీదేవిని చేర్చవలయును. క్రీ. శ. ౧౦౩౮ సం.న లక్ష్మీదేవి ప్రోద్బలమున రాజు అజ్జడిపురమునందలి శ్రీకంఠభట్టారకునికి భూదానములు గావించెను. [దాం. కర్నా. ౧౨౩ of ౧౯౩౨-౩౩] ఇదియే ఈతని మొదటి శైవశాసనము, దానమును.

దేవరదాసయ్య సర్పమును స్ఫటికలింగముం గావించినది ఇంద్రజాలములో చేరదగినది. ఆతడు ప్రతిష్ఠించిన దేవునికి ఉత్తరేశ్వరుడని నామధేయము బసవపురాణమున కలదు. హైదరాబాదు మ్యూజియం శాసనము ౧౩౬౦ A (చాల శిథిలముగా నున్నది) చాళుక్యవిక్రమాదిత్యుని కాలము దానియందు (C. V. 4-1080) ఉత్తరేశ్వరుని ప్రస్తావము కలదు. అదే ఇదని చెప్పుటకు స్థైర్యముచాలదు. ఇంకను పరిశోధింపవలసి యున్నది.

జయసింహుడు వీరశైవుడాయెనని మదనతిలకాఖ్య కన్నడప్రబంధకర్త చంద్రరాజు తన పోషకుడైన మాచిరాజుంగూర్చి వ్రాయుచు తెల్పియున్నాడు. ఈ మాచిరాజు జయసింహుని సేనాధిపతి! కంత్రిపాలమానయ్య యని శాసనములయందు వ్యవహృతుడు [S.I.I.IX-I. ౯౬]

"త్రిజగద్వ్యాఘక్ కీర్తికుంతలధరాధీశం
జయసింహం...చాళుక్యవంశోత్తమం."

"చోళకులకవిలయకాళం
కాళముఖప్రాపి తోద్ధతాహితమాళం
మాళవరాజకనాళం [తిలక.
కూళాయుధచరణకమళ భృంగంసింగం." మదన

జయసింహుని యనంతరము చాళుక్యులందఱును శైవులుగానే యుండిరి. బిల్హణకవి తన విక్రమాంకదేవ చరిత్రమున జయసింహుని కుమారుడైన త్రైలోక్యమల్లాహవమల్ల సోమేశ్వరుడు తమ కులదైవతమును 'బాలచంద్రశేఖరు'ని వరమున సుపుత్త్రులను గనెననియు [విక్రమాంకదేవచరితము, తిరుపతి వేంకటకవుల యాంధ్రానువాదము, పుట ౧౮], తర్వాత నీ సోమేశ్వరునికి కుదురని వ్యాధి శరీరమంతటను వ్యాపించినప్పుడు ఈశ్వరనామస్మరణ గావించుచు తుంగభద్రయందు మునిగి అసువులు ద్యజించెననియు [అదే గ్రంథము, పుట ౨౬] వ్రాసియున్నాడు.

చూడగా బసవపురాణమునందు కొంతకుకొంత వాస్తవమున్నదనియు, చక్కగా పరిశోధించి శాసనాధారములచే సరిగా సమన్వయింపవలయు ననియు తెలియుచున్నది.

సత్యాహింసలు: పూర్వసంప్రదాయము

మహాభారతమే మహాత్మునికి ఒరవడి

= శ్రీ సి. హనుమంతరావు =

గాంధీమహాత్ముని పవిత్రజీవితములో సత్యాహింసలకు లక్ష్యలక్షణముల అన్యోన్యతయు, ఆశయసాధనముల యేకత్వమును, పడుగుపేకల న్యాయమున (ఓతప్ప, ప్రోతప్ప) సిద్ధించినవి. ఆయన జీవభావములో సత్యమే యీశ్వరుడు. ఈశ్వరుడు సత్యస్వరూపి. అట్టి సత్యస్వరూపి యగు పరమేశ్వరుని పొందుట కుద్దేశింపబడిన భక్తిప్రపత్తులే ప్రత్యక్షయోగమున ఈశ్వరప్రేరితమును, ఈశ్వరరూపియగు మానవకోటియొక్కటే గాక నిఖిలసృష్టిజాలముయొక్క సేవగా పరిణమించుచున్నవి. అట్టి సేవ మానవప్రాణికోటిని ప్రేమించుటే యగును. ప్రేమించుట యథార్థముగా బాధింపకుండుటయే; అదియే అహింస. ఈ నిర్వచనములు జగత్తులోని సకలధర్మప్రవర్తలయొక్కయు, విశేషించి ఆర్యఋషులయొక్కయు సాంప్రదాయములకు సరిపడియున్నవి.

ఉపనిషత్తులలో 'సత్య'పదము 'బ్రహ్మము'నకు పరమలక్షణముగాను, కేవలపర్యాయపదముగాను చేర్కొనబడినది:

'సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ'—తైత్తిరీయోపనిషత్.

(ఏది సత్యమైనదో, యెప్పటికిని వినాశనము లేక శాశ్వతమై వెలయుచున్నదో, తెలివి యను ప్రజ్ఞను కలిగియున్నదో, దేనినైనను గ్రహించుటకు చేతనారూపమగు సత్తాను కలిగియున్నదో, అంతము లేనిదో, మితము కలిగియుండనిదో, కాలమునకు లోబడినది గాదో, అదియే బ్రహ్మ.)

'తస్యోపనిషత్—సత్యస్య సత్యమితి; ప్రాణా వై సత్యమ్, తేషా మేష సత్యమ్.'—బృహదారణ్యకం.

(సత్యములలో సత్యమైనది; ప్రాణములే సత్యములైనవి, వానికంటెను సత్యమైనది. ఇదియే రహస్యమగు బ్రహ్మవిద్య.)

'సత్యం నామావ్యయ మవికారి తథైవచ'—మహాభారతము.

(ఏది యవ్యయమును, నిత్యమును, మఱియు నవికారియు నగునో యదియే సత్యము.)

'సత్యస్వరూపమున ప్రత్యక్షమైనావు'-కంచెర్ల గోపన్న.

'Whatever anything is really, it is unalterably'-Green's Prolegema to Ethics.

(ఏది యథార్థముగా నున్నదో, యదే యెప్పటికిని మార్పులేక ఒకేరీతిగ నున్నది.)

తన జీవితములో తా నలవఱచుకొనిన అహింసా నిర్వచనమును మహాత్ముడు భారతీయవిజ్ఞానమునకు, ఆర్యసభ్యతకు, హైందవజాతీయతకు, నీతికిని రత్నాకరమువంటిదైన మహాభారతమునుండియే గ్రహించియున్నాడు. ఉపనిషత్తులందును, బ్రహ్మసూత్రములందును సూత్రప్రాయముగా సూచింపబడి నేటిగా హృదయమునకు తాకగలిగిన పరమధర్మసూక్ష్మములే మహాభారతమునందు సాకల్యముగా, సర్వదృక్కోణములనుండి చర్చింపబడి, వ్యాఖ్యానము చేయబడి,

వ్యష్టిసమిష్టిజీవితములందు పూర్తిగా సమన్వయము చేయబడియున్నవి. భారతజాతీయతాస్వరూపమును మహాభారతము వ్యక్తీకరించునట్లు ఏయితరమహాగ్రంథమును (వేదములు, ఉపనిషత్తులుసహా) జేయుంటు లే దన్నను అతిశయోక్తి గాదు. గాంధీమహాత్మునకు మహాభారతమే పరమలక్ష్యగ్రంథము. ఆయన రాజనీతి మహాభారతకారుని రాజనీతి; ఆయన ధర్మానుష్ఠానము మహాభారతాంతర్గతమగు గీతాధర్మజిజ్ఞాసయొక్క ప్రయోగము. అంతియేగాని కీర్తిశేషులగు శ్రీనివాసయ్యంగారు తెలవిచ్చినట్లును, కొందరు పూర్వాచారపరాయణులు ప్రచారముచేయుచున్నట్లును మహాత్ముడు తన అహింసాసిద్ధాంతమును బౌద్ధజైనప్రవర్తకులనుండి సంకలించలేదు. గౌతమబుద్ధ మహావీరులు అహింసను పరమసత్యముగా గ్రహించిన శుద్ధసాత్త్వికమూర్తులు. అందునను శాక్యమునికంటె మహావీరుడు అహింసయొక్క పరమదశను చూచినవాడు. అందుకనే దీపములు వెల్గించిన కొన్ని జీవరాసులు చచ్చిపోవలసివచ్చునని, అట్టి హింసానివారణకై జైనులు దీపములు పెట్టుకొనుట మానుకొని సూర్యాస్తమయసమయమునకు ముందుగనే భోజనాది సమస్తగృహకార్యకలాపమును ముగించుకొను నియమము గలవారైయున్నారు. మహాభారతములో అరణ్యపర్వమున ధర్మవ్యాధుడు—

"హాలికులెంతయు నోజతో దున్నగ సీ
    రాగ్రంబునన్ జొక్కి ప్రా
ణు లనేకంబులు చచ్చు హింస యది యా
    జో గాదొ, వేరేల, మ
ర్త్యులు నేలం జరియించుచో బదములన్
    ద్రొక్కంబడున్ జెక్కు జం
తులు, హింసావిధి గా దనంగ వశమే,
    ద్రోవజ్ఞ యూహింపుమా!
సలిలము లుర్వి యాకసము
    సర్వము జంతుమయంబు గావునన్
గలుగు నవశ్యమున్ సకల
    కర్మములందును హింస, హింసకున్
దొలగిన దేహయాత్రయును
    దుర్ఘటమైనటు లుండు, నింతయున్
దలపర, హింససేయమని
    తారు తలంతురు కొంద ఱిమ్మహిన్.
పనివడి యహింస వ్రతముగ
గొని వనమున నున్న మునులకుం దొరకదె హిం
సనము, తరుమూలఫలశా
ఖనిపీడన మది హింస గాదొకో తలపన్."

అని హింసనుండి తప్పించుకొనుట అసాధ్యమని నిరూపించియున్నాడు. ఈ సిద్ధాంతమును పరమలక్ష్యముగా కొంతవరకు జైనులుమాత్రము స్వీకరించిరి. స్వీకరించి హింసయని నిత్యజీవితములో వ్యవసాయాది సమస్తవృత్తులు విసర్జించిరి. విసర్జించి బాహ్యదృష్టికి హింసారహితమని వర్తకవ్యాపారవృత్తియందే ఆసక్తులై, ధనదాసులై ఘోరరాక్షసులవలె పరజీవమానవరక్తమాంసములను గ్రోలు మహాపాపమునకు పాల్పడిరి. ఈ వర్తకవ్యాపారవృత్తి యెంత దారుణమైనది ఇస్లాంమతప్రవర్తయగు మహమ్మదు దానిని కొరానులో నిషేధించుట బట్టియే తెలిసికొనవచ్చును. 'అతి సర్వత్ర వర్జయేత్' అనిగదా సామాన్యనీతి! అందుచేతనే మహాభారతకారుడు అహింసాస్వరూపమును పై పద్యములతో నే చాలించక,

"హింససేయనివాడు లే డిజ్జగమున
నొక్కడైనను, తమతమ యోపినట్ల
హింస తెరువున కెడగల్గి యేగవలయు,
నదియ మాట! యహింసనా నతిశయిల్లు!"

అని ప్రామాణ్యప్రదమగు నిర్వచన మిచ్చియున్నాడు. దీని సత్యమును చాటుటకు మహాత్ముని జీవితమే సాక్షి. దీనినిబట్టి అహింస పరమధర్మమే యగుచున్నది. గాని యది సత్సంప్రదాయముతో గూడిన వివక్షాపూర్వకమగు అహింసగామాత్ర ముండవలెను. ఇదియే గాంధీమహాత్ముని యాదర్శము. కానియెడల తనతో సమానముగా, తనకంటె భిన్నముగా సకలప్రాణికోటిని ప్రేమించు పరమకారుణ్యమూర్తియగు మహా

త్ముడు ప్రాణాశిష్టులైన ఆవుదూడను చంపుట కెట్లు ఒడంబడినాడు? అహమదాబాదుపురపాలకసంఘము వారికి పిస్సులవెంట తిరుగు కుక్కలను చంపవచ్చునని యెట్లు సలహా ఇచ్చియున్నాడు? ఆశ్రమములోని తోటలను, కాయలను పాడుచేయుచున్నవని కోతులను చంపుట కెట్లు ఉద్యమించినాడు? ధర్మసూక్ష్మత నెఱిగి ఫలాపేక్షను, కర్తృత్వాభిమానమును వీడినవాడు గనుకనే యిన్ని ప్రాణిహింసలను చేసియు, యథార్థముగా చేయనివాడే యగుచున్నాడు.

జైనులు వ్యక్తిగతజీవితమున హింసను విసర్జింపలేక విసర్జింప ప్రయత్నించి విఫలులైనట్లే బౌద్ధులు సాంఘికజీవితములో అహింసను పూర్ణముగా ప్రవేశ పెట్టజాలక అపజయమొందిరి. నీతిధర్మమును సువర్ణ సింహాసనాధిష్ఠితను చేసినాడనియే లోకమంతయు శాక్యసింహునికి భక్తితో తలవంచుచున్నది. అప్పటి కాలమున ఆర్యసంఘమున జ్ఞానమును, బ్రహ్మవిద్యయు ఆక్రమించియున్న మహోన్నతస్థానమునందుండి వానిని దింపి అందు నీతిధర్మమును ప్రతిష్ఠింపసమకట్టెను. అట్లే భక్తిని, యోగమును క్రిందికి లాగి సర్వభూత దయ హెచ్చని చాటినాడు. ఇంతవరకు జనసామాన్య హృదయమున గౌతముడు సంపూర్ణజయమును సాధింప గల్గినాడు. కాని స్వభావస్వధర్మసిద్ధాంతములపై నిర్మింపబడిన వర్ణాశ్రమధర్మములను కూలద్రోయ సమకట్టి సర్వమానవులును ఆధ్యాత్మికముగనే గాక యితర విధములను సమానులే యని చాటి మాయాద్వైత సిద్ధాంతముపై అహింసాస్వరూపముగునట్టి శుద్ధసాత్త్విక భిక్షుకసంఘము నొక్కటే యేర్పఱుపజూని విఫలుడైనాడు. అహింసాసిద్ధాంత మన్ని ప్రమాదములకు లోనగుటబట్టియే,

"వినుమహింస ధర్మవిరతి కల్లను మేటి
నదియు సత్యయుక్తమైన వెలయు
ననఘ శిష్టచరితలందు సత్యమ కడు
నధిక మనిరి శ్రుతుల నరసి బుధులు."

అని చెప్పెంటనే ధర్మవ్యాధునిచేతనే సత్యాహింసల సమ్మేళనపూర్వకముగ ధర్మసూక్ష్మత మహాభారతకారుడు ప్రకటింపజేసినాడు. ఇంతటి శిష్టాచారసంపన్నుడు గాబట్టియే మహాత్ముడు "బలయుతులుమాత్రమే అహింసాసామర్థ్యమును గ్రహించి వెల్లడించగలుగుదురు. బలహీనులు ప్రయోగించునట్టి అహింస నిజముగ అహింసగాక అశక్తదుర్బలతమాత్రమే కాగలదు." అని వక్కాణించియున్నాడు. "అధర్మమును, దుర్మార్గమును ప్రతిఘటించునపుడు అహింస నవలంబింపగల నైతికధైర్యసాహసములు లేనిపక్షమున హింసను, దౌర్జన్యమును ప్రయోగించియైనను అధర్మమును రూపుమాపవలెనుగాని దాని నేకారణముచేతను సహింపరాదు" అని వ్యక్తిజీవితమునను, "భారతదేశము అహింసావిధానముననే స్వరాజ్యమును బడయవలెనని నా ఆశయము, నా సలహా. ఇట్లు చేసినవాడే భారతదేశము నిజముగ స్వాతంత్ర్యమును బడసి యీశ్వర ప్రసాదితముగు తన వ్యక్తిత్వమును, ప్రత్యేకతను నిలబెట్టుకొని ప్రపంచమునకు నిజముగ సేవ జేసి ధన్యత నొందగలదు. ఈ అహింసావిధానము దేశముయొక్క పూర్వసభ్యతాసాంప్రదాయములచే మఱింత సులభము గాగలదు. కాని యిట్టి యహింసామార్గ మనుసరింపజాలని నాడు ప్రపంచములో నన్ని దేశములును చేసినట్లే భారతీయులును హింసావిధిని స్వాతంత్ర్యము బొందియే తీరవలెను" అని సమిష్టిగా రాజకీయములందును ప్రబోధించుచున్నాడు. అహింసను సత్యముతో జతపఱచినపుడే దాని విజయము నిజమును, సమగ్రమును, శాశ్వతమును గాగలదు!

ఈ నిర్వచనములు శుద్ధతత్త్వప్రతిపాదితములైయున్నవి. మహాత్ముడు సత్యాహింసల ప్రయోగముగా రాట్నమును, భారతజాతీయతను ప్రచారము చేయుటలో దేశములో నొక నూతనసాంఘికవ్యవస్థను తీసికొనిరా సంకల్పించియున్నాడు. ఈ వ్యవస్థద్వారా అఖిలప్రపంచమునకు నొక ప్రత్యక్షప్రమాణపూర్వకముగు నీతిపాఠమును గఱపుట వారి జీవితపరమావధి. కార్యరూపముగు నీ మహదాశయమే సత్యాహింసల సమ్మేళన. ఈ సమ్మేళనమే పరమేశ్వరస్వరూపము. ఇదే విశ్వకళ్యాణసాధన. ఈ విశ్వకళ్యాణమహదాశయము రాట్నముచేతను, జాతీయతచేతను సాధింపబడగలుగుచో అవియును సత్యాహింసల స్వరూపములే గాగలవు.

పరల్ హార్బరు గ్రహచారము

= శ్రీ కె. పార్థనాథశర్మ =

రెండవ ప్రపంచమహాయుద్ధము ముగిసినది. ప్రపంచము కొంత నెమ్మదిపడినది. ఇంకనైన మిలిటరీలార్రీలు యథేచ్ఛముగా రాజమార్గములలో సంచరించుటవలన కలుగు ప్రమాదములు, ఆహార పదార్థములు మొదలగు నిత్యోపయోగవస్తువులు కరవగుటచే ప్రచారమునకు వచ్చిన రేషనింగు పద్ధతుల వలని ఇబ్బందులు తీరునుగాక.

అనుకొన్నంత కాలమునకు చాలాముందుగానే, తలవనితలంపుగా, అకస్మాత్తుగా ఈ జపానుయుద్ధము ముగిసిన సందర్భములో గ్రహగతు లేమనుచున్నవో ఇంచుక పరిశీలింతము.

జపానుదేశపు చక్రవర్తి "హిరోహితో" 1901-వ సం. ఏప్రిల్ 29-వ తేదీ రాత్రి 10-10 గంటలకు (టోకియోనగరపు స్థానికకాలము) జనించిరట. బ్రిటిష్ అస్ట్రాలాజికల్ సొసైటీ అధ్యక్షుడగు ఇ. హెచ్. బైలీగారిచే గుణింపబడి, 1937-వ సం. నవంబరులో బ్రిటిష్ జర్నల్ ఆఫ్ అస్ట్రాలజీ అను జ్యోతిషమాసపత్రికలో (31-వ వాల్యూమ్, 28-వ పుట) ప్రకటింపబడిన ఈ సాయనజాతకచక్రము జపాను చక్రవర్తిది.

ఇటీవలనే ఎవరో కార్తాంతికులు జపానుచక్రవర్తిజాతకమును మామూలుపద్ధతిలో కేవలనిరయనరాశికుండలిరూపమున వార్తాపత్రికలలో ప్రకటించి ఫలములను చెప్పిరని జ్ఞాపకము. లగ్నములో గురు, శనులు ఉన్నట్లు కల్పించుకొని దశాంతర్దశలమూలముగా అనుభవములను సమర్థించుటకు, వారు ప్రయత్నించినారు. కాని "శ్రీపతిపద్ధతి" ననుసరించి భావకుండలిని సాధించి, గ్రహస్ఫుటము చేసినచో, ఈ గురుశనులు లగ్నమందుండక ధనభావమునకే జాతకమున రని చదువరులు సులభముగా గమనించగల[illegible] వెళ్లి వా లను సాధించుటకు ఏమియుక్తులనైన చెప్పి, ఫలము శాస్త్రానుసారముగా భావకుండలి చేసిచూపుట స్పష్టింపు, ధులకు ఎక్కువ ఉపయోగకారియని నా విన్న[illegible] అది అట్లుండె. [illegible]పము.

	బు 22-24	శు 8-6 ర 8-30 కే 23-33	ఇ 27-11
	(సాయనము) "హిరోహితో" జన్మకుండలి		
శ 16-23 గు 18-3			కు 26-31
l 22-6 వ 16-18	రా 23-33		చ 22-31

లగ్నాధిపతి గురువు నీచపడినా, ధనాధిపతియగు శనితో చేరి ధనస్థానమందే యున్నాడు. అష్టమాధిపతియైన చంద్రునినుండి ఈ గ్రహములకు శుభదృష్టి కలదు. ఈ చక్రవర్తి ప్రపంచములో అందరిని మించిన భాగ్యవంతుడట! నమ్మవచ్చును. కాని, ఆ చర్చ మన కిపుడు అనవసరము.

ఇంద్రావరుణగ్రహములు జాతకములో ఎచ్చట నున్నవో చూడుడు! స్వాతంత్ర్యప్రియత్వమునకు తోడు ఊడుదోకతనమును సూచించుచు, చంద్రునకు కేంద్రమందున్న వరుణుడు లగ్నమందుండి, జాతకుని స్వభావములో కల ఉడుకుదుడుకుల వైలక్షణ్యమును తెలుపుచున్నాడు. సప్తమ(శత్రు)భావములో నుండు ఇంద్రుడు జాతకునికి నౌకాదళాధిపతులను ప్రబల విరోధు లుందురని చూపును. బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వము ప్రపంచములో కీర్తిగాంచుట సాటిలేని నౌకాబలముతో కదా? మరియు, వ్యవహారవిషయములలో, సంధివిగ్రహములలో, కరారుకంట్రాక్టులలో భాగరులవలన కాని, భాగరులవిషయమునకాని ద్రోహమో, మోసమో ఈ ఇంద్రగ్రహము సూచించుచున్నది. ఇట్టి ఇంద్రునకు బుధునినుండియు, కుజునినుండియు మిత్రదృష్టి సహాయ మున్నది. అనగా, వ్యాపారవిషయమున, యుద్ధసామగ్రుల ఎగుమతిదిగుమతులవిషయమున జాతకునకు పరరాష్ట్రములతో శత్రుత్వము వచ్చునని సూచన. ఈ రెండు గ్రహములనుండియు లగ్నమందలి వరుణగ్రహమునకుకూడ మిత్రదృష్టి ఉన్న దను మాట సత్యమే. ఆ గ్రహములు సూచించు సౌకర్యములు జాతకునికి నైతము లేకపోలేదు. కాని, ఈదృష్టి మోతాదు సప్తమభావమందలి ఇంద్రగ్రహముపైననే హెచ్చుగా నున్నదని చదువరులు గ్రహింపగలరు. ఇది కాక, బుధుడు సప్తమ(ప్రత్యక్షశత్రు)స్థానాధిపతి కదా! ఆకారణమున సప్తమభావమందలి ఇంద్రగ్రహమునకే వీని శుభదృష్టివలన హెచ్చుసౌకర్యము లభింపగలదు.

రాజ్యస్థానాధిపతి శుక్రుడు. ఇతడు వృషభ రాశిలో ప్రబలుడుగా నున్నాడు. జాతకునిది ప్రాచీనమైన ఉత్తమరాజవంశము. కాని, ఈశుక్రుడు రవికి అత్యంతసమీపములో సంయోగము నొందుచున్నాడు. కాక, అష్టమాధిపతియగు చంద్రునితో ఈ శుక్రునికి సార్ధకేంద్రశత్రుదృష్టి కలదు. ఉత్తమ వంశములో పుట్టి, గొప్ప పదవిలో నుండి, ఈజాతకుడు తన ప్రభావమును కోలుపోగలడు. పుణ్యసహమ బిందువు (వృషభరాశి 6°-7') శుక్రుని సమీపమందే యుండి చంద్రుని శత్రుదృష్టితో చెడినది. పూర్వపుణ్యము క్షీణమైనదని ఇది సూచించును. చతుర్థస్థానాధిపతి కుజుడు. పితృపైతామహముగా వచ్చిన భూపతిత్వమునకీగ్రహము అధికారి. ఈకుజునికి లగ్నాధిపతియగు గురువుతో సార్ధకేంద్రశత్రుదృష్టియు, సప్తమాధిపతియగు బుధునితో పూర్ణత్రికోణమిత్రదృష్టియు కలవు. అనగా, ఈ కుజుడు జాతకునికంటె అతని విరోధులకే అనుకూలుడనుట. అగుటచే శత్రువులతో స్పర్ధ వచ్చినచో జాతకుడు తన రాజ్యమును, ఇల్లు వాకిలిసహితము శత్రువులకు కోలుపోవు ప్రమాదమున్నది. యుద్ధవిరామము కలిగినవెంటనే టోకియో నగరములో ఉన్న మహారాజభవనము అమెరికా సేనాపతియగు మెకార్థరు స్వాధీనపరచుకొనెనని వార్తాపత్రికలు చెప్పినవి. ఇంతేకాక, చక్రవర్తికి రాజ్యవిముక్తి కావచ్చునను వార్తలుసయితము పుట్టినవి.

జపానుచక్రవర్తి యుద్ధమును ఆరంభించిన వయస్సునకు అతని జాతకమున చలితగ్రహస్థితి ఈ క్రిందికుండలి చూపగలదు:

చ 8		కే 21	ర 17 శు 28 ఇ 28
I 1	చలితగ్రహ కుండలి		బు 11
శ 15 గు 11	(1941-42)		
వ 15	రా 21 X 21		కు 11

రెండు సంవత్సరములకు పూర్వము, అనగా 1939 లో చలితరవి జన్మవరుణగ్రహమునకు సమసప్తక

శేషను పొందినాడు. (అప్పుడే జర్మను హిట్లరు మిత్రమండలివారితో యుద్ధ మారంభించుట.) మిత్రభేద తంత్రమున కప్పుడే ఆరంభము. నూతన రాజ్యములను సంపాదించుటకు ఆశలు పుట్టినవి. లోలోపల సన్నాహములు సాగించుచు జాతకుడు కాలమును నిరీక్షించుచుండినాడు. 1941-42 లో దశమాధిపతి (రాజ్యస్థానాధిపతి) అగు శుక్రుడు చలనవశమున ఇంద్రునిపైకి వచ్చినాడు. తన నౌకాబలము ప్రపంచములో సాటిలేనిది అను గర్వము—లేక భ్రమ—జపానుచక్రవర్తికి వచ్చినది. చలితచంద్రుడు మీన రాశిలో 8° కి వచ్చి జన్మరవిశుక్రులను మిత్ర (అర్ధకోణ) దృష్టితో ప్రోత్సాహపరచినాడు. జర్మనీ హిట్లరు జాతకమందలి గురువు మకరరాశిలో 8° లో నుండుట. అగుటచే ఈ చలితచంద్రుడు హిట్లరుకును, జపానుచక్రవర్తికినిఘనైక్యముకలిగించిజతగూర్చినాడు సప్తమాధిపతి బుధుడు చలనవశమున కర్కాటకములో 11° లో నున్న కాలమది. జన్మకాల కేతువుతో ఈ చలితబుధునికి అర్ధకేంద్రశత్రుదృష్టి యున్నది. జాతకుడు మిత్రమండలివారితో యుద్ధ మారంభించినాడు. సాహసముతో శత్రువులను గెలిచి ఆసియాఖండమంతా స్వాధీనము చేసుకోవచ్చు నని గంపెడాశ! చలితదశమ కేంద్రము చలితరాహువుపైకి వచ్చుట 1941 లోనే! ప్రపంచము గడగడలాడునట్లు జపానువారు యుద్ధములో దిగి శత్రువుల కూపిరియాడకుండునట్లుగా దేశముల నాక్రమించుచు వచ్చిరికదా!

ఇచట ఒక చిత్ర మున్నది. మన జార్జి సార్వభౌముని జాతకములో,* ఇంద్రగ్రహము మిథున రాశిలో 16°-31' లో నున్నాడు. అనగా, జపాను చక్రవర్తి జాతకమందలి వరుణునికి సమసప్తకములో, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల ప్రెశిడెంటుగానుండిన రూజువెల్టు జాతకములోని లగ్నమందలి వరుణుడు (మిథునరాశిలో 16°) జపానుచక్రవర్తి జాతకమందలి లగ్నగతవరుణునికి నికరముగా కేంద్రశత్రుస్థానములో! బ్రిటిషువారితో జపానుకు ప్రత్యక్షవైరము, అమెరికావారితో గుప్తవైరము అని దీని యర్థము. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములోని ప్రాచ్యభాగముల నాక్రమించుకొను కోరికయే జపాను వారి ప్రధానమగు ఆశ. కాని, జపాన్ చక్రవర్తి యొక్క వరుణునితో స్పర్ధలోనున్న జార్జిసార్వభౌముని ఇంద్రుడు తాసై పైబడి యుద్ధమునకు ముందునడచువాడు కాడు. క్రోధకారణము లెన్ని వచ్చినా, తనంతతాను ముందు దుముకుట అతనికి గిట్టదు. కాలమునక్కై పొంచినాడు. రూజువెల్టు జాతకముతో జపాన్ చక్రవర్తిజాతకమునకు వచ్చిన స్పర్ధ ఉభయత్ర వరుణగ్రహప్రయుక్తమైనది. కావున వారి రువురికే తొలుదొల్త యుద్ధము వచ్చినది. జపానుచక్రవర్తి అమెరికావారి యుద్ధనౌకాశ్రయమగు పరల్ హార్బరును మొట్టమొదట నాశనముచేసి యుద్ధమారంభించినాడు. అమెరికావెనువెంటనే బ్రిటను జపానుతో యుద్ధములోనికి దిగినది.

జపాన్ చక్రవర్తికి పుణ్యసహమబిందువు వృషభ రాశిలో 6°-7' లో నున్నదికదా! దినవర్ష దశాపద్ధతిలో నిది చలించి 1941 కి మిథునరాశిలో 23½° కి పోయినది. అనగా, దశమాధిపతియగు శుక్రునికి, రాజ్యకారకు డగు రవికి, అర్ధకేంద్రశత్రుదృష్టికి చలితపుణ్యసహమము వచ్చిన దన్నమాట! ఈ దుష్కాలములో యుద్ధమారంభించిన చక్రవర్తికి జయమెట్లు రాగలదు? మూడుముక్కాలు సంవత్సరములలో చలితపుణ్యసహమబిందువు మిథునములో 27° కి పోవును. జన్మకాలమందలి ఇంద్రుడు దీని నాకర్షించుకొన్నాడు. ప్రత్యక్షశత్రుస్థానమునందు (సప్తమభావములో) కదా ఇంద్రు డుండుట? పుణ్యమంతా ఇంద్రజాలములో మాయమైపోదా? తరతరములుగా, సర్వస్వాతంత్ర్యముతో, పరాజయ మను మాట యెరుగక సామ్రాజ్యము నేలిన వంశములో నుద్భవించి, అనవసరముగా యుద్ధమారంభించి, తుదకు నడియుద్ధములో చేతులెత్తి తెల్లజండా పట్టవలసివచ్చినది. చలితరవి

* గత ఫాల్గుణమాసపు 'భారతి' లో 249-వ పుట చూడుడు.

1945 లో మిథునరాశిలో 21 ... జన్మ
కాలపుణ్యసహాయబిందువున కేంద్ర ... అర్ధ
కేంద్రశత్రు వైనా డిప్పుడు. ... క మదు
గంటవలసిన దేనా? చలితపుణ్యస ... పూర్తిగా
చలితేంద్రసంయోగము నందుట ... న్ని నెలలు
పట్టును. చేయదలచిన కార్యస ... ఇంద్రుడు
సాంగముగా నెరవేర్చునేమో?

1941-వ సం. నవంబ ... తేదీనాడు
జపానుచక్రవర్తి తన నాక్స్ ... కాంత (పసి
ఫిక్) మహాసముద్రమధ్యము తక్కిన ఆసియా
ఖండసోదరులను సంబోధిం ... ము ఒకటిగాచేరి,
అమెరికావారిని, బ్రిటిషు ... గోళార్ధమునుండి
పూర్తిగా తొలగింతము." ... ంచుచు బయాయి
కొట్టెను. చలితదశమ కేంద్ర ... లితరాహువు వచ్చి
నందున కల్గిన గౌరవ య ... ధిపతియగు చలిత
శుక్రుడు ఇంద్రునిపై న ... మున, యుద్ధములో
శత్రువులను మోసగించి ... మవలెననుదృష్టియే
ప్రధానముగా జాతకునికి ... ప్రయత్నములో
తనరాజ్యమునకే, తనబుద్ధి ... వచ్చునని అతనికి
తోచలేదు. పాపము! ... యు అది. ఆ
సంవత్సరమున అతని ... చలితగురువుతో
సమసప్తకములో ... డు. అప్పటి
ప్రయత్నములలో, ... ముందునో
మన మూహించుకోగల ... గ్నాధిపతి.
వివేకము కోలుపోయి, ... యుపదేశ
మును విని, జపానుచ ... రంభించి
యుండును. స్వపక్ష ... గమనిం
చక అతడు బలవద్విరో ... న్నాడు.

అమెరికావా ... నడచు
చున్నవి. 26-11-4 ... యుక్త
రాష్ట్రాల రాజ్యాం ... ర్తి కొక
సందేశ మంపెరి. ... మొదలగు
ప్రాచ్యరాజ్యసంస్థల ... జపానువారు
ప్రవేశింపకుండుట ... ్యపారనియమ
ములు, వాణ్యపుదలామణీ మున్నగు విషయములను
గూర్చియు కొన్ని షరతులను అమెరికా ప్రెసిడెంటు
సూచించియుండెను. దీనికి సమాధానము నీయకయే,
జపానువారు లోలోపల ఆత్రముతో యుద్ధసన్నా
హము చేసుకొన్నారు; 7-12-1941 నాడు ఆకస్మిక
ముగా అమెరికావారి పరల్ హార్బరుపైబడి విమానముల
నుండి బాంబుల వర్షము గురిపించి నాశనముచేసినారు.
ఆ హార్బరులోని సేనలుకాని, అమెరికావారుకాని
జపానువారింత మోసముగా ముట్టడింతురని ఎరుగరు.
అమెరికావారి గొప్ప యుద్ధనౌకలుకొన్ని—ఎనిమిది—
ముంచబడినవి; మరికొన్ని ధ్వంసముచేయబడినవి.
3000 మంది ప్రాణములు ఆహుతిఅయినవి! ఎన్నో
నావలు, విమానములు ధ్వంసమైనవి!

పరల్ హార్బరుపై బాంబులు వేయుటకు అయిదు
నిమిషాలకు పూర్వము జపాన్ దేశపు రాయబారులు
వాషింగ్టన్ నగరములో అమెరికారాజ్యాంగమువారి
ఆస్థానమునకు వెళ్లినారు. బాంబుల వర్ష మారంభమైన
తరువాతనే 26-11-1941 వ తేదీనాటి అమెరికాసందే
శమును జపానువారు నిరాకరించినట్లు వ్రాయబడిన
ప్రత్యుత్తరమును అమెరికావిదేశరాజ్యాంగకార్యదర్శికి
వారు అందించినారు. అత డది చదువుకొని మండి
పడి, "ఈభూగోళమండలి ఏరాజ్యమైనా, ఇన్ని
టక్కులు, ఇన్ని టమార్లు చెప్పుట నా యేబది
సంవత్సరముల అనుభవములో నే నెరుగను." అనెనట!
తా నీమాట లాడునప్పటికే తన పరల్ హార్బరు
సగము ధ్వంసమైనదని, పాపము, ఆకార్యదర్శి ఎరు
గడు. ఇంద్రుని యాజమాన్యమున జరిగిన యుద్ధములో
నీతి యెందుండును? అంతా మోసమే; అంతా
టక్కరే! తడిగుడ్డలతో కుత్తుకకోయు తంత్రము
ఇంద్రునిది.

బోనిండు. పరల్ నౌకాశ్రయముపై జపాన్
వారు అగ్నివర్ష మారంభించిన సమయములో గ్రహ
స్థితిని పరిశీలింతము. యుద్ధారంభకాల మదేకదా?
7-12-1941 నాడు 7-55 A. m. లో ("హనో

లాలా" స్థానికకాలమిది) బాంబులవర్షము మొదలయినదట! ఆవేళకు గుణించబడిన హాయనకుండలి ఇది:

కే 18-9	కు 15-33	శ 28-33(వ) యు 27-39(వ)	గు 16-31 (వ)
చం 1-38	జపానువారి దండయాత్రారంభము.		ప 28-14
I 5-0	(పరల్ హార్బరు నాశనము)		
ర 15-17 బు 7-26		X 15-30	రా 18-9 ఇ 29-42

రవిగురువు లావాదు పరస్పరసమసప్తకములో నుండి పోట్లాడుచున్నారు. ఇట్టి యోగము ఏడాది కొక్కసారి వచ్చునుగదా, విశేషమేమి అనవచ్చును. ఉన్నది. "హిరోహితో" చలితవరుణునకు ధనుస్సు 15° లో, జార్జిచక్రవర్తి చలితకుండలిలో ఇంద్రుడు మిథునరాశిలో 15° లో ఉన్నారని మనము గమనించితిమేని, ఇందలి విశేషమునకు వేరే వ్యాఖ్యాన మవసరముండదు. జపాన్ చక్రవర్తి పుట్టిన తరువాత 7-12-41 నాడు మాత్రమే యీ యోగము వచ్చినది. జాతకుని లగ్నాధిపతియగు బృహస్పతికి గ్రహరాజు (రవి) ఆదినము ఎదురునిలిచినాడు. జాతకుని రాజ్యాధిపతిని (శుక్రుని) కబళింప కాచుకొన్నవాడు కదా రవి! కాలమిప్పుడు వచ్చినది. అతని వరుణునిమీద రవి కూర్చుండి, ప్రత్యక్షశత్రు (సప్తమ) భావమునకు చిక్కిన లగ్నాధిపతికి (గురువునకు) ఎదురునిలిచినాడు. ఈదుర్యోగ మతనితో బలవద్విరోధులపైన యుద్ధారంభము చేయించినది.

జాతకుని లగ్నాధిపతి (గురువు) ఆదినమున నున్న స్థానము రూజువెల్టుజాతకములోని వరుణగ్రహ స్థానమ [illegible] ధముండే. అగుటచే, జపాన్ వారు [illegible] హార్బరును ముట్టడిచేసినారు. యుద్ధా [illegible] వారితో కాదు, అమెరికా వారితో [illegible] కా.

త్రై [illegible] క కాలములో పరల్ హార్బరు లో తాత్కా [illegible] చంద్రమునకు కుజుని ధనుస్సప్త వేధ ఎంతవ [illegible] ణాపట్టుచున్నదో చదువరులు గమనించగలరే కాదు. తాత్కాలిక రవి గురువులు దశమకేంద్రంతో అనుకూలముగా కానవచ్చుచు ప్రయత్నము ఫలించినది. తాత్కాలికముహార్బరు అగ్నిపాలయినది. తరువాతి కథ [illegible]

ప్రకృతముగా పరల్ హార్బరును నిర్ధరించు టేల? రాజనీతి యుద్ధకౌశల్యార్థమని కారణము చెప్పుదురు. అనుమింతుము. రేఖాంశలగ్నము (Geodetic Asc [illegible] పరలుహార్బరుకు మకర రాశిలో 15° కి వ [illegible] జపానుచక్రవర్తిజాతకపు చలితశని యుప్ప [illegible] నిలుచుట! కనుక, ఆ హార్బరుకు జపాన్ [illegible] ది కనిపట్టినది. ఆ హార్బరుయొక్క రేఖా [illegible] కేంద్రము (Geodetic Meridian) తుల [illegible] లో నుండును. జపాన్ చక్రవర్తియొక్క [illegible] ఇంద్రగ్రహమునకు దీనికి కోణదృష్టి [illegible] త్రయస్థానము పై అతని కక్ష్య ఆఖిలా [illegible] ములో తాత్కాలిక దశమస్థానమునకు [illegible] కుజునికి పరిణమ పరల్ హార్బరుక [illegible] లగ్నములో చక్రవర్తి చలితశని యుం [illegible] డలేదా!

ఆ దిన [illegible] ర్తియొక్క దైనిక లగ్నము సిం [illegible] దైనికదశమకేంద్రము వృషభరాశి [illegible]. ఇంకొక చిత్రము గమనింపుడు [illegible] చక్రవర్తి జన్మకుజు డున్నాడు. [illegible] నుండే లభమునట్లు సాహసమును [illegible] క్ష్మాత్రవార్త విని గాక ప్రపం [illegible] గార్కి ప్రతిపక్షులు